

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ І МАРКЕТИНГУ**

МАТЕРІАЛИ

**XI Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції молодих вчених і здобувачів**

***“ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА ІНВЕСТИЦІЙНО-
ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ”***

27-28 квітня 2023 року

м. Дніпро - 2023

УДК 663/664(05)

ББК 36

Економічні проблеми модернізації та інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств: Збірник тез всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених і здобувачів (27-28 квітня 2023 р. м. Дніпро). – Дніпро, 2023. – 149 с.

У збірнику представлені матеріали доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції молодих вчених і здобувачів «Економічні проблеми модернізації та інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств», що охоплюють широке коло питань, присвячених теоретико-методологічним і практичним аспектам модернізаційних та інвестиційно-інноваційних трансформацій підприємств аграрної сфери економіки. – Дніпро: ДДАЕУ, 2023. – 149 с.

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова та співголова оргкомітету:

Ігор ВІНІЧЕНКО – д.е.н., проф., завідувач кафедри економіки

Оксана ГОНЧАРЕНКО – д.е.н., професор кафедри економіки

Члени оргкомітету:

Галина ПАВЛОВА – декан факультету обліку і фінансів, д.е.н., професор;

Лариса КУРБАЦЬКА – декан факультету менеджменту і маркетингу, кандидат економічних наук, доцент;

Наталя ВАСИЛЬЄВА – д.е.н., професор, завідувач кафедри інформаційних систем і технологій;

Алла СІТКОВСЬКА – к.е.н., доцент кафедри економіки;

Тетяна ГАЛАГАН – к.е.н., доцент кафедри економіки;

Тамара САМІЛИК – к.е.н., доцент кафедри економіки;

Олена ПАВЛЕНКО - к.е.н., доцент кафедри економіки.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОДЕРНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

<i>Вороніна Ю.Є., Крись А.О.</i> Аспекти модернізаційного розвитку цнап	7
<i>Вороніна Ю.Є., Ширшова Я.О.</i> Особливості адміністративних послуг для сільськогосподарських господарств	10
<i>Гура П.Г.</i> Методичні підходи до оцінки ефективності організації продовольчого ринку	12
<i>Дідур К.М., Дідур О.В.</i> Сутність ресурсного потенціалу підприємства як економічної категорії	14
<i>Ненахова М.</i> Базові принципи оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства	18
<i>Орлова С.</i> Основні фактори та передумови формування та виникнення потенціалу підприємства	20
<i>Покотило О.</i> Економіка України у воєнний період	23
<i>Приходько Ю.</i> Регулювання розвитку ринку небанківських фінансових послуг в національній економіці	25
<i>Садова В.</i> Теоретико-методологічні передумови інноваційної модернізації економіки	28
<i>Смаглюк Т.О.</i> Теоретична основа та методологічне забезпечення модернізації розвитку	31
<i>Холод Г.В.</i> Теоретичне підґрунтя існування фіксальна політика	32
<i>Цой Д. В.</i> Теоретико-методологічне забезпечення модернізаційного розвитку	34

СЕКЦІЯ 2. ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

<i>Бокач О.В.</i> Інвестиційне забезпечення розвитку інноваційного бізнесу в національній економіці	37
<i>Гончаренко О.В., Самілик Т.М.</i> Інституціональні детермінанти повоєнного відновлення економіки	39
<i>Дудка С.В.</i> Інноваційна складова стійкого розвитку сільськогосподарського підприємства в умовах конкуренції	41
<i>Єфремов Д.</i> Інноваційність як ресурс конкурентної переваги	43

<i>Жилін І.М.</i> Інноваційна парадигма забезпечення стійкого стану економічної безпеки сільськогосподарських підприємств	45
<i>Іванова М.А.</i> Розвиток інноваційного бізнесу як умова формування конкурентних переваг національної економіки	48
<i>Котленко М.В.</i> Інвестиційна підтримка інноваційної діяльності підприємства	50
<i>Немчин Д., Теслюк Ю.</i> Методи управління інноваційними ризиками	53
<i>Ненахова М.І.</i> Інноваційний розвиток аграрних підприємств	56
<i>Нісходовська О.Ю.</i> Можливості виходу на міжнародний ринок українських агровиробників	59
<i>Пережогіна П.К.</i> Інноваційний розвиток аграрних підприємств України: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку	62
<i>Pomazan L.</i> Investment and innovation development of agricultural enterprises	64
<i>Теслюк Ю.В.</i> Проблеми інноваційної діяльності в Україні	66
<i>Трусова А.О., Кукіна Н.В.</i> Розвиток інвестиційного потенціалу на основі інноваційних циклів виробництва аграрних підприємств	70
<i>Ціпіньо І.В.</i> Основи методики оцінки інвестиційної привабливості підприємства	73
<i>Шевченко Т.</i> Регіональний рівень розвитку інноваційної діяльності	76

СЕКЦІЯ 3. ПРОБЛЕМИ АНАЛІЗУ ТА УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

<i>Величко О.М., Сарієва Г.І.</i> Особливості фінансового аналізу оборотного капіталу підприємств апк	78
<i>Владіміров І.А.</i> Роль держави у модернізації аграрного сектору	81
<i>Галушкіна А.А., Кучеренко О.В.</i> Особливості аналізу доходів діяльності підприємств харчової промисловості в сучасних умовах	83
<i>Горнюк Д.</i> Вплив факторів на фінансовий стан підприємства	86
<i>Дідур К.М.</i> Напрями підвищення конкурентоспроможності аграрної продукції в контексті забезпечення продовольчої безпеки України	88
<i>Корженівська Н.Л., Беспалий І.В.</i> Міжнародна торгівля аграрною продукцією як ціль сталого розвитку сільських територій	92
<i>Кутня І.С.</i> Вплив війни на розвиток аграрних підприємств в Україні	95
<i>Олексюк В.О., Орлова С.</i> Роль управління в діяльності аграрних підприємств	97

<i>Орлова С., Галаган Т.І.</i> Підвищення продуктивності праці в рослинництві	99
<i>Sakhno L.</i> Organization of accounting of intangible assets: problems and prospects	102
<i>Теличко А., Масляєва О.О.</i> Аналіз ринку зернових культур	105
<i>Ткач А.О.</i> Оцінка рівня економічної стійкості аграрного підприємства	107
<i>Цой К.</i> Формування конкурентних переваг підприємств	110
<i>Чекурда С.</i> Напрями формування ефективного економічного потенціалу аграрних підприємств	112
<i>Шаповал С.</i> Факторний аналіз конкурентоспроможності трудових ресурсів	114
<i>Шевченко Т., Галаган Т.І.</i> Сучасні проблеми розвитку малих підприємств в Україні	116

СЕКЦІЯ 4. МОДЕЛЮВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

<i>Бородей Д.</i> Диверсифікація як фактор забезпечення економічної стійкості аграрних підприємств	120
<i>Іванова Ю.</i> Фактори підвищення ефективності функціонування аграрних підприємств	122
<i>Кастрюлін Т., Павленко О.</i> Як ми стартап робили: проєкт “KEY TO HEALTH” в рамках програми “GO TO BUSINESS”	124
<i>Кобець Є.А.</i> Логістика в управлінні підприємствами	127
<i>Коломоєць Д.Л.</i> Якість продукції в системі чинників конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства	131
<i>Корольов Д.</i> Орієнтири в стратегічному плануванні зернового підприємства в умовах війни	133
<i>Мороз С.І., Семенченко В.В.</i> Моделі оптимізації та економетрики в hr-менеджменті	135
<i>Орлова С., Олексюк В.О.</i> Визначення поняття собівартості та фактори впливу на неї	138
<i>Полиця Р.Ю.</i> Особливості ризику сільськогосподарського виробництва	140
<i>Роздобудько Е.</i> Особливості оцінки фінансового стану аграрних підприємств	143
<i>Шаповал С.С.</i> Формування підсистем стійкого розвитку підприємства	145

СЕКЦІЯ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
МОДЕРНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЦНАП

Вороніна Ю.Є., доцент кафедри менеджменту
та публічного адміністрування,
Крись А.О. здобувач вищої освіти
факультету економіки та бізнесу,
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного
anastasiakrys170@gmail.com

ЦНАП (центр надання адміністративних послуг) - це установа, яка забезпечує громадянам та бізнесу доступ до послуг державних органів із застосуванням сучасних технологій та інструментів [1]. Модернізаційний розвиток ЦНАП охоплює різні аспекти, серед яких можна виділити наступні:

Цифрові технології: ЦНАП повинен застосовувати цифрові технології для забезпечення доступу до послуг в онлайн-режимі, що дозволить зменшити кількість особистих візитів до ЦНАП та скоротити час на отримання послуг. Також цифрові технології можуть бути використані для автоматизації процесів надання послуг, що дозволить збільшити їх якість та знизити час очікування на них.

Новітнє обладнання: для забезпечення якісного та швидкого надання послуг, ЦНАП повинен мати сучасне обладнання, таке як сканери, принтери, ПК, відеокамери, відеодисплеї, телефонні апарати тощо. Це дозволить забезпечити швидке та якісне обслуговування клієнтів.

Система електронної черги: ЦНАП повинен мати систему електронної черги, яка дозволяє клієнтам забронювати час візиту та не стояти у черзі на вулиці. Така система забезпечує зручність та швидкість надання послуг.

Комунікаційні канали: для забезпечення ефективної комунікації з

клієнтами, ЦНАП повинен мати різноманітні комунікаційні канали, такі як телефон, електронна пошта, чат-бот, соціальні мережі тощо. Це дозволить клієнтам звернутися до ЦНАП з будь-якого місця та в будь-який час. Крім того, це забезпечить швидкий та зручний доступ до інформації про послуги, їх статус та інші питання, пов'язані з наданням адміністративних послуг. Комунікаційні канали також можуть бути використані для отримання зворотного зв'язку від клієнтів щодо якості та ефективності надання послуг, що дозволить забезпечити постійне покращення якості обслуговування.

Розвиток персоналу: ЦНАП повинен забезпечувати постійний розвиток свого персоналу з метою підвищення їх кваліфікації та ефективності роботи. Це дозволить забезпечити якісне та швидке надання послуг, а також зменшити кількість помилок в процесі роботи. До розвитку персоналу також можна віднести навчання з використання цифрових технологій та навичок ефективної комунікації з клієнтами [2].

Забезпечення безпеки: ЦНАП повинен забезпечувати безпеку зберігання та обробки персональних даних клієнтів, а також забезпечувати безпеку роботи працівників та клієнтів у приміщенні ЦНАП. Для цього можуть бути застосовані різні заходи, такі як відеоспостереження, системи контролю доступу, антивірусне програмне забезпечення та інші.

Моніторинг якості послуг: ЦНАП повинен проводити моніторинг якості наданих послуг з метою постійного покращення процесів та підвищення рівня задоволеності клієнтів. Для цього можуть використовуватися різноманітні методики та інструменти, такі як анкетування клієнтів, аудити процесів, моніторинг часу очікування, оцінка якості виконання послуг та інші.

Один з найбільш поширених методів моніторингу якості послуг - це анкетування клієнтів. Анкетування може бути проведене як під час візиту клієнта до ЦНАП, так і після надання послуги віддалено. Анкети містять запитання про якість обслуговування, час очікування, якість виконання послуги та інші параметри, які дозволяють оцінити рівень задоволеності

клієнтів.

Інший метод - аудит процесів. Аудит може бути проведений як внутрішнім спеціалістом ЦНАП, так і залученим зовнішнім аудитором. Під час аудиту проводиться перевірка процесів надання послуг на відповідність нормативним вимогам та стандартам, а також оцінка їх ефективності та пропонуються заходи щодо покращення якості надання послуг.

Моніторинг часу очікування є ще одним методом оцінки якості послуг. Для цього можуть бути використані спеціальні програмні засоби або вручну збирається статистика часу очікування клієнтів на прийом послуг.

Отже, оцінка якості виконання послуг може бути проведена як внутрішніми спеціалістами, так і залученими зовнішніми експертами. Для цього можуть бути використані різноманітні методики, такі як тестування процесів, аналіз документації, спостереження за роботою персоналу та інші.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про адміністративні послуги»
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>
2. Плотніченко С.Р., Вороніна Ю.Є. Комунікативна діяльність та ділове спілкування у роботі публічної служби. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки) за ред. Л.В.Синяєвої. – Мелітополь: Люкс, 2021. – Вип.1- С.88 – 93.

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Вороніна Ю.Є. доцент кафедри менеджменту
та публічного адміністрування,

Ширшова Я.О. здобувач вищої освіти
факультету економіки та бізнесу,

*Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*

Yanashirshova.2001@gmail.com

Згідно з Законом України, адміністративна послуга — це результат здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи [1].

Адміністративні послуги, для сільського господарства можна класифікувати за характером вирішувальних питань, тож:

- загальні адміністративні послуги;
- спеціальні адміністративні послуги.

До загальних адміністративних послуг для сільського господарства можна віднести такі послуги:

- Державну реєстрацію суб'єктів господарювання, основним видом яких є здійснення сільськогосподарського виробництва;
- Державну реєстрацію осіб, які ведуть особисте селянське господарство;
- Державна реєстрація змін до відомостей про суб'єктів господарювання, основним видом яких є здійснення сільськогосподарського виробництва, тощо.

До спеціальних адміністративних послуг, слід віднести такі послуги:

- надання аграрним суб'єктам господарювання землі для ведення сільськогосподарської діяльності (земельні адміністративні послуги).

- отримання/переоформлення/зупинення/відновлення/анулювання спеціальних ліцензій на здійснення окремих видів діяльності, тобто отримання дозвільних документів, які необхідні для здійснення сільськогосподарської діяльності;
- Часткове відшкодування вартості тваринницьких об'єктів (будівництва та/або реконструкції тваринницьких ферм і комплексів, доїльних залів, підприємств з переробки сільськогосподарської продукції);
- Видача ветеринарно-санітарних паспортів;
- Реєстрація вітчизняного/імпортованого селекційного досягнення;
- Видача/Анулювання дозволу на імпорт та експорт зразків видів дикої фауни і флори, сертифікатів на пересувні виставки, реекспорт та інтродукцію з моря зазначених зразків, які є об'єктами регулювання Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (за винятком осетрових видів риб і виробленої з них продукції) [2].

Загалом, адміністративні послуги для сільського господарства мають вирішальне значення для зростання та стійкості сільськогосподарського сектора, оскільки вони надають фермерам необхідну підтримку та ресурси для процвітання та задоволення потреб споживачів і суспільства.

Список використаних джерел

1. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 р. № 5203-VI : станом на 31 берез. 2023 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (дата звернення: 26.04.2023).
2. Сільське господарство. Гід з державних послуг - Гід онлайн Дія.
URL: <https://guide.dii.gov.ua/thematic-area/silске-hospodarstvo> (дата звернення: 26.04.2023).
3. Вороніна Ю.Є. Теорія та практика публічного управління та адміністрування: /навчальний посібник. / Мелітополь: ТОВ « Колор Принт», 2020. – 196с.

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ

Павло ГУРА, здобувач групи МГЕк -22
Науковий керівник: к.е.н., доц. Тамара САМІЛИК
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Першочерговою проблемою при розробці методики оцінки територіальної організації продовольчого ринку регіону залишається вибір і обґрунтування прийнятного критерію (або критеріїв) такої оцінки. Складність і системність об'єкта дослідження висувають ряд вимог до зазначених критеріїв, які, будучи інтегральними у своїй основі, повинні враховувати поліаспектний характер досліджуваних процесів. У якості відправної точки при виборі критеріїв оцінки територіальної організації продовольчого ринку регіону доцільно використати поняття ефективності регіонального продовольчого комплексу в цілому.

Основні завдання регіонального продовольчого комплексу можна визначити таким чином: виробництво таких обсягів продовольчої продукції, які необхідні для задоволення відповідних потреб регіону та забезпечення продовольчої безпеки країни; забезпечення умов безперервного розширеного відтворення у галузях комплексу; забезпечення умов необхідних для відтворення природного середовища.

Ступінь досягнення вказаних завдань розкриває різні аспекти ефективності регіонального комплексу та ринку, у тому числі і їх територіальної організації. Тобто, очевидною є різноплановість змісту економічної категорії "ефективність територіальної організації продовольчого комплексу", яка включає в себе ряд складових, кожна з яких характеризується своїм критерієм оцінки. У якості таких складових, спираючись на існуючі наукові дослідження, варто виділяти:

1) ефективність спеціалізації та територіальної концентрації продовольчого виробництва, яка характеризується відповідністю спеціалізації та рівня зосередження продовольчого виробництва у регіоні його природоресурсному потенціалу, вимогам раціонального регіонального комплексотворення та регіональним потребам у відповідній продукції. Її критерієм є ступінь такої відповідності;

2) інтенсивність продовольчого виробництва, яка характеризує віддачу ресурсного потенціалу регіону, тобто всього обсягу виробничих ресурсів, які беруть участь у процесі виробництва продовольства. Її критерієм є співвідношення отриманого від діяльності регіонального продовольчого комплексу ефекту з розмірами існуючої ресурсної бази;

3) економічна ефективність продовольчого виробництва, яка характеризує віддачу сукупних витрат виробництва. Її критерієм є співвідношення отриманого від діяльності регіонального продовольчого комплексу ефекту та понесених на його досягнення затрат;

4) соціальна ефективність продовольчого виробництва, яка характеризує соціально-економічні відносини по лінії виробник – споживач. У традиційному розумінні її критерієм є ступінь задоволення регіональних споживчих потреб у продовольчій продукції;

5) екологічна ефективність продовольчого виробництва, яка характеризує взаємозв'язок його з навколишнім природним середовищем. Її критерієм є ступінь негативного впливу регіонального продовольчого виробництва на довкілля.

Розглядаючи ефективність розвитку і територіальної організації регіонального продовольчого ринку з позицій системного підходу та підсумовуючи вищесказане, раціональну (ефективну) територіальну організацію продовольчого ринку регіону можна визначити як оптимальну з точки зору регіональних і загальнодержавних стратегії розвитку і потреб спеціалізацію і територіальну концентрацію продовольчих виробництв, що характеризується високими інтенсивністю, економічною, соціальною та

екологічною ефективністю розвитку і функціонування. Загальним (інтегральним) критерієм ефективності у цьому випадку буде виступати ступінь відповідності територіальної організації регіонального продовольчого ринку оптимальному варіанту. По причині відсутності абсолютних показників оптимальності оцінюваних рівнів і співвідношень у якості об'єкта співставлення можуть виступати середньодержавні та міжнародні їх значення. На нашу думку, пропонована система критеріїв в найбільшій мірі відбиває різні аспекти результативності розвитку і функціонування продовольчого виробництва у регіоні, а також результативність відповідного напрямку соціально-економічної політики. Виділяючи п'ять головних аспектів ефективності територіальної організації регіонального продовольчого комплексу а відповідно і продовольчого ринку відзначимо, що найважливішими з них, на нашу думку, є економічна і соціальна ефективність, а інші аспекти відіграють підпорядковану роль.

СУТНІСТЬ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

Катерина ДІДУР, к.е.н., доцент

Олександр ДІДУР здобувач гр. МГЕК-1-22

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

У кризових умовах господарської діяльності підприємства, які характеризуються нестабільністю зовнішньо-економічної ситуації в країні, одним із головних завдань власників та керівників підприємства є системне оцінювання поточних і перспективних можливостей діяльності підприємства, тобто його потенціалу; досягнення рівноваги між можливостями підприємства та існуючим потенціалом внутрішнього та зовнішнього середовища з метою досягнення стратегічних цілей та одержання конкурентних переваг перед іншими підприємствами в перспективі. Розуміння важливості розвитку підприємства як необхідної

умови його подальшого існування дає змогу визначити потребу в дослідженні наявних джерел розвитку. В першу чергу йдеться про ресурсний потенціал підприємства, адже саме завдяки наявним ресурсам та можливості підприємства залучати додаткові ресурси із зовнішнього середовища, відбувається ріст та розвиток підприємства. Проте, ключова проблема діяльності будь-якого підприємства, як і економіки в цілому, полягає в обмеженості ресурсного потенціалу.

Ресурсний потенціал має ключове значення для злагодженої, стабільної, ефективної роботи підприємства, адже він є тим засобом, за допомогою якого відбувається зростання прибутку підприємства та підвищення рівня конкурентоспроможності. Згідно етимології, категорія «потенціал» являє собою засоби, джерела, котрі наявні на даний момент часу й можуть бути сформовані та використані для досягнення певних цілей, виконання плану, вирішення певної проблеми підприємства тощо. У загальному визначенні термін «потенціал» виражає певну можливість здійснення будь-чого, тому йому властива ознака накопичення. Головною ознакою потенціалу вважається здатність до відтворення. У тлумачному словнику української мови, потенціал має наступне визначення: «Потенціал – це сукупність всіх існуючих засобів, можливостей, продуктивних сил, які можуть використовуватись в будь-якій галузі або сфері діяльності; являється запасом чого-небудь; резерв; приховані здатності, сили для певного виду діяльності, які здатні виявитися за певних умов. Термін «потенціал» узагальнює собою можливість, здатність, силу, котра існує в прихованій формі за деяких умов. З наукової точки зору, термін «потенціал» тісно пов'язаний з такими категоріями як «сила» або «міцність». В більшості випадків, дану категорію застосовують з ціллю оцінки засобів, запасів, джерел, котрі здатні використовуватись для вирішення певного завдання, розв'язання певної проблеми чи досягнення конкретної цілі, а також для можливостей окремо взятої особи, суспільства чи держави. Економічна сутність потенціалу підприємства віддзеркалює сукупність його

можливостей. З однієї сторони, під потенціалом підприємства мають на увазі сукупність чинників, котрі ототожнюють силу, джерела спроможності, запаси, кошти, ресурси тощо. З іншої сторони, потенціал підприємства можна охарактеризувати якістю й кількістю ресурсів, котрі має на своєму балансі підприємство, кваліфікацією працівників, інноваціями, інформаційними та фінансовими можливостями. На нашу думку, потенціал – це сукупність наявних та потенційних ресурсів підприємства, які воно може сформувати та задіяти для одержання виробничо-господарських результатів діяльності та досягнення стратегічних цілей. В основі категорії «ресурсний потенціал підприємства» закладена загальна категорія «ресурси», яку за змістом можна охарактеризувати як запас, джерело. Тобто, ресурсами підприємства можна вважати майно та грошові кошти, запаси сировини, матеріалів, живу та уречевлену працю [2]. З економічної точки зору, ресурси підприємства можна представити як сукупність матеріальних і нематеріальних елементів, котрі прямо або ж опосередковано утворюють виробничий процес. Особливістю «ресурсів» є те, що вони спроможні відтворюватись як у формі споживчої вартості, так і, власне, безпосередньо в формі вартості. Варто зазначити, що процес функціонування підприємств будь-якого виду та сфери діяльності, постійно вимагає залучення нових видів додаткових ресурсів. Базові положення сучасної ресурсної теорії можна окреслити наступним чином: 1) потенційний успіх економічної діяльності підприємства в стратегічному плані можна охарактеризувати її сталими конкурентними перевагами стосовно інших підприємств аналогічного виду діяльності; 2) головним ключовим чинником отримання конкурентних переваг є наявність у своїй безпосередній власності ресурсів, котрі дають можливість реалізувати конкурентні стратегії; 3) ефективне використання даних ресурсів можливо забезпечити особливими якостями підприємства, які формують його можливості та здібності.

Ресурсний потенціал будь-якого аграрного підприємства – це дуже складна економічна категорія, котра містить в собі багато складових.

Рис. 1. Складові ресурсного потенціалу аграрного підприємства

Джерело: [1]

Ресурсний потенціал аграрних підприємств містить наступні складові елементи: природний потенціал, трудовий, фінансовий, матеріально-технічний потенціал, нематеріальні активи, інформаційний потенціал.

Отже, ресурсний потенціал аграрних підприємств – це складна система, котра поєднує в єдине ціле групи ресурсів, котрі при спільному використанні дозволяють одержати відповідні результати фінансової діяльності. Варто вказати, що в результаті здійсненого в Україні реформування аграрного сектору економіки, виникли достатньо істотні зміни в розмірах і співвідношенні відповідних елементів ресурсного потенціалу аграрних підприємств і регіонів в цілому.

Для досягнення максимальної ефективності використання ресурсного потенціалу, кожне аграрне підприємство має прагнути до раціонального співвідношення всіх засобів праці, додержання пропорційності між персоналом і використанням відповідних видів машин і устаткування. Це на

пряму пов'язано з зростанням частки нової сучасної та високопродуктивної техніки, технологій, обладнання, устаткування, зміною організації функціонування виробничої структури тощо.

Список використаних джерел

1. Шибанін В.С., Червен І.І., Шибаніна О.В., Кареба М.І. Зміцнення та ефективне використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств: монографія. Миколаїв, МДАУ, 2010. – 205 с.

2. Чернишова Л.І., Бескубська А.С., Прокоф'єва В.К. Управління процесом формування ресурсного потенціалу як передумова конкурентоспроможного стратегічного розвитку виробничого підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. № 23. С. 432–438.

БАЗОВІ ПРИНЦИПИ ОЦІНКИ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Мирослава НЕНАХОВА здобувачка гр. МГЕК-1-22

Науковий керівник: доктор філософії з економіки

ст. викладачка Юлія ТЕСЛЮК

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

[\(mirengold@gmail.com\)](mailto:mirengold@gmail.com)

Одним з найголовніших та важливіших показників положення на ринку підприємства та його продукції є конкурентоспроможність. Взагалі під терміном «конкурентоспроможність підприємства» розуміють здатність цього підприємства в заданих умовах перевершувати підприємства тієї ж галузі. В свою чергу конкурентоспроможність продукції – це здатність продукції підприємства бути більш привабливою для споживача, ніж продукція інших підприємств. Для більш чіткого та глибокого розуміння цих понять слід також з'ясувати базові принципи, завдяки яким формуються показники конкурентоспроможності. Отже, базовими вважаються наступні принципи:

1) Об'єктивність. Цей принцип полягає в тому, що для аналізу конкурентоспроможності підприємства необхідна достовірна та повна інформація. Вона повинна містити дійсне положення підприємства на ринку, мати в собі факти про умови функціонування як зовнішні, так і внутрішні.

2) Динамічність. Основою цього принципу є аналіз та прогнозування змін конкурентної позиції підприємства на ринку, також, в подальшому, на базі отриманих даних розробляються ефективні управлінські рішення.

3) Безперервність. Це принцип пов'язан з безперервним характером аналізу та оцінки конкурентоспроможності та її змін, завдяки моніторингу ринку, конкурентів та чинників, які впливають на конкуренцію. Адже, якщо брати фрагментарну оцінку конкурентоспроможності це призведе до неспроможності своєчасного фіксування стрибкоподібних змін чинників, які впливають на конкурентоспроможність, оцінки можливих тенденцій динаміки конкурентної позиції підприємства та своєчасного прийняття та реалізації необхідних управлінських рішень.

4) Оптимальність. Завдяки цьому принципу вважається, що об'єкт дослідження це не тільки рівень конкурентоспроможності, а й ефективність досягнення цього рівня. Саме тому є необхідність в комплексній оцінці шляхів, які використовувались в ході досягнення певної позиції на конкурентному ринку, включаючи в себе прямі витрати, які пов'язані з реалізацією заходів по налагодженню конкретних чинників, також потенційні витрати на розвиток на підтримку конкурентних переваг в майбутньому.

5) Системність. Принцип має на увазі, що для того, щоб оцінити рівень конкурентоспроможності та розробити необхідні рекомендації за основу необхідно брати результат системного аналізу, в якому досліджено вплив чинників як зовнішнього, так і внутрішнього середовища підприємства. Також враховувати міжфакторні зв'язки та синергічний ефект, який ними обумовлений.

б) **Комплексність.** Останній принцип полягає в тому, що результат дослідження конкурентоспроможності підприємства повинен містити в собі комплекс показників. До них входять такі як оцінка ефективності процесу його адаптації до змінних умов функціонування, також ступінь наскільки реалізован стратегічний потенціал підприємства та конкурентна позиція підприємства в порівнянні з іншими конкурентами, які бралися як свого роду база порівняння.

Отже, як і у вітчизняній практиці, так і в світовій для оцінки конкурентоспроможності підприємства опираються на вищезазначені принципи, які слід рахувати базовими.

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ТА ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИНИКНЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Станіслава ОРЛОВА, здобувачка групи ЕК-1-20

Науковий керівник: доктор філософії з економіки

ст. викладачка Юлія ТЕСЛЮК

Дніпровський державний аграрно – економічний університет

Потенціал підприємства — це складна, динамічна, поліструктурна система. Ця агломерація має свої закономірності розвитку, від уміння використання яких у вирішальному ступені залежить ефективність економіки, темпи та якість її росту. Показник потенціалу підприємств використовується в багатьох аспектах, одним з яких є визначення рівня доцільності залучення капітальних вкладень для модернізації і оновлення основних засобів. Оскільки рівень фізичного і морального зносу матеріально-технічної бази підприємств значний, а інколи сягає і 80-90%, то одним із багатьох новітніх індикаторів залучення коштів для національних і іноземних інвесторів виступає стратегія «синергії та потенціальності». Далі я хочу розібрати фактори та передумови формування та виникнення потенціалу підприємства.

У зв'язку з тим, що формування потенціалу підприємства є складним динамічним процесом, орієнтованим на максимальну взаємодію з зовнішнім середовищем і забезпечення високої якості реалізації, важливо визначити, які саме фактори обумовлюють розвиток його елементів і впливають на їхню збалансованість і ефективність використання. Отже, основні фактори виникнення потенціалу підприємства поділяються на зовнішні та внутрішні.

До зовнішніх факторів відносяться економічні, соціальні, політичні, юридичні умови, вплив яких визначається обмежувальними або стимулюючими заходами з боку різних державних органів, банків, інвестиційних компаній, суспільних груп, політичних сил і т. ін. Такими заходами, як правило, виступають податкові, процентні ставки, законодавчі, етичні, суспільні норми, тиск політичних сил.

Розглянемо кожен фактор детальніше:

1. Політичні: рівень політичної стабільності в суспільстві; наявність лобістських груп у законодавчих органах, корупція; напрямок розвитку політичної системи; вектор міжнародної політики держави; характер політичної боротьби; рівень громадської підтримки програми розвитку держави; міжнародні угоди і зобов'язання, що стосуються бізнесу і виробництва; наявність протекціонізму вітчизняному виробникові у рішеннях ВР і Уряду.

2. Економічні: рівень економічного розвитку держави (ВВП на душу населення); ступінь розвитку виробництва товарів заданої номенклатури; стан виконання державного (обласного, міського) бюджету; темп інфляції; рівень безробіття; рівень оподаткування; рівень доходів населення (середня зарплата); борги по заробітній платі.

3. Правові: закони, що регулюють діяльність підприємства і галузевого ринку.

4. Екологічні: стан природних ресурсів країни; величина витрат на підтримку екологічної безпеки діяльності підприємства; толерантність суспільства до впливу підприємства на екологію регіону; рівень забруднення

навколишнього середовища.

5. Науково-технічні: інновації в галузі створення товарів; інновації в технології; інновації в менеджменті; інновації в маркетингу.

6. Демографічні: чисельність населення держави (регіону); вікова структура населення; рівень народжуваності; рівень смертності; чисельність працездатного населення країни (регіону)

7. Соціально-культурні: освітній рівень; соціальна забезпеченість (співвідношення середня пенсія /прожитковий мінімум); криміналізація суспільства.

Крім того, важливим зовнішнім фактором є також ринкові умови на вході (умови конкуренції) і виході із системи (умови конкуренції в галузі).

До внутрішніх факторів відноситься, насамперед, стратегія підприємства, для реалізації якої формується потенціал, досвід і навички менеджерів, необхідні для реалізації намічених планів, принципи організації та ведення бізнесу, якими керуються на підприємстві, моральні цінності й амбіції керівників, а також загальноприйняті в рамках підприємства цінності та культура.

Розглянемо основні фактори впливу внутрішнього середовища на виробничий потенціал підприємства: ступінь морального і фізичного зносу об'єктів нерухомості підприємства; стан матеріально-технічної бази і ступінь морального і фізичного зносу верстатного парку; стратегія підприємства; рівень фінансового потенціалу; рівень іміджу підприємства й інтелектуальний потенціал; рівень кваліфікації персоналу; рівень компетентності фахівців і керівників; раціональність режимів роботи і відпочинку; узгодженість пропускнуої спроможності цехів і дільниць; забезпеченість робочих місць матеріалами, електроенергією, комплектуючими виробами, оснащенням; наявність інноваційних можливостей і потенціалу; стан системи контролю якості; відповідність організаційної структури стратегії і цілям підприємства; наявність передових технологій і сучасного устаткування; ефективність діяльності підприємства;

організація руху товарів; ефективність організаційної структури; стан ремонтного господарства.

Внаслідок впливу всіх цих факторів постійно відбуваються певні структурні зрушення всередині виробничого потенціалу, а також якісні та кількісні зміни техніко-економічних показників, які його характеризують.

Сучасне управління підприємством повинне частково ґрунтуватися на адаптації до мінливих факторів зовнішнього і внутрішнього середовища, а також на цілеспрямованому впливі на них. Вище управління підприємством повинне формувати власний погляд на бажаний напрямок розвитку окремих факторів середовища.

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Оксана ПОКОТИЛО, здобувачка групи ЕК-1-20

Науковий керівник: доктор філософії з економіки

ст. викладачка Юлія ТЕСЛЮК

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Через військову агресію рф економіка України несе величезні збитки. Населення, яке залишилось в Україні, відчуло на собі наслідки повномасштабного вторгнення, а саме: підвищення цін, зменшення зарплат, закриття підприємств і т. п. Багато людей втратили своє майно, роботу або взагалі виїхали за кордон.

Значні руйнування, що нанесла росія, своїми бойовими діями, нанесло шкоди економіці та іншим сферам суспільного життя. Велика кількість підприємств припинили роботу, через руйнування або окупацію території, на якій знаходиться виробництво, міграція населення та інше.

У сільському господарстві зменшилось виробництво аграрної продукції через мінування земель, окупацію та втрату потрібної техніки. Існує нестача добрив, логістичних зв'язків та інших потрібних складових для гарного

врожаю. Через замінування та окупацію деяких земель, вони не можуть бути використані для засівання.

Будівельна промисловість теж отримала величезних збитків, бо велика кількість будівництв припинили свою роботу через бойові дії, окупацію або через загрозу ракетних обстрілів. Через війну зруйновано низка ТЕЦ, ліній електропередач, котельнь, систем водопостачання.

Через зростання курсу валют відчуваються підвищення цін на всю продукцію. З червня 2022 року українці відчули дефіцит солі, бо найбільше підприємство з видобування солі в Україні «Артемсіль», через окупацію, зупинила свою роботу. Найбільша компанія в Україні з виготовлення томатних паст, кетчупів, майонезів і макаронних виробів «Чумак» зупинила своє виробництво через військову агресію РФ і тому з полиць влітку 2022 року зникла продукція даної компанії, але зараз вона є в наявності й ціни на них відповідні. Також через окупацію Херсонської області, де найбільше в Україні вирощується томатів та кавунів, було неможливо доставити продукцію в інші області.

Через війну збільшились випадки безробіття. За даними НБУ за минулий рік рівень безробіття з 9,8% зріс до 25,8%. Люди залишаються без роботи через низку причин: підприємство знаходиться на окупованій території або не може забезпечити деяких робітників заробітною платою, тому скорочують і звільняють, зниження заробітної плати, масштабна міграція українців та інші причини.

За прогнозом НБУ, цього року безробіття в Україні залишатиметься високим. Кількість пошукачів роботи перевищуватиме кількість вакансій. Підприємства будуть стриманими з наймом нових працівників. Але бізнес також намагатиметься утримувати наявний штат працівників підвищенням зарплат. [1]

У кінці 2022 року інфляція в Україні складала близько 30%. Для країни, яка знаходиться у стані війни показник – помірний. Для порівняння, за даними Держстату, у Молдові зростання цін за рік перевищить 34%.

У 2023 році, попри продовження війни, економіка може уникнути падіння. НБУ прогнозує, що реальний ВВП цього року зросте на 0,3%. [1] Але до 2025 року може сягнути +6,4%.

Отже, у висновку можна зазначити, що наслідки повномасштабного вторгнення будуть довготерміновими і болісними для економіки України, бо країну чекає відновлення будинків, інфраструктури та інших складових життя після Перемоги, але вона адаптується до цих умов і буде демонструвати стійкість. Інфляція буде сповільнюватись в цьому році й далі в наступних. Рівень безробіття буде залишатись високим, але коли зменшаться безпекові ризики, то він зменшиться у 2024 – 2025 році.

Список використаних джерел

1. Національний банк України – [Режим доступу] – <https://bank.gov.ua/>

РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Юрій ПРИХОДЬКО, аспірант

Науковий керівник: д.е.н., проф. Оксана ГОНЧАРЕНКО
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Yrist7x@gmail.com

Глобальні тренди економічної динаміки актуалізують роль небанківських фінансових послуг у забезпеченні ефективного функціонування ринкової економіки, як системи взаємовідносин між продавцями та споживачами фінансових активів і послуг у всіх галузях економіки. Добре розвинений ринок небанківських фінансових послуг сприяє стабільному економічному зростанню, поступальному промисловому й регіональному розвитку, низьким темпам інфляції, формуванню оптимальної системи оподаткування. Сприятливими чинниками для ринку небанківських фінансових послуг є стабільна законодавча база, політичний клімат країни та певний баланс соціально-фінансових й економічних інтересів. Окрім того, високий рівень розвитку ринку небанківських фінансових послуг може

прискорити процес інтеграції України у світовий ринок, за допомогою формування сприятливих умов залучення іноземних інвестицій у національну економіку, в тому числі й її аграрну сферу.

На даному етапі в Україні запроваджені європейські стандарти та впроваджена нова законодавча база діяльності небанківських фінансових установ. Разом з цим, недостатньо вивчені проблеми, які стосуються теоретико-методологічного обґрунтування та інструментарію регулювання розвитку ринку небанківських фінансових послуг в національній економіці.

За чинним законодавством до складу фінансових послуг на небанківському ринку відносять: фінансові послуги що надаються в межах ліцензування та регулювання Національним Банком України (страхування; надання коштів та банківських металів у кредит; залучення коштів та банківських металів, що підлягають поверненню; фінансовий лізинг; факторинг; надання гарантій; торгівля валютними цінностями; фінансові платіжні послуги) та фінансові послуги, що надаються в межах ліцензування та регулювання ринку капіталу Національною Комісією з цінних паперів та фондового ринку (діяльність з торгівлі фінансовими інструментами; діяльність з організації торгівлі фінансовими інструментами; клірингова діяльність; депозитарна діяльність; діяльність з управління активами інституційних інвесторів; діяльність з управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю; діяльність з адміністрування недержавних пенсійних фондів)[2]. Також необхідно виокремити розвиток і становлення компаній, які не є надавачами фінансових послуг, але мають необхідні дозволи та здійснюють допоміжну діяльність для учасників ринку небанківських фінансових послуг. До подібних структур можна віднести колекторські компанії, компанії які отримали право проводити аудит для надавачів фінансових послуг, компанії які надають послуги з інкасації, компанії які надають послуги з ведення бухгалтерії та обов'язкової фінансової звітності для надавачів небанківських фінансових послуг.

Питання реформування системи регулювання ринків фінансових послуг в країнах ЄС актуалізувалось через негативний вплив фінансово-економічної кризи 2008 року. Кризові явища, які охопили фінансову систему країн Європи, виявили недоліки її державного регулювання. Одним із таких недоліків вважають відсутність єдності в проведенні макро- і мікропруденціальної політик як на національному рівні країн членів, так і на рівні всього Європейського союзу [3]. Україна перейняла досвід деяких Європейських країн створивши у 2019 році - Білу книгу "Майбутнє у регулюванні небанківського фінансового сектору" [4], яка передбачає впровадження нових підходів до регулювання ринків небанківських фінансових послуг у 2020 – 2025 роках, але вже у 2023 році майже всі засади Білої книги були імплементовані у національне законодавство, що призвело до надання Національному Банку України не властивим йому функцій мегарегулятора, призвело до різкого скорочення чисельності гравців небанківського фінансового ринку та монополізації ринку великими компаніями.

Подальші дослідження даної проблематики потребують комплексного розгляду впливу змін та підходів до регулювання ринку небанківських послуг після проведення реформ, які відбулись у 2020-2023 роках, що призвели до зменшення небанківських фінансових компаній майже у 3 рази. Окрім того, важливо оцінити вплив подібних змін на економічну перспективу розвитку інвестиційної привабливості України, стан захисту прав споживачів фінансових послуг та вплив зарегульованості фінансових інструментів в контексті інституціональних підходів.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>
2. Закон України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#n2490>

3. Бачо Р.Й. Державне регулювання ринків фінансових послуг у країнах ЄС. Глобальні ринки та фінансовий інжиніринг. 2015. 2(3). С. 157-176.

4. Біла книга "Майбутнє у регулюванні небанківського фінансового сектору" Національний Банк України <https://bank.gov.ua/ua/news/all/proekt-biloyi-knigi-maybutnye-u-regulyuvanni-nebankivskogo-finansovogo-sektoru>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ІННОВАЦІЙНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Валерія САДОВА, здобувачка

Науковий керівник: к.п.н., доцент кафедри менеджменту
та державного адміністрування Горбова Н.А.
*Таврійський державний агротехнологічний
університет ім. Дмитра Моторного*

Модернізація детермінує економічні і суспільні зміни та забезпечує поступальний перехід соціально-економічної системи до нового етапу розвитку. Цей етап буде тісно пов'язаний з поствоєнним розвитком України. Після перемоги Україна буде змушена перейти до нового етапу еволюційного розвитку. Таким новим етапом, на думку автора, виступає постіндустріальна економіка, що базується на більш досконалому технологічному способі виробництва, домінуванні сфери послуг, нематеріальних послугах, інформації й знаннях як базових виробничих ресурсів.

Подібний перехід потребує оптимізації регулюючих впливів рушійних сил трансформаційних змін (держави, суспільства, ринку). Модернізаційні перетворення є процесом реалізації трансформаційних змін з метою формування досконалішої структури й сучасних соціальних і економічних відносин та відповідного інституціонального забезпечення моделі національної економіки. Модернізаційні перетворення національної економіки неможливі без реалізації заходів із забезпечення ефективності

фундаментальних інститутів, підтримки інструментів ринкового механізму, залучення інноваційних ресурсів і наукового та кадрового потенціалу для активізації безперервного інноваційного процесу. Проблемним питанням започаткування інноваційного розвитку залишається поточний стан і організація системи наукових структур та фактична відсутність комплексної державної політики розвитку фундаментальної науки й продукування інновацій, нормативне забезпечення даних процесів і контроль дотримання діючого законодавства в даній сфері. Зазначене ускладнює інтеграцію вітчизняної науки в майбутню постіндустріальну економіку після завершення етапу повоєнного відновлення і визначення національного вектору розвитку. Акцент на розвитку фундаментальної науки сприятиме післявоєнній відбудові та технологічній модернізації виробництва, що в подальшому активізуватиме попит на науковий продукт й інноваційний товар. Інноваційні зміни в глобальному середовищі виявили себе в зростанні частки середньо- й високотехнологічного промислового виробництва за допомогою впровадження інноваційних передових технологій та цифрової трансформації [5].

Онтологічним фундаментом модернізаційних змін національної економіки виступає її перехідний стан, який трансформується у більш досконалу модель соціально-економічного розвитку. Стратегічним вектором модернізаційних змін стала ринкова модель економіки, яка протягом історичної еволюції виявила стійкість та адаптивність. Ефективність модернізаційних трансформацій національної економіки детермінована обґрунтованістю й збалансуванням інституціонального впливу ключових рушійних сил (держави, ринку, суспільства). Модернізаційні перетворення соціально-економічної системи потребують функціонування ефективних базисних інститутів, які здатні сприяти формуванню інвестиційного попиту та інноваційної пропозиції, забезпечити безперервність інноваційного процесу, змінити й оптимізувати мотиви, обмеження та стимули, які продукуються інституціональним базисом. Активізація інноваційної

діяльності обумовлює важливість розробки й реалізації конкретних інструментів державної підтримки, підвищення обсягів матеріально-технічного забезпечення наукових структур сучасним обладнанням для проведення наукових досліджень, формування фінансової мотивації до продуктивної праці науковців, дослідників та поступове впровадження європейських норм і стандартів організації й фінансування фундаментальних досліджень. Інфраструктурне забезпечення інноваційного розвитку має враховувати функціонування центрів дослідницької та інноваційної підтримки у вигляді технопарків, інноваційних центрів, науковонавчальних центрів, інноваційних кластерів та бізнес-інкубаторів, центрів інновацій й трансферу технологій, регіональних центрів науки та інновацій, венчурних фондів, розвиток маркетингових служб й комерціалізації розробок.

Список використаних джерел

1. Гражевська Н. І. Економічні системи епохи глобальних змін. Київ : Знання, 2008. 431 с.
2. Горбова Н.А. Господарське право України / Н.А.Горбова // . – Навчальний посібник, - ТДАТУ. – Мелітополь. – 2019. – 125с.
3. Парадигма інноваційного розвитку в умовах ринкової трансформації : монографія / Е. М. Забарна та ін. ; за заг. ред. Е. М. Забарної. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 92 с.
4. Стан науково-інноваційної діяльності в Україні у 2020 році : науково-аналітична записка / Т. В. Писаренко, Т. К. Куранда, Т. К. Кваша та ін. Київ : УкрІНТЕІ, 2021. 39 с.
5. Чухно А. А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України. Київ : ЛОГОС, 2003. 617 с.
6. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку. Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / пер. з англ. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 242 с.

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ТА МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ

Таміла СМАГЛЮК, здобувачка гр. ЕК-1-22
Науковий керівник: к.е.н., доцент Сергій ВАСИЛЬЄВ,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
10355608@student.dsau.dp.ua

Теоретична основа включає в себе теорії, концепції та принципи, які становлять базу для розуміння сутності модернізації розвитку та визначення її цілей і завдань.

Методологічне забезпечення включає в себе методики, інструменти та підходи, які використовуються для реалізації модернізаційного процесу розвитку.

Серед теорій, що можуть бути використані для аналізу модернізації розвитку, можна назвати такі:

- теорія економічного зростання: дозволяє розуміти взаємозв'язок між розвитком економіки та соціальними процесами, що відбуваються в суспільстві. Економічне зростання є центральною проблемою оцінки ефективності будь-якої системи господарювання;

- теорія соціальної модернізації: досліджує процеси змін у суспільстві, пов'язані з розвитком науки, технологій, культури та інших сфер життєдіяльності людей. Наприклад, впровадження новітніх технологій у підприємстві, розвиток освіти, зміна культурних стереотипів та настанов, розвиток демократії;

- теорія інновацій: досліджує процеси створення, впровадження та поширення нових технологій та продуктів на ринку;

Концепції та принципи, які можуть бути використані для модернізації розвитку, можуть включати такі:

- концепція сталого розвитку: передбачає збалансоване розвиток, який задовольняє потреби сучасного покоління, не погіршуючи можливостей майбутніх поколінь. Застосування енергоефективних матеріалів та

технологій будівництва дозволяє зменшувати витрати на енергоспоживання та підвищувати якість будівель;

- принцип інтегрованого підходу: передбачає використання комплексного підходу до модернізації розвитку, що включає в себе економічні, соціальні, культурні та екологічні аспекти. Наприклад, встановлення сонячних панелей на дахах будівель, розвиток стійкого землекористування, використання органічних методів вирощування рослин, розвиток екологічно чистих видів транспорту, таких як електромобілі та гібридні автомобілі, розвиток громадського транспорту та зменшення використання приватного автотранспорту;

- концепція конкурентоспроможності: передбачає розвиток економіки та інших сфер життєдіяльності з метою забезпечення конкурентоспроможності.

Таким чином, теоретичні основи та методологічне забезпечення модернізації розвитку визначає теоретичну та методологічну базу, яка дозволяє впроваджувати процес модернізації розвитку з метою підвищення ефективності, якості та конкурентоспроможності.

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ ІСНУВАННЯ ФІКСАЛЬНА ПОЛІТИКА

Ганна ХОЛОД, здобувачка гр.МТ-2-22

Науковий керівник: доктор філософії з економіки

ст. викладачка Юлія ТЕСЛЮК

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Фіскальна політика зумовлює використання можливостей уряду формувати податки і витратити кошти державного бюджету для регулювання рівня ділової активності і розв'язання різноманітних соціальних проблем. Основним важелем фіскальної політики держави є зміна структури податків і, насамперед зміна податкових ставок згідно з метою уряду. Проведення фіскальної політики - прерогатива законодавчих органів влади країни, оскільки якраз вони контролюють оподаткування і витрати коштів з нього.

Фіскальна політика складається з дискреційної та недискреційної.

Дискреційна фіскальна політика - це цілеспрямована зміна величин державних витрат, податків і сальдо державного бюджету в результаті спеціальних рішень уряду, спрямованих на зміну рівня зайнятості, обсягу виробництва, темпів інфляції і стану платіжного балансу.

Недискреційна фіскальна політика – автоматична зміна державних витрат та податків у результаті циклічних коливань сукупного доходу. Така політика передбачає автоматичне збільшення (зменшення) чистих податкових надходжень у держбюджет у періоди росту (зменшення) ВВП, що справляє стабілізуючий вплив на економіку. Чисті податкові надходження представляють собою різницю між величиною загальних податкових надходжень у бюджет і сумою виплачених урядом трансфертів. При дискреційній фіскальній політиці з метою стимулювання сукупного попиту в період спаду цілеспрямовано утворюється дефіцит держбюджету внаслідок збільшення видатків чи зниження податків. У період підйому цілеспрямовано створюється бюджетний надлишок. Дискреційна політика уряду пов'язана зі значними внутрішніми часовими лагами, тому що зміна структури державних витрат чи ставок оподаткування припускає тривале обговорення цих заходів у парламенті.

Розрізняють внутрішні і зовнішні лаги фіскальної політики.

Внутрішній лаг – це проміжок часу між моментом економічного спаду чи шоку і моментом вживання відповідних заходів економічної політики.

Зовнішній лаг – проміжок часу між прийняттям відповідного заходу економічної політики і моментом появи результатів від цієї міри. У середньому лаги складають 1-2 року. Якщо заходи економічної політики були прийняті до початку циклічного спаду чи під час спаду, то пік впливу може проявитися в протилежній фазі циклу (тобто в підйомі), що підсилить циклічні коливання. При недискреційній фіскальній політиці бюджетний дефіцит і надлишок виникають автоматично, у результаті дії вбудованих стабілізаторів економіки. "Вбудований" (автоматний) стабілізатор –

економічний механізм, що дозволяє знизити амплітуду циклічних коливань рівнів зайнятості і випуску, не прибігаючи до частих змін економічної політики уряду. Такий механізм поєднує в собі дві складові: з одного боку, це прогресивна система оподаткування доходів, а з іншого боку, це система державних трансфертів. Ступінь вбудованої стабільності економіки залежить від величин циклічних бюджетних дефіцитів і надлишків, що виконують функції автоматичних “амортизаторів” коливань сукупного попиту.

Циклічний дефіцит – дефіцит державного бюджету, викликаний автоматичним скороченням податкових надходжень і збільшенням державних трансфертів в умовах спаду економіки. Циклічний надлишок – надлишок державного бюджету, викликаний автоматичним збільшенням податкових надходжень і скороченням державних трансфертів в умовах підйому економіки.

У фазі циклічного підйому податкові відрахування автоматично зростають, а трансфертні платежі автоматично знижуються. У результаті зростає бюджетний надлишок і стримується інфляція. У фазі циклічного спаду податкові надходження автоматично скорочуються, а трансферти ростуть. У підсумку збільшується бюджетний дефіцит в умовах відносного росту сукупного попиту й обсягу виробництва, що обмежує спад.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОДЕРНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Данило ЦОЙ, здобувач групи Ек-1-19

Науковий керівник: к.е.н., доц. Катерина ДІДУР

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

dsoi5301@gmail.com

1. Роль теоретичних підходів у модернізаційному розвитку: теорія є основою для практики, тому роль теоретичних підходів у модернізаційному розвитку полягає у формуванні стратегій розвитку, аналізі потреб суспільства

та визначенні відповідних напрямків розвитку, а також в розробленні різних моделей модернізації.

2. Методологічні принципи модернізаційного розвитку: методологічні принципи визначають способи реалізації модернізаційного розвитку, а саме - відбір інноваційних технологій, створення умов для розвитку галузей економіки, формування ефективної системи державного регулювання тощо.

3. Основні етапи модернізації та їх методологічне обґрунтування: основні етапи модернізації включають в себе діагностику ситуації, формування стратегії, реалізацію конкретних заходів, контроль за їх реалізацією та оцінку результатів. Методологічне обґрунтування полягає в відборі підходів та методів, які найбільш ефективні для конкретного етапу модернізації.

4. Роль досліджень у модернізаційному процесі: дослідження є необхідним елементом модернізаційного процесу, оскільки вони дозволяють збирати та аналізувати інформацію про ситуацію, знаходити раціональні рішення та розробляти нові підходи до вирішення проблем.

5. Взаємозв'язок теорії та практики в модернізаційному розвитку: теорія та практика повинні взаємодіяти між собою в процесі модернізаційного розвитку, оскільки вони є невід'ємними складовими цього процесу. Теорія надає основу для розроблення стратегій та концепцій модернізації, а практика допомагає перевірити їх ефективність та впровадити в життя. Таким чином, взаємозв'язок теорії та практики в модернізаційному розвитку є ключовим для досягнення успіху в цьому процесі.

6. Сучасні виклики модернізаційного розвитку та їх вирішення: серед сучасних викликів модернізаційного розвитку можна виділити зміну кліматичних умов, енергетичну кризу, технологічні виклики та демографічні тенденції. Для їх вирішення необхідно розробити нові підходи та стратегії модернізації, використовуючи інноваційні технології, стимулюючи розвиток галузей економіки та розробляючи ефективну систему державного регулювання.

7. Роль інновацій у модернізаційному розвитку: інновації є ключовим чинником модернізаційного розвитку, оскільки вони дозволяють вирішувати проблеми ефективніше та реалізовувати нові можливості. Роль інновацій полягає в тому, що вони забезпечують перехід до нових технологій та форм економічної діяльності, стимулюють розвиток галузей економіки та забезпечують конкурентоспроможність країни в глобальному світі.

8. Роль держави в модернізаційному процесі: держава відіграє важливу роль у модернізаційному процесі, оскільки вона забезпечує регулювання та координацію різних аспектів цього процесу. Державна політика повинна спрямовуватися на створення сприятливого середовища для розвитку інноваційних технологій, стимулювання виробництва та підтримку високотехнологічних галузей економіки. Крім того, держава повинна забезпечувати розвиток освіти та науки, що є важливим фактором для розвитку інноваційного потенціалу країни. Також держава повинна здійснювати регулювання економічного розвитку, використовуючи різні інструменти, такі як фіскальна та монетарна політика, щоб забезпечити стабільність та збалансований розвиток економіки.

СЕКЦІЯ 2. ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

Олександр БОКАЧ, здобувач гр. МгЕК-1-22
Науковий керівник: д.е.н., проф. Оксана ГОНЧАРЕНКО
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Національна економіка може реалізувати інноваційні перспективи за умов формування високотехнологічних галузей та виробництв з високою часткою доданої вартості, формування інноваційної інфраструктури та інноваційних технологічних кластерів, запровадження сучасних моделей організації інноваційного процесу й активізації науково-дослідного сектора. Інноваційні процеси набувають додаткових переваг в умовах глобальної модернізаційної трансформації зовнішніх й внутрішніх ринків, моделей організації праці, актуалізації інноваційних форм організації праці та зайнятості, поширення сегментів нетипової зайнятості.

Промислова революція обумовлює зміни темпів та термінів дифузії сучасних технологій, які базуються на перевагах цифровізації, автоматизації процесів й мережевих взаємодіях. Інноваційні зміни здатні інтегрувати технології, послуги, продуктові стратегії, галузі, інфраструктуру. Індикаторами модернізаційних змін виступатимуть постійно зростаючі обсяги виробленої інноваційної продукції та поширення інноваційних форм організації бізнесу, розширення ІТ-послуг на більшість сфер суспільного виробництва, аутсорсингу бізнес-технологій, консалтингу, зростання обсягів фінансових і ділових послуг.

За результатами оцінки інноваційної спроможності національна економіка віднесена до «повільних інноваторів», а найвразливішими чинниками названо інвестиційне забезпечення інновацій, державні програми фінансування й підтримка інноваційної динаміки, привабливість й

ефективність дослідницької системи, захист інтелектуальних прав і активів [1, с. 9-10].

Порівняльний аналіз глобальних індексів та оцінка протікання інноваційних процесів в національному господарстві доводять, що розвитку креативних форм бізнесу перешкоджають неефективні державні інститути й регуляторні норми, несприятливе інвестиційне середовище, нерозвинутість інноваційної інфраструктури для високотехнологічних галузей, неефективність інструментів управлінського впливу й інституціонального регулювання та низька фінансова підтримка виробників, які здатні виступити інноваторами, незахищеність права інтелектуальної власності, не висока патентна активність. В той же час, в національній економіці сформувалися й еволюційні обмеження для інноваційного розвитку, зокрема дефіцит інвестиційних ресурсів для фінансування досліджень, непривабливість наукової діяльності і кар'єри, скорочення чисельності наукових кадрів (дослідників) і наукових установ, переважання низькотехнологічного експорту.

Обмежена фінансова та інституціональна спроможність базисного інституту економіки – держави, не забезпечує мобілізацію наявних ресурсів та наукового потенціалу для підтримки фундаментальних й прикладних досліджень, реалізацію сучасного інноваційного процесу. Відтак, на мікроекономічному й галузевому рівні сформувалася низька частка інноваційно активних суб'єктів, а на загальнодержавному – доволі низька наукоємність виробленого ВВП.

Список використаних джерел

1. Стан науково-інноваційної діяльності в Україні у 2020 році: науково-аналітична записка / Т. В. Писаренко, Т. К. Куранда, Т. К. Кваша та ін. К.: УкрІНТЕІ, 2021. 39 с.

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ

Оксана ГОНЧАРЕНКО, д. е. н., професор,
Тамара САМІЛИК, к. е. н., доцент,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Сучасні вітчизняні реалії потребують від держави ключової ролі інституціонального інноватора, який конститує тренд соціально-економічних трансформацій через корегування існуючої стратегії макроекономічної політики. Акцентування на інституціональному інструментарії впливу детерміноване рядом факторів, зокрема, потребою мобілізації ресурсів на визначених ключових пріоритетах та завданнях розвитку при одночасному розв'язанні військових завдань; дефіцитом власних ресурсів (фінансових й матеріальних), яких потребує економічне відновлення та нагальна потреба у зовнішніх джерелах фінансових надходжень; важливість заохочення зовнішніх приватних інвестицій, що актуалізує потреби у формуванні оптимального інституціонального середовища; невідворотність скорочення наявних внутрішніх бюджетних надходжень й бюджетного фінансування, реорганізація установ і структур державного сектору та модернізаційні зміни системи й інструментів державного управління.

Важливість зміни інституціональної ролі та управлінських впливів держави обумовлена наступним: нагальною потребою в забезпеченні масштабності та інтенсивності вітчизняного виробництва при прискореній мобільності ресурсів; глобальним трендом й інформаційною революцією та формуванням мережевих структур, що обумовлюють одночасну орієнтацію на нові параметри модернізаційних трансформацій економіки, які видозмінюють співвідношення елементів і складових державної організаційної структури і підвищують вагомість горизонтальних соціально-господарських взаємодій та зв'язків для забезпечення процесів відновлення і

розвитку; змінами системи цінностей, розвитком форм самоорганізації, які потребують акцентування на індивідуалізованих підходах до управління господарським механізмом з поглибленням регіоналізації процесів й дифузією управлінських функцій. Зазначені завдання ускладнені наявною подвійною інституціональною матрицею, що орієнтує не на розвиток національного виробництва за сприяння конкуренції й запровадження інноваційних змін, а на стрімкі процеси збагачення за рахунок сталих схем. Двоїстий характер інституціональних структур полягає й у тому, що за формально раціональними правилами і нормами приховується фактично протилежний їм сенс.

Повоєнне відновлення має базуватися на формуванні інших, якісно нових процесів і господарському механізмі, де забезпечене подолання технологічного й структурного відставання економіки та реалізується інший вектор зростання з переорієнтацією від експортного аграрного сировинного спрямування на формування високотехнологічного промислового й переробного виробництва. Зазначеному сприятиме інституціональне забезпечення розвитку імперативів і драйверів зростання, таких як високотехнологічне виробництво й інноваційний бізнес, що орієнтуються на мережеві організацію і взаємодії. Інституціональні регулюючі впливи, в даному аспекті, мають орієнтуватися на формування сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату, обмеження впливу монополій, підтримки й розвитку конкуренції, фінансового забезпечення фундаментальної та прикладної науки, формування інноваційної інфраструктури. Звісно створення конкурентних переваг, які базуються на інноваційних розробках і сучасних технологіях обумовлює важливість розвитку й фінансової підтримки науки й освіти, які не були задіяні у сировинній економічній моделі; стимулювання інвестицій та створення високотехнологічних сфер і нових робочих місць; зростання ролі держави в організації економічних процесів, зокрема, поширення державно-приватного партнерства, державного підприємництва.

Список використаних джерел

1. Стан науково-інноваційної діяльності в Україні у 2020 році: науково-аналітична записка / Т. В. Писаренко, Т. К. Куранда, Т. К. Кваша та ін. К.: УкрІНТЕІ, 2021. 39 с.

ІННОВАЦІЙНА СКЛАДОВА СТІЙКОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КОНКУРЕНЦІЇ

Дудка С.В., аспірант

Науковий керівник: д.е.н., проф.Вініченко І.І.

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Для прийняття стратегічних рішень задля забезпечення конкурентоспроможності та стійкості розвитку аграрного підприємства розглядають та аналізують його інноваційні конкурентні переваги. Від аналізу цієї дефініції залежить майбутня спроможність реагування на вірогідні в майбутньому ситуаційні зміни на ринку та у виробничій сфері у довгостроковій перспективі.

Сфера агробізнесу, які має потужний науково-виробничий та інноваційний потенціал, зосереджує в собі міру готовності до виконання завдань щодо забезпечення стійкого напрямку розвитку.

Таким чином, інноваційний потенціал й одночасно розвиток інноваційних конкурентних переваг підприємницьких структур у аграрному комплексі є фактично початком впровадження проекту в тому числі комплексу програм стратегічних, технічних та організаційних змін у природно-кліматичних та конкурентних умовах, що склалися [1].

Як бачимо, такі фактори як конкуренція та потенціал конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства виступають стимулюючими в процесах технічних та організаційних змін сільськогосподарського підприємства та, відповідно, щодо впровадження конкурентних та інноваційних переваг.

Саме конкуренція в сучасних умовах є тим механізмом, який забезпечує динамічний, технічний, організаційний, а відтак сталий розвиток окремого сільськогосподарського підприємства, агропромислового комплексу та загалом економіки. Економіка України є сільськогосподарсько-орієнтованою економікою і залишається такою під час війни з росією.

Як інноваційні конкурентні переваги, що визначають успіх науково-виробничої діяльності сільськогосподарського підприємства, видається доцільним розглядати такі компоненти:

1. стратегічний підхід (інноваційна політика сільськогосподарського виробництва);
2. людський фактор (ефективна організаційна структура і культура сільськогосподарського підприємства, максимальна віддача кожного фахівця);
3. використання професійних прийомів управління;
4. орієнтація на майбутнє;
5. ефективне освоєння передового практичного досвіду в галузі землеробства, рослинництва і тваринництва [2].

Усі перелічені вище інноваційні конкурентні переваги взаємопов'язані та у своїй сукупності мають істотний вплив на конкурентоспроможність і стійкість розвитку сільськогосподарського підприємства, визначаючи його інноваційний потенціал.

Інноваційна політика в аграрному виробництві, таким чином, пов'язує воедино всі політики і стратегії сільськогосподарського підприємства і визначає місце кожної з реалізованих на підприємстві функцій у загальному процесі виробничої діяльності.

Список використаних джерел

1. Dobrovolska O. Contemporary paradigm of sustainable development: the evolution of formation and development // Environmental economics. – 2018. – Т. 9. – №. 1. – С. 69.

2. Ясинська Д. В., Добровольська О. В. Сучасна парадигма діагностики фінансового стану підприємства в період кризи //Економічний простір. – 2021. – №. 166. – С. 81-84.

ІННОВАЦІЙНІСТЬ ЯК РЕСУРС КОНКУРЕНТНОЇ ПЕРЕВАГИ

Денис ЄФРЕМОВ, здобувач гр. ЕК-1-22
Науковий керівник: доктор філософії з економіки
ст. викладачка Юлія ТЕСЛЮК
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
(dtssq@outlook.com)

Сучасне, прогресивно розвинено суспільство потребує, завдяки технологічному розвитку, набуванню надзвичайних переваг в конкурентному середовищі. Цьому сприяє безупинний та жвавий процес розвитку світової економіки. Використання нанотехнологій в процесі виробництва, в сфері менеджменту, нестандартні прийоми ведення бізнес-процесів, формування на ринку нових послуг - все це обумовлює активізацію конкурентних процесів в площині світового ринку.

Задля отримання якісно-кількісної переваги на ринку учасники вимушені розробляти нові підходи, мити спроможність швидкої адаптації та переорієнтації в ситуаціях невизначеної ринкової мінливості. Тобто, вони мають послуговуватися принципами та методами, які передбачає інноваційна економіка.

Інновація - є процесом, що розробляє, впроваджує, експлуатує економічно-виробничий, організаційно - соціальний потенціал, що є основою новації.

Значно доречніше, ефективніше використання ресурсів зумовлено впровадженням інноваційних складових до соціально - економічної системи.

Вкладання коштів в інноваційний розвиток гарантовано призводить до отримання більших бенефіцій, однак разом із тим, суттєво зростає небезпека підприємницьких ризиків.

Загалом, ми можемо наголосити на наступних сприятливих факторах суспільного ефекту іновацій :

- шлях динамічного розвитку керується інноваціями
- сприяють прискоренню зростання продуктивних факторів виробництва;
- мають позитивний вплив щодо перерозподілу ресурсів , які мають відношення до перспективного розвитку суспільно-економічного напрямку;
- підвищення рівня конкурентоспроможності країни, її статусу, як активного члена світові економіки

Розуміння інноваційної економіки - це відтворення процесів постійного технологічного вдосконалення та високотехнологічного виробництва. Можливість надання послуг, створених із застосуванням інтелектуального капіталу підприємства.

Внаслідок цього, зростання доходів організації обумовлюється розвитком інтелектуального капіталу підприємства, індивідуальними знаннями, досвідом та навичками робітників підприємства, організаційною структурою, інформаційною інфраструктурою тощо.

Інноваційні ідеї стають модераторами вироблення нанопродуктів або сприяють виникненню нової сфери послуг.

Таким чином, для утримання лідируючих позицій (на ринку або в певних економічних галузях) підприємства повинні використовувати в процесах виробництва інноваційні підходи, що ґрунтуються на тлі постійного аналізу сфери економіки та передбачати в цій царині ймовірність технологічних змін.

ІННОВАЦІЙНА ПАРАДИГМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО СТАНУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Жилін І.М., аспірант кафедри економіки
Науковий керівник: д.е.н., проф. Вініченко І.І.
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Сучасний розвиток вітчизняної аграрної економіки передбачає функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах жорсткого конкурентного середовища, суцільної світової глобалізації аграрного ринку, інтеграції та взаємозалежності бізнес-процесів, а також відсутності всієї інформації щодо оцінювання зовнішніх та внутрішніх загроз та ризиків економічної діяльності, з огляду на кризові явища в національній економіці. Сільськогосподарські підприємства, як функціонуюча економічна система об'єктивно потребують захисту, який визначається мотиваційними чинниками забезпечення стійкого стану економічної безпеки, рівень якої за сучасних кризових умов, знаходиться на стадії несприятливого економічного розвитку аграрного ринку, скорочення купівельної спроможності населення, розбалансування ресурсної компоненти аграрного товаровиробництва та порушення технологічних вимог виробництва сільськогосподарської продукції, враховуючи виснажене використання землі.

Невиправдане завищення витрат виробництва, низька ліквідність сільськогосподарських підприємств призводить до зростання їх неплатоспроможності, низького рівня конкурентоспроможності та привабливості на аграрному ринку. Оскільки інтеграційний вектор розвитку аграрного ринку України спрямований до світового економічного простору, тому для забезпечення стійкого стану економічної безпеки вітчизняних сільськогосподарських товаровиробників, необхідним є послаблення зовнішнього тиску та впровадження інноваційної парадигми та її інструментарію, яка визначається інституційною і економічною здатністю

суб'єктів аграрного виробництва набувати, утримувати, розширювати свої ресурси [1]. Проте, під дією впливу ризиків вона послаблена, і не забезпечує належного рівня стабільності у виробничій, фінансовій, інвестиційній, екологічній, зовнішньоекономічній, інформаційній, організаційно-управлінській площинах діяльності сільськогосподарських підприємств.

Складові економічної безпеки, які мають забезпечувати загальні атрибути інноваційної парадигми стійкого розвитку сільськогосподарських підприємств (конкурентоспроможність, ефективність організації виробництва й стратегію розширення ринкового впливу для різних суб'єктів, в умовах нестачі їх власних джерел), не забезпечують активізацію новітніх технологій із часовою та просторовою динамічністю. Це обумовлено недостатністю експліцитних вимірювачів зовнішнього (інституцій гармонізації економічного розвитку та безпеки діяльності підприємств) та внутрішнього ринкового середовища (побудова ефективної структури майнового комплексу, продуктивність та дохідність виробництва підприємств). З початку повномасштабного втручання на територію України країни-агресора і введенням військового стану, це ще більше ускладнило кризові явища в аграрній економіці, спровокувавши розгортання масштабу збитковості сільськогосподарських підприємств.

В умовах мінливості факторів ринкового середовища, забезпечення належного стійкого стану економічної безпеки в кожному сільськогосподарському підприємстві, із специфічними умовами функціонування на сільських територіях, має бути спрямоване на відновленні галузевої спеціалізації, враховуючи техніко-технологічний та інноваційний рівень виробництва, а також ступінь інвестиційної привабливості. Низка невирішених питань у цього напрямку потребує державного регулювання, розробки концептуальних засад та впровадження базового механізму забезпечення економічної безпеки функціонування суб'єктів аграрного виробництва на сільських територіях, які дозволять удосконалити інструментарій її оцінки, ідентифікувати загрози та ризики. Крім того,

найважливішим завданням, яке має бути виконане суб'єктами аграрного виробництва для забезпечення стійкого стану економічної безпеки – нарощення інноваційного потенціалу господарювання. В цьому контексті, О.Ф. Яременко вказує на важливість використання таких інструментів, як індикативне прогнозування інноваційного розвитку окремих сфер діяльності й бізнес-процесів, а також забезпечення економічної безпеки господарюючих суб'єктів [2]. Перший прогноз обумовлює визначення портфелю інновацій для покращення розвитку в довгостроковій перспективі, що є гарантією стійкий стан економічної безпеки сільськогосподарських підприємств. При цьому прогнозними показниками можуть служити індикатори сукупного попиту на інновації. Другий прогноз забезпечує розрахунок індикаторів економічної безпеки та їх компонентів на кожний наступний рік. Він передбачає визначення темпів росту прогнозних показників економічного росту через сумісність та взаємозв'язок інтегрованої величини інвентуального капіталу та потенціалу економічних можливостей підприємств.

При виході за мінімальні межі цих значень у економічній системі сільськогосподарських підприємств може послабитись здатність до динамічного саморозвитку, знизитись інноваційний розвиток та конкурентні переваги підприємств на ринках, результатом чого може виникнути залежність від зовнішньої товарної експансії, що підсилюється корупція, ростом криміналізації суспільства й крайнє бідним населенням. Тому, вкрай важливо визначити порогові, критичні значення окремих параметрів стійкого стану економічної безпеки, за межами яких сільськогосподарським підприємствам загрожують руйнівні процеси. Для цього необхідно проваджувати процес діагностики, для виявлення загроз на ранній стадії їх виникнення, що дозволить провести модернізацію фундаменту безбиткового функціонування суб'єктів господарювання, на засадах часткового або повного механізму використання нових технологій виробництва, розширення внутрішньовиробничих зв'язків для ресурсного навантаження на економічні

інструменти інноваційний розвиток без суттєвих загроз на економічну безпеку сільськогосподарських підприємств.

Список використаних джерел

1. Бабець І. Концептуальні засади стратегії економічної безпеки міжрегіонального співробітництва України з державами ЄС. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія «Економічні науки». 2013. № 1. С. 3-13.

2. Яременко О.Ф. Середовище підприємства як фактор ризику діяльності суб'єктів агробізнесу. *Вісник Харківського національного університету*. 2006. № 5(2). С. 144-150.

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО БІЗНЕСУ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Іванова М.А, здобувачка гр. МгЕКз-1-22
Науковий керівник: д.е.н., проф. Оксана ГОНЧАРЕНКО
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Формування сучасних мережевих умов ведення бізнесу сприяє поширенню креативних бізнес-моделей, які за існування єдиних платформ інтегрують суттєву кількість груп товарних продуктів й збільшують потенційний прибуток усіх економічних суб'єктів; поєднують покупців та виробників товарів і послуг; прискорюють товарообмін; формують нові ринки й розширюють бізнес. В світовій макросистемі внаслідок глобальних трансформацій суттєво зросли обсяги й масштаби економічних угод, які реалізуються на основі нових бізнес-технологій та інноваційних конкурентних формах бізнесу (аутсорсинг, аутстафінг, фріланс, консалтинг).

Представники вітчизняної креативної індустрії, які виходять на європейські ринки почали відчувати певний вплив обмежуючих факторів, таких як стримування доступу до працевлаштування в іноземних

корпоративних структурах; обмежені можливості для переміщення робочої сили та визнання вітчизняного диплому й кваліфікацій; обмеження щодо отриманні пільг і субсидій; висока вартість офіційної реєстрації фірми, значний обсяг документів для оформлення віз [7].

Розвиток та ефективність запровадження організаційних інновацій, обумовлені еволюційними й інституціональними чинниками та обмеженнями національної господарської системи. Еволюційні обмеження для розвитку інноваційного бізнесу визначаються такими факторами як становлення глобальної макросистеми; розвиток креативних бізнес-стратегій; політична й соціальна ситуація в економіці; онтологічні характеристики фіскальної системи; формат, темп змін і особливості взаємовпливу й взаємодії владної вертикалі та суб'єктів економіки; розвиток мережевих взаємодій між учасниками ринку; інноваційні перспективи розвитку бізнес-орієнтованих моделей та стратегій.

Разом з тим, необхідно врахувати і певні специфічні еволюційні фактори розвитку національної економіки, які обумовлені синергією базисних інститутів та здатні обмежити розвиток і засвоєння організаційних інновацій. Такими еволюційними обмеженнями є низька або переважно низька конкурентоспроможність ключового сегменту економіки – виробників; обмеженість інвестиційних джерел та обсягів фінансування; проблеми сучасного ринку робочої сили та відтік за кордон висококваліфікованих фахівців; наявні мовні, культурні і ментальні чинники; нестабільність національної грошової одиниці; інерційність й корупційність серед управлінських кадрів та бюрократизація; низька довіра у сформованому бізнес-середовищі до держави і її інститутів.

Відтак, розвиток інноваційного бізнесу обумовлений поширенням організаційних форм інновацій, що в глобальному світі виокремились як ефективний засіб у зростанні інноваційної активності суб'єктів економічної діяльності, ключовий сегмент інтеграційних процесів. Організаційні інновації сприяють змінам існуючих бізнес-моделей та сприяють системній

інтеграції цільових орієнтирів діяльності фірми і організації бізнес-процесів з ключовими змінами зовнішнього середовища, процесом цифровізації економіки, галузевими та структурними трансформаціями. Подібні інноваційні перетворення відбуваються з урахуванням впливу зростаючих потреб майбутніх споживачів, комерціалізації технологій, змін на конкурентних ринках.

Список використаних джерел

1. Таран С., Яворський П. Аналіз торгівлі послугами між Україною та ЄС: кроки для збільшення експорту послуг і поглиблення секторальної інтеграції з ЄС. Центр аналітики міжнародної торгівлі Trade+, Київська школа економіки. 2021. 144 с.

ІНВЕСТИЦІЙНА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Котленко М.В., аспірант кафедри економіки
Науковий керівник: к.е.н., доц. Алла СІТКОВСЬКА
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

В економіці ринкового типу умови пропозиції грошей визначають попит, дають можливість маневру і є складовою частиною загальної економічної рівноваги. Тому чисто адміністративний розподіл інвестицій у відриві від ринкових механізмів безперспективний. Виключення можуть становити тільки життєво важливі інвестиційні проекти інноваційного профілю, що прямо впливають на рівень розвитку економіки країни в цілому. Найбільшу складність представляє процедура інвестування мобілізованих коштів, яка полягає в тому, що виділені на інноваційну діяльність інвестиції були вкладені так, щоб з їхньою допомогою вирішувалися як поточні проблеми, так і проблеми середньострокового й довгострокового періоду. З огляду на обмежену можливість збільшення обсягів фінансових ресурсів,

призначених для інвестування інноваційних заходів, необхідно оптимізувати структуру використання наявного обсягу фінансових ресурсів.

На відміну від моделей винятково «ринкового» або винятково «цільового бюджетного» фінансування інновацій підприємства концепція фінансового інвестиційного механізму полягає в наступному. По-перше, його цільова орієнтація спрямована на поєднання прямого держбюджетного інвестування інноваційних програм і проектів з інвестиційною програмою окремих наукових організацій. По-друге, вона передбачає безліч джерел фінансування інвестицій, коли поряд з бюджетними асигнуваннями в інвестуванні інновацій беруть участь позабюджетні джерела, у тому числі кошти фінансово-промислових груп, комерційних банків, об'єднань, організацій й інших господарюючих суб'єктів, фізичних осіб, які у цілому являють собою систему інвестування інноваційного розвитку підприємства.

Формування такої моделі інвестування інноваційного розвитку підприємства повинне спиратися на наступні методичні принципи: принцип системності; підпорядкування цілі кожного етапу розвитку єдиній стратегічній меті – ефективності інвестування інноваційної сфери; концентрація цільових інвестиційних коштів; можливість направляти їх на інноваційний розвиток, координації, маневру й контролю за мобілізацією, витратами й зворотністю вкладених коштів, у тому числі з урахуванням тактичних і стратегічних вкладень.

Одним з напрямків досягнення поставленої мети є інтеграція зусиль держави, підприємств і підприємницького сектора економіки для прискорення сучасних інвестиційно-фінансових механізмів, залучення державного й іноземного капіталу до сфери науки й технологій. Для цього потрібно вирішити наступні основні завдання: підвищити активність використання коштів державного бюджету, позабюджетних й інших інвестиційних ресурсів, що направляють на розвиток сфери науки й технологій; забезпечити вдосконалення нормативно-правової бази залучення позабюджетних коштів й інших інвестиційних ресурсів, а також підвищення

затребуваності результатів.

Управління інноваційно-інвестиційною діяльністю виходить не тільки за межі окремих виробництв і галузей, але й регіональних границь, утворюючи міжнародні науково-виробничі комплекси й корпорації з філіями в різних країнах. Комплекси усе більше починають діяти не тільки як «центри» інвестування, але і як центри нововведень, тому що без цього важко створити високотехнологічне виробництво.

Виконані дослідження показали, що ресурси, що забезпечують інвестиційно-інноваційну діяльність підприємства, можна умовно розбити на чотири види: податково-тарифні, грошові, інфраструктурні, адміністративно-політичні (організаційні).

До першої групи відносяться: пільгові режими податків, амортизаційні, митна політика, тарифна політика. Ці міри дозволяють секторам скорочувати витрати й підвищувати свою цінову конкурентоспроможність, накопичувати власні кошти для розвитку й розширення, залучати сторонні фінансові ресурси (інвестиції).

Друга група інструментів включає: пряме кредитування державних видів діяльності за пільговими ставками, субсидування ставок за комерційними кредитами, державні кредитні гарантії, державну підтримку лізингу, прямі державні інвестиції й інші заходи, що прямо вимагають значних витрат з бюджету або державних джерел.

Третя група інструментів охоплює державні витрати не безпосередньо в пріоритетному секторі, а в суміжних галузях, що дозволяє заощаджувати власні ресурси. Прикладами таких заходів можуть служити: підготовка кадрів за рахунок державного фінансування за певними спеціальностями, НДДКР і передача результатів у приватний сектор на пільгових умовах; вкладення в створення виробничо-технологічних, транспортних, комунікаційних інфраструктур.

Остання група інструментів найбільш неоднорідна й різноманітна. До інструментів цього типу відносяться заходи щодо зняття (або введення)

адміністративних і регуляційних бар'єрів входження на ринок і виходу з нього (реєстрація, ліцензування, стандартизація), антимонопольне законодавство, бар'єри для поєднання й поглинання.

Ресурсне забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств є тією вихідною базою, на основі якої здійснюється формування інвестиційного механізму для реалізації цілей, поставлених інноваційною політикою. Саме наявність ресурсів, їх органічна й технічна побудова визначає можливості ведення успішної інвестиційно-інноваційної діяльності.

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ

Денис НЕМЧИН, здобувач групи ЕК-1-22
Юлія ТЕСЛЮК, доктор філософії з економіки, ст. викладачка
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Під управлінням ризиком в інноваційній діяльності розуміють сукупність практичних заходів, що дозволяють знизити невизначеність результатів інновації, підвищити корисність реалізації нововведення, знизити ціну досягнення інноваційної мети. Зростання корисності інновації безпосередньо пов'язане з варіантністю реалізації нововведення. Розробка варіантів здійснення інноваційних проектів є основним завданням теорії управління інноваціями. Застосування методів управління ризиками дозволяє зіставити розмір втрат з тим виграшем, який принесе інновація. Саме аналіз та оцінка ризиків виконують завдання узгодження двох практично протилежних прагнень – максимізації прибутку та мінімізації ризиків.

Найпростішим методом запобігання негативним наслідкам від ризиків є створення на підприємствах спеціальних фондів ризику за рахунок прибутків і використання його в екстремальних для підприємства умовах. Цей метод відомий як самострахування підприємства від негативного впливу

непередбаченої ситуації. Це доцільно робити у тих випадках, коли вартість майна відносно незначна, а прибутки від виробничо-господарської діяльності підприємства досить суттєві.

Розподіл ризиків здійснюється зазвичай між учасниками проекту з метою призначення відповідальним за ризик учасника, який в змозі розрахувати і контролювати ризики краще від інших, а також є найбільш стійким у фінансовому відношенні, здатним подолати наслідки від дії ризиків. Знизити рівень ризиків та компенсувати заподіяний організаційний збиток можна такими методами, які належать до управління ризиками: 1. Уникнення можливих ризиків – найефективніший спосіб профілактики, що полягає в наступному:

а) відмова від здійснення господарських операцій, рівень ризику щодо яких дуже високий і не відповідає критеріям фінансової політики господарства;

б) зниження питомої ваги позикових коштів у господарському обігу, що дозволяє уникнути втрати фінансової стійкості;

в) збільшення ліквідності активів за допомогою збільшення частки оборотних активів у загальній їх сумі, що дозволяє уникнути ризику неплатоспроможності.

2. Мінімізація ризиків здійснюється шляхом, який неможливо уникнути повністю:

а) отримання від покупців гарантій у погашенні боргу;

б) скорочення переліку безпідставних форс-мажорних обставин у контрактах із партнерами.

3. Диверсифікація ризиків дозволяє знизити рівень їх концентрації, а саме:

а) диверсифікація різновидів діяльності передбачає використання альтернативних можливостей отримання доходу і прибутку від різноманітних господарських і фінансових операцій;

б) диверсифікація постачальників товарів передбачає встановлення

зв'язків з різними партнерами для поставки основних груп товарів;

в) диверсифікація асортименту товарів, які реалізуються, тобто включення в асортимент господарства товарів з протилежною спрямованістю попиту в рамках окремих товарних груп, що дозволяє мінімізувати ризик у період погіршення кон'юнктури окремого товарного ринку.

4. Лімітування ризиків в операціях, які можуть постійно виходити за встановлену допустиму межу ризику. Цей ризик лімітується шляхом встановлення відповідних економічних і фінансових нормативів:

а) максимальний обсяг комерційної операції із закупівлі товарів за умови укладання її з одним і тим же партнером;

б) допустимий розмір використання позикових коштів у господарському обігу

в) максимальний розмір депозитного вкладу, який розміщений в одному комерційному банку тощо.

5. Хеджування – валютна угода, що укладається під час страхування від можливого падіння цін за здійснення довгострокових угод.

6. Повне або часткове страхування ризиків. Економічна сутність страхування полягає у створенні резервного (страхового) фонду, відрахування в який для окремого страхувальника встановлюються на рівні, значно меншому від сум очікуваного збитку і, як наслідок, страхового відшкодування.

9. Дисипація ризику. Сутність цього методу полягає в розподілі загального ризику шляхом об'єднання (з різним ступенем інтеграції) з іншими учасниками, зацікавленими в успіху спільної справи. Підприємство має можливість зменшити рівень власного ризику, залучаючи до розв'язання спільних проблем як партнерів інші підприємства і навіть фізичні особи. Для цього можуть створюватися акціонерні товариства, фінансово-промислові групи, підприємства можуть придбавати або обмінюватися акціями один з одним, вступати у різні консорціуми, асоціації, концерни.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Мирослава НЕНАХОВА, здобувачка гр.МгЕК-1-22
Науковий керівник: к.е.н., доцент Катерина ДІДУР
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Mirengold@gmail.com

Через посилення конкуренції у сфері сільського господарства та похідної продукції, а також завдяки інтеграції держави на міжнародний економічний простір, через що необхідно формувати інновації в розвитку сільського господарства виникає актуальність дослідження саме інноваційної діяльності та інноваційного розвитку підприємств аграрної сфери.

В нинішніх умовах глобалізації, підприємства аграрного сектору економіки України, в цілому орієнтовані на інноваційний шлях розвитку. В Україні створено правове поле для забезпечення інноваційного розвитку підприємництва, а саме: закони України «Про інноваційну діяльність», «Про інвестиційну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу», а також багато інших нормативно-правових актів. Проте, реалізація інновацій в виробничу діяльність, як ключового фактору підвищення рівня конкурентоспроможності аграрного підприємства, здійснюється достатньо повільно та, на жаль, не системно.

Впроваджуючи інновації останні роки можна сказати, що тут є як і багато завад, котрі можуть стримувати інноваційний розвиток, але разом з тим інноваційний розвиток стає такою собі стратегією для покращення різноманітних галузей держави. Але для якісного інноваційного розвитку необхідно конкретне наповнення, до нього відноситься як і підготовка кадрів так і безпосередньо реалізація інновацій, бажано масштабних.

Однією з особливостей інновацій саме в сфері аграрних підприємств це їх різноманітність, яке включає в себе як розмір підприємства (це може бути домогосподарство або ферма), так і форму організації (до неї входять, наприклад, такі приватні, колективні, акціонерні товариства різних типів,

державні підприємства, кооперативи та інше.). Крім того існують також холдингові об'єднання.

Взагалі, аграрна інновація – це якесь нововведення саме для аграрної сфери, яке реалізується та слугує для її покращення. Різні науковці схильні до різного трактування цього поняття, але можна все це об'єднати в одну сукупність. Так проаналізувавши всі тлумачення можна сказати, що аграрна інновація або агроінновація – це нововведення в сортах рослин, порід тварин, технологій введення та вирощування, яке призводить до отримання прибутку або іншого комерційного ефекту.

Але ніякий інноваційний розвиток неможливий без вкладень, інвестицій та належного фінансування. На сьогоднішній день основною проблемою є саме інвестування інноваційного розвитку та його раціональне використання. Вирішення цієї проблеми дуже сильно впливає на можливість дійсно якісного розвитку аграрної галузі.

Необхідно створювати технопарки та інші інноваційні структури, які прямо впливають на активізацію інновацій в агросфері ще на етапах розробки. Саме технопарки можуть бути найважливішим фактором розвитку інноваційної діяльності сільського господарства.

Взагалі технопарк можна розглядати як місце де інтегруються наука, освіта та виробництво. Це все виглядає як комплекс навчальних закладів з науковими організаціями та, безпосередньо, виробничими підприємствами завдяки чому прискорюється розробка та впроваджуються нові досягнення.

Саме тому технопарки є дуже важливими, саме вони можуть бути організаційною структурою, де впроваджують наукові дослідження в практику, а також створюють умови для пошуку нових ідей та створення винаходів й подальшу їх реалізацію. На жаль, на сьогоднішній день це чи не єдина організація інноваційної діяльності, який дійсно функціонує та який держава може контролювати.

Не дивлячись на проблеми розвитку інновацій, аграрна сфера стає все привабливішою. В зв'язку з світовими продовольчими кризами та

сільськогосподарськими кризами основних аграрних країн перед аграрною галуззю відкрилися перспективи розвитку. Для цього необхідно фінансове забезпечення розвитку інновацій, а саме:

- Концентрація капіталу на пріоритетних напрямках розвитку.
- Забезпечення організації конкуренто-спроможного виробництва аграрної та продовольчої продукції.
- Впровадження інвестиційно-інноваційних проєктів будівництва промислових об'єктів з переробки енергетичних продуктів і виробництва біопального.

З метою сприяння інноваційного розвитку аграрних підприємств, держава повинна:

- створити механізм вільної конкуренції між суб'єктами інноваційної діяльності та формування ринку інновацій;
- створити певні умови для залучення інвестицій в аграрний сектор економіки, в тому числі в інновації, через вдосконалення податкового законодавства, запровадження ринку землі тощо;
- надавати пільги аграрним підприємствам, котрі активно втілюють інноваційні розробки у своїй виробничій діяльності;
- забезпечити правовий механізм з захисту права власності на отримані результати науково-технічної діяльності;
- розвивати інфраструктуру інноваційних технологій;
- запроваджувати інформаційну політику, спрямовану на формування «інноваційного мислення» менеджерів середньої та вищої ланки аграрного сектору економіки.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме зростанню кількості інновацій в аграрних підприємствах, і, як наслідок, призведе до підвищення ефективності та конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України.

МОЖЛИВОСТІ ВИХОДУ НА МІЖНАРОДНИЙ РИНОК УКРАЇНСЬКИХ АГРОВИРОБНИКІВ

Нісходовська О.Ю., к.е.н., доцент

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

olenas1308@gmail.com

Згідно даних, що висвітлює Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (Food and Agriculture Organization, FAO), Україна є одним із найважливіших виробників сільськогосподарської продукції у світі та продовжує відігравати провідну роль у постачанні продуктів харчування на світові ринки. За підсумками 2021 року, саме наша Україна – найбільший світовий експортер соняшникової олії (35% світового експорту), посідає друге місце за експортом ячменю (14% світового експорту) та третє – за експортом кукурудзи (11%) і п'яте місце за експортом пшениці (близько 10% світового експорту).

Загалом, найбільшим джерелом надходження валютної виручки в Україну це аграрний експорт. Саме тому, необхідно розвивати структуру експорту української продукції АПК у напрямку більш глибокої переробки та виробництва продукції з вищою доданою вартістю.

Зважаючи на сьогоднішні події, які суттєво впливають на вихід українських агровиробників на міжнародний ринок, не виключаємо і проблеми та перспективи сучасного розвитку агропродовольчого ринку України, які проявляються в таких особливостях:

- 1) природно-кліматичний та територіальний потенціал, що дає змогу виробляти значні обсяги сільськогосподарської продукції;
- 2) домінування сировинного сільськогосподарського виробництва, необхідність створення нових та розвиток наявних переробних потужностей;

3) низький рівень розвитку соціально-економічної інфраструктури агропродовольчого ринку, маркетинговологістичних та інформаційно-консалтингових систем;

4) незадовільний стан національних сфер з виробництва основних та оборотних засобів (відсутність підприємств з виробництва техніки відповідної якості та потужності порівняно із закордонною);

5) посилення антропогенного навантаження на середовище, загострення екологічних проблем, виснаження ґрунту, нівелювання екологічної складової агропромислового виробництва;

б) монополізація агропродовольчого ринку, невизначений статус різних форм господарювання в аграрній сфері;

7) недосконалість державного регулювання аграрної сфери, зокрема нормативно-правової бази, невідповідність національних стандартів міжнародним.

Релокація бізнесу з територій воєнних дій, нестача кваліфікованих і навчених кадрів у зв'язку з мобілізацією, перервані логістичні ланцюжки та загальне зниження купівельної спроможності громадян — далеко не повний список проблем, з якими стикнувся український бізнес, і більше за всіх — українські виробники.

Для кожного агровиробника збільшення продажів виробленої продукції означає збільшення й прибутку, а більший прибуток, у свою чергу, означає успіх бізнесу. Збільшення продажів є першою і, мабуть, найважливішою причиною, чому люди беруть участь у міжнародній торгівлі – це створює нові можливості для бізнесу та відкривають нові перспективи.

Вихід на міжнародний ринок також має підвищити (хоча і не завжди) прибутковість бізнесу. Тобто, нові ринки – нові клієнти, кожен бізнес прагне знизити витрати, тому багато компаній виходять на світовий ринок, саме щоб їх знизити. Доступ до глобальних джерел поставок, ресурси або матеріали за

найнижчою ціною за межами своєї країни також стає важливою причиною для виходу на міжнародні ринки.

Можна виділити деякі кроки для підвищення розвитку сфери АПК, а саме:

- провести розмінування земель сільгосппризначення (кошти міжнародної допомоги);
- розпочати реалізацію державної програми меліорації земель (джерело коштів – довгострокові кредити західних партнерів);
- забезпечити повноту реєстрації земель всіх форм власності у Державному земельному кадастрі;
- стимулювати великі агрокомпанії до інвестицій у переробку агропродукції шляхом надання податкових пільг, запровадження податку на виведений капітал;
- створити системи сертифікації продукції у відповідності до стандартів ЄС за участі європейських кредитних інституцій, створити програму допомоги підприємствам галузі тваринництва у процесі адаптації до європейських норм технічного регулювання й санітарних і фітосанітарних норм;
- спростити ведення фермерського господарства, запровадити програми для заохочення малих агровиробників до легалізації роботи, запустити програми підтримки розвитку пріоритетних напрямків у цій сфері;
- забезпечити суттєве збільшення квот безмитного експорту агропромислової продукції до країн ЄС у результаті перегляду Угоди про асоціацію у частині про торгівлю товарами, що розпочався у 2021 році.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Поліна ПЕРЕЖОГІНА, здобувачка гр. ЕК-1-22
Науковий керівник: к.е.н., доцент Сергій ВАСИЛЬЄВ
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
polinaperezhogina@gmail.com

Інноваційний розвиток аграрних підприємств є одним з ключових напрямків розвитку аграрної сфери в Україні. За останні кілька років, аграрний сектор став однією з найбільш привабливих галузей для інвестицій та розвитку бізнесу, але на жаль, інноваційний розвиток залишається однією з найбільш важливих задач, які ще не були розв'язані в повній мірі.

Сучасний стан інноваційного розвитку аграрних підприємств України є незадовільним. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, в 2020 році відсоток інноваційних підприємств в аграрному секторі становив менше 5%, що є дуже низьким показником порівняно з розвиненими країнами світу. Головні причини такої ситуації полягають у:

- відсутності належної підтримки від держави;
- високих витрат на впровадження інновацій;
- нестачі кваліфікованих кадрів;
- низькому рівні використання інноваційних технологій.

Однією з головних проблем, що необхідно вирішити для досягнення успіху в інноваційному розвитку аграрних підприємств, є відсутність високоякісної науково-технічної бази, яка б забезпечувала розробку та впровадження новітніх технологій. Необхідно підвищити рівень інвестицій в науку та технології, щоб забезпечити необхідну підтримку для інноваційних проектів та досліджень.

Додатковою проблемою є недостатня фінансова підтримка інновацій в аграрному секторі. Необхідно створити сприятливі умови для залучення інвестицій в інноваційні проекти аграрних підприємств, наприклад, шляхом

зменшення податкових навантажень на інноваційні підприємства та встановлення спеціальних програм підтримки інновацій.

Також важливою проблемою є низький рівень інформаційної культури серед фермерів та менеджерів аграрних підприємств. Для успішного впровадження інноваційних технологій необхідно посилити роботу з інформаційною підтримкою та підвищення рівня освіти в аграрній сфері.

Однією з перспектив розвитку інновацій в аграрному секторі є впровадження таких технологій, як штучний інтелект, Інтернет речей та блокчейн, що можуть значно полегшити та оптимізувати процеси виробництва та забезпечити високу ефективність аграрних підприємств. Для цього необхідно залучати кваліфікованих фахівців та робити акцент на підвищення рівня інформаційної грамотності та освіти в аграрному секторі.

Узагальнюючи, інноваційний розвиток аграрних підприємств є ключовим чинником для створення високоефективного та конкурентоспроможного аграрного сектору в Україні. Для досягнення успіху в цій сфері необхідно забезпечити належну підтримку держави, залучення інвестицій, розробку науково-технічної бази та підвищення рівня освіти та інформаційної грамотності серед фермерів та менеджерів аграрних підприємств. Крім того, необхідно активно впроваджувати інноваційні технології та забезпечувати доступність інформації про них.

З метою розвитку інновацій в аграрному секторі України, держава повинна сприяти створенню умов для впровадження технологій, створенню сприятливого інвестиційного клімату та підтримувати діяльність наукових і дослідних установ.

Крім того, на рівні підприємств необхідно стимулювати та підтримувати ініціативи працівників щодо впровадження нових ідей та технологій, забезпечувати необхідне фінансування на дослідження та впровадження інноваційних проектів, а також підвищувати рівень освіти та інформаційної грамотності своїх працівників.

Україна має великий потенціал для розвитку аграрної галузі, тому інноваційний розвиток є ключовим елементом її успішного розвитку. Впровадження новітніх технологій та процесів дозволить збільшити виробництво та покращити якість продукції, забезпечити ефективне використання ресурсів та підвищити конкурентоспроможність у світовому ринку.

INVESTMENT AND INNOVATION DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Lina POMAZAN

Lecturer of the Department of Marketing

Dnipro State Agrarian and Economic University

pomazan.l.m@dsau.dp.ua

The agricultural sector of the economy is one of the main segments of the national economy, the level of development of which affects the food security of the country, makes up a large part of the state budget revenues, maintenance of rural settlements, etc. Further, the development of the agricultural sector of the economy requires qualitative systemic transformations, which, as the experience of the most developed countries in the world shows, should be based exclusively on the innovative potential of economic growth. Technological renewal and innovative development of agro-industrial production in Ukraine is one of the defining strategic directions of innovative activity in the development of the national economy.

Innovative activity is an important component in the system of measures to intensify the development of agriculture, increases its competitiveness and production efficiency. Innovative activity in agriculture has slowed down significantly, both the number and quality of completed scientific developments and the number of scientists have decreased, which is a consequence of the deterioration of the conditions of state funding of scientific activity. Economic relations between science and production are not sufficiently established, scientific

developments are slowly introduced into production. The renewal of agricultural production with new varieties, equipment, and technologies is also held back by the low solvency of agricultural producers and their insufficient awareness of the latest achievements of domestic agricultural science.

A feature of the introduction of innovative technologies in the agrarian sector of the economy is a wide variety of producers, starting from the small peasant sector: households, farms (small businesses), agricultural enterprises of various organizational forms (collective, private, privately leased, limited liability companies, open joint-stock companies and closed type, agricultural production cooperatives, state enterprises). In addition to the mentioned business entities, large holding associations have been created in recent years. All these organizational structures work on leased lands with different areas of agricultural land - from 2 to 10 thousand hectares. In the mentioned structures, the basic means of production were the lands rented from small owners.

In the broadest sense, agricultural innovation is an innovation implemented in the agricultural sector. Scientists offer different approaches to defining this concept. Thus, agro-innovation is also interpreted as the systematic introduction into the agricultural sphere of the results of scientific and research work, which lead to positive qualitative and quantitative changes in the characteristics of the relationships between the biosphere and the technosphere, and also improve the state of the environment, or as the result of work obtained thanks to the application new scientific knowledge that transforms the process of functioning and development of the production and economic system of the agro-industrial complex in the direction of increasing its efficiency, stability and systemic quality of relations [1, p. 32]. We believe that agro-innovation can be considered as an innovation in the field of agriculture (plant varieties, animal breeds, plant or animal protection products, cultivation technologies), which is accompanied by a commercial effect.

Actualization of the transition to the innovative way of development of agrarian formations causes the problems of the need to find the possibility of

integrating new types of enterprises into the traditional management model. At the same time, the innovation is a lever for shifting the gears of the economy to a qualitatively new direction of development. Innovation is considered as the main criterion that ensures the formation of the subject's competitive position on the market. At the same time, management priorities are actively shifting towards the search for a new innovative form of enterprise, the advantages of which would contribute to the achievement of the main strategic goals, such as high profitability, efficiency and competitiveness in the world market. Today, not only a new generation of equipment, the latest technologies, but also a new organization of work and production, a new system of motivation, alternative entrepreneurship are innovative factors in the development of agricultural enterprises. These highly innovative integrated components can transform the production system by updating the production apparatus, forcing it to be used efficiently.

References

1. Kot, O. (2008). Teoretychni aspekty innovatsiinoho rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky ta yoho orhanizatsiino-ekonomichne zabezpechennia [Theoretical aspects of innovative development of the agrarian sector of the economy and its organizational and economic support]. *Problemy nauky – Problems of science*, 9, 30-37. [in Ukrainian].

ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Юлія ТЕСЛЮК, доктор філософії з економіки, ст. викладачка
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
tesl_@ukr.net

На сучасному етапі розвитку економіки за умов глобалізації, жорсткої конкуренції та насиченості ринків дуже важливе місце посідають питання розробки і впровадження інновацій. Сьогодні ефективна інноваційна діяльність та управління нею є основою успіху будь-якої країни, галузі та

підприємства. Інновації дають поштовх для економічного, технологічного, політичного, екологічного та соціального розвитку суспільства. Розроблення нових методів та підходів до вивчення інноваційної діяльності, впровадження нових принципів інноваційного розвитку, а також визначення внутрішніх бар'єрів в організації, які стримують упровадження інновацій, є необхідними передумовами розвитку ефективної та прибуткової діяльності підприємств та економіки держави в цілому.

В Україні інноваційна інфраструктура ще недостатньо розвинена, не охоплює всі ланки інноваційного процесу і не має системного підходу до забезпечення відповідними послугами у сфері інноваційної діяльності. Конкуреноспроможність українських компаній у майбутньому, знаходиться залежно від наукових досліджень уже сьогодні. Процеси, які відбуваються в українській економіці, створюють додаткові умови для конкуреноспроможності компаній та їх продукції. На даному етапі є недостатнім швидке реагування на ринкові тенденції, що постійно змінюються, проте використання нових технологій, їх упровадження, стратегічна та інноваційна співпраця мають стати основними елементами підґрунтя для побудови ефективної та високотехнологічної економіки. Інноваційна політика являє собою цілісний підхід, який базується одночасно на створенні та на практичному використанні знань і при якому основне значення має комерційна віддача від нових технологій. Розробка інноваційної політики для України є особливо актуальною проблемою, оскільки показники наукомісткості більшості підприємств суттєво нижчі, ніж у країнах ЄС та США, незважаючи на високий науковий потенціал (рис.1).

Сучасна економічна ситуація в Україні характеризується низьким рівнем використання наукових знань, вкрай повільним нарощуванням інноваційного виробництва (рис.2). З рисунків можна зробити висновки, що протягом останніх років відбувався спад інноваційної активності держави.

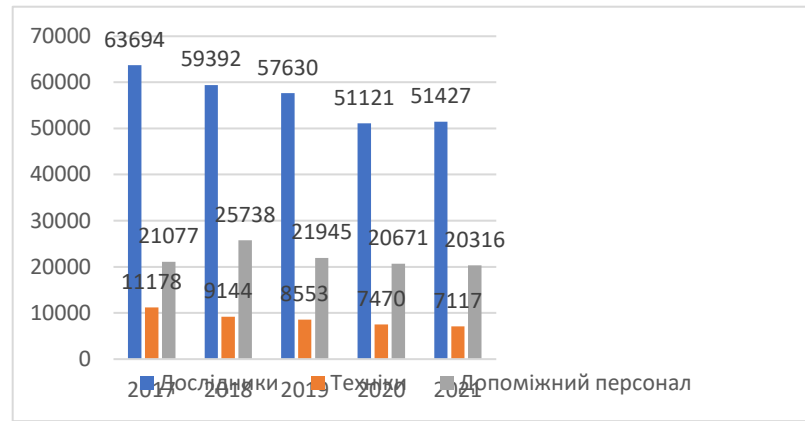

Рис. 1 Розподіл працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, за 2011-2021 роки

Рис. 2 Зміна загальної кількості працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок, за 2011-2021 роки

Отже, можна узагальнити, що сьогодні в Україні існують наступні проблеми, що стримують розвиток інноваційної активності вітчизняних підприємств:

- відсутність науково-методологічної бази формування науково - технологічної сфери;
- відсутність системності у здійснюваних державою заходах щодо реалізації інноваційного потенціалу національної економіки;
- державне управління інноваційної діяльності здійснюється без чітко сформульованої стратегії науково-технологічного та інноваційного розвитку, послідовної та виваженої зовнішньої та внутрішньої економічної політики;
- відсутність дієвої системи пріоритетів розвитку науково-

технологічної сфери;

- державне управління інноваційною діяльністю забезпечується за галузевим принципом;

- нескоординованість дій суб'єктів інноваційної діяльності;

- недостатність фінансових ресурсів для забезпечення наукових досліджень та впровадження інноваційних розробок.

Створення відповідної інфраструктури для розробки та комерціалізації наукових ідей потребує таких дій:

- покращення інвестиційного клімату;

- сприяння експорту високотехнологічної продукції;

- зменшення податкового тиску для інноваційних компаній, особливо на початковій стадії розвитку;

- створення зон інноваційного підприємництва;

- розвиток міжнародних науково-технічних зв'язків через спільну генерацію, обмін і використання нових знань і технологій.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України: статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

2. Білоброва І.О Проблеми мотивації інноваційної діяльності: Світова практика та українські реалії [Електронний ресурс] /І. О. Білоброва // Економічні науки – Режим доступу:

<http://dspace.nbu.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/14229/1-Bilobrova.pdf?sequence=1>

РОЗВИТОК ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙНИХ ЦИКЛІВ ВИРОБНИЦТВА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Трусова А.О., здобувачка першого (бакалаврського) рівня,
trusova_natalya5@ukr.net

Науковий керівник: Кукіна Н.В., к.е.н.,
доцент кафедри економіки ті бізнесу
*Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного*
kukinanatala81@gmail.com

Динамічний розвиток глобального середовища на світових ринках визначає швидкі зміни факторів, що виникли у зв'язку із терористичною агресією та спробою Росії зруйнувати економічну систему аграрних підприємств України, інвестиційний потенціал яких, в супереч всім викликам, є потужним завдяки цілеспрямованій державній підтримці, направленої на економічну стабілізацію, підвищення якості життя населення та забезпечення продовольчої безпеки. Внутрішня та зовнішня активність суб'єктів українського ринку щодо ефективного використання на інноваційній основі інвестиційного потенціалу дозволяє створити новий базис для модернізації матеріально-технічної бази за рахунок приватного капіталу та комплексної державної підтримки.

Інноваційні процеси в економічній системі аграрних підприємств є рушійною силою комплексного використання наукомістких факторів виробництва в технологічній, організаційній, інноваційній діяльності для забезпечення конкурентоспроможності продукції як на внутрішньому так і на зовнішньому ринках. Ці процеси набувають особливого значення у зв'язку з необхідністю адаптації українського аграрний сектора економіки до вимог Європейського союзу, вирішення або принаймні зменшення існуючих розбіжностей між Україною та ЄС у визначенні пріоритетів аграрної політики.

Інвестиційний потенціал на основі інноваційних циклах виробництва аграрних підприємств спроможний забезпечення продовольчу безпеку країни, що особливо загострюється на тлі зростаючих потоків імпорту неякісних продовольчих товарів, із штучною (субсидованою) властивістю в тривалому часовому періоді. В жорстких конкурентних умовах, інвестиційний потенціал здатний вирішувати головну функцію аграрних підприємств, спрямовану на реалізацію виробленої продукції, отримання обігових коштів, необхідних для належного відтворення ресурсів, оплати праці працівників, сплати зобов'язань та отримання прибутку. Тому, інноваційний розвиток та конкурентоспроможність аграрних підприємств, як фундамент ресурсозберігаючих технологій виробництва, потребує визначення оптимальних критеріїв інвестиційного потенціалу для розширеного відтворення та стимулювання ресурсних можливостей за визначеними інноваційними пріоритетами.

Слід враховувати, що критерії інвестиційного потенціалу на основі інноваційних циклах виробництва аграрних підприємств за сукупністю джерел, формують цільові інвестиційні ресурси, що спрямовуються на використання наукових розробок, упровадження інновацій, принципово нових видів продукції, техніки і технології з метою одержання прибутку. Ці критерії визначають тривалість періоду окупності інновацій, синхронність (рівномірність) надходження доходів від здійснення інвестицій в динамічній системі, що складається із різних за своєю природою інноваційного та інвестиційного процесів [1]. Пріоритетними джерелами інвестиційного потенціалу на основі інноваційних циклах виробництва залишаються власні кошти аграрних підприємств та отримані кредити, які уможливають визначення оптимальних його критеріїв за системою індикаторів. Впровадження інноваційних циклів у виробничому процесі аграрних підприємствах сприяє підвищенню продуктивності праці, економії ресурсів, скороченню витрат та зниженню собівартості, нарощуванню обсягів і підвищенню ефективності виробництва. Це впливає на обсяг залучення

інвестицій із зовнішнього середовища для додаткового формування величини інвестиційного потенціалу, що забезпечує здатність аграрних підприємств уникнути кризи в їх економічній системі, шляхом здійснення наукових розробок інноваційних циклів за секторами діяльності.

Інвестиційний потенціал з активними інноваційними циклами виробництва у великих аграрних підприємств становив 51% від загальної кількості інноваційно активних суб'єктів аграрного виробництва; на середні підприємства припадало в середньому 35% інвестиційного потенціалу, на малі підприємства – 24%. В тому числі 58.1% інвестиційного потенціалу великих аграрних підприємств використовується в технологічних (продуктових) інноваційних циклах та 41.9% в нетехнологічних (маркетингових) циклах. В середніх аграрних підприємствах 42.4% інвестиційний потенціал розподіляється в технологічні (продуктові) інновації; в малих підприємствах він склав 29.2%. На маркетингові цикли середні підприємства використовують 57.6% інвестиційного потенціалу, малі підприємства – 70.8% [2]. Зазначимо, що оптимальні критерії інвестиційного потенціалу на основі інноваційних циклів виробництва аграрних підприємств вкрай необхідні, оскільки їх значення дозволяють змоделювати стратегію розвитку усіх сфер діяльності суб'єктів, із якісною ознакою рівня конкурентоспроможності на ринку, а також зміцнити орієнтири аграрної політики та спрямувати її стабілізацію національного продовольчого сектора. Стратегічна спрямованість інвестиційного потенціалу на здійснення розширеного відтворення та стимулювання ресурсних можливостей, за визначеними інноваційними пріоритетами аграрних підприємств може свідчити про завершення епохи спонтанних, хаотичних ринкових перетворень, які здійснювались під впливом короткотермінових внутрішніх і зовнішніх факторів.

Список використаних джерел

1. Петруня Ю. Є., Разживін В. М. Індикатори стану інвестиційно-

інноваційної діяльності: методичні підходи до визначення в контексті забезпечення регуляторної діяльності. *Бізнес-Інформ*. 2019. № 7. С. 66–70.

2. Мазнієв Г.І. Управління інноваційним розвитком сільськогосподарських підприємств. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2017. № 2. С. 32-41.

ОСНОВИ МЕТОДИКИ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Ціпіньо І.В., аспірант кафедри економіки
Науковий керівник: к.е.н., доц. Алла СІТКОВСЬКА
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Одним з найбільш дієвих шляхів покращення стану підприємств є впровадження комплексу чітких взаємопов'язаних заходів формування їх інвестиційної привабливості. Під інвестиційною привабливістю підприємства розуміється доцільність вкладання в нього вільних коштів. Інвестиційна привабливість підприємства – це рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного підприємства, який може оцінюватися значеннями відповідних показників.

Вона аналізується зовнішніми суб'єктами з метою вибору найкращого варіанта вкладання вільних коштів. Але й кожен господарюючий суб'єкт повинен виявити свої можливості для залучення зовнішніх інвестицій. Тому оцінка інвестиційної привабливості аналізується у зовнішньому та внутрішньому фінансовому аналізі. Для аналізу використовується певна система показників, яка відображає структуру активів підприємства, джерел їх формування, ліквідність і фінансову стійкість, доходність і оборотність капіталу.

У сучасній практиці господарювання застосовується багатоаспектний

підхід до аналізу й оцінювання інвестиційної привабливості підприємства. Загальний економічний та фінансовий стан досліджуваного підприємства у визначенні його інвестиційної привабливості має відображатися рядом показників. Загальна характеристика досліджуваного підприємства здійснюється за такими її складовими: характеристика виробничої та технічної бази підприємства; номенклатура продукції; виробнича потужність та можливість нарощування обсягів виробництва; місце підприємства в галузі, на ринку; рівень монопольності підприємства; схеми управління; чисельність персоналу, його структура, заробітна плата; статутний фонд; власники підприємства; номінал і ринкова ціна акцій, розподіл пакета акцій; структура витрат на виробництво, у тому числі за основними видами продукції, їх рентабельність; обсяг прибутку та його використання за звітний період.

Основними методами визначення інвестиційної привабливості підприємства є інтегральна її оцінка. Сутність даної методики полягає у проведенні аналізу за такими етапами, як оцінка фінансового стану об'єкта інвестування; визначення вагомості групових та одиничних показників на основі експертних оцінок; визначення частки розмаху варіаційної множини; визначення ранжованого значення за кожним показником; розрахунок інтегрального показника інвестиційної привабливості.

Дана методика має свої недоліки, зокрема у тому, що не враховує міжгалузеву специфіку діяльності підприємств. Фінансовий аналіз оцінки інвестиційної привабливості підприємства за даною методикою є досить громіздким, оскільки передбачає розрахунок багатьох показників за напрямками господарської діяльності підприємства. Також розрізняють такі методи як внутрішня норма рентабельності, метод періоду повернення вкладання інвестицій, балансова норма рентабельності, індекс прибутковості, метод чистої сьогоденної вартості. На заході досить розповсюдженим є метод рейтингової оцінки. Майже всі методи передбачають розрахунок коефіцієнта ліквідності, коефіцієнта використання ресурсів, коефіцієнта

частки позикових засобів, коефіцієнта прибутковості .

Одним із основних показників при аналізі інвестиційної привабливості є прибуток, який є основним джерелом формування фінансових ресурсів та накопичення капіталу, укріплення фінансових та ринкових позицій суб'єкта господарювання, захисним механізмом від можливості банкрутства. Даний показник відіграє велику роль при проведенні аналізу діяльності підприємства, зокрема аналізу інвестиційної привабливості. Інвестори намагаються працювати на вітчизняному ринку переважно в тих галузях, де сконцентровано найменше ризиків та гарантовані прибутки. Аналіз руху фінансових ресурсів в основній, інвестиційній та фінансовій діяльності традиційно поєднується з рухом грошових коштів. При цьому поділ грошових коштів на власні та залучені не розмежовується. В аналізі руху фінансових ресурсів не включається поділ активів на власні та залучені, отримані від основної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Особливості кризового стану економіки суттєво впливають на розуміння сутності та пріоритетність чинників рівня інвестиційної привабливості підприємств, остаточний рівень якої формується в умовах загального інвестиційного клімату і визначається рівнем інвестиційної привабливості. Рівень інвестиційної привабливості саме сільського господарства в Україні є надзвичайно низьким унаслідок неефективності цієї галузі та незадовільного інвестиційного середовища, що загалом і визначає низький рівень інвестиційної привабливості підприємств. Зі зміною економічних умов на ринку змінюється трактування та застосування економічних показників, тому виникає необхідність в удосконаленні методики визначення показників аналізу діяльності підприємства. Вважаємо за необхідне при аналізі інвестиційної привабливості підприємств проводити аналіз не лише за методикою інтегральної оцінки, але й корегувати основні показники відповідно до сфери діяльності підприємства.

РЕГІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тетяна ШЕВЧЕНКО, здобувачка гр. ЕК-1-20

Науковий керівник: доктор філософії з економіки

ст. викладачка Юлія ТЕСЛЮК

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

(shevchenko.dream@gmail.com)

Одним із основних факторів, що впливає на ефективність регіональної інноваційної політики, є інноваційний потенціал, який визначає рівень інноваційної спроможності підприємств певної території. Інноваційний потенціал регіону є основою фундаментальних і прикладних наукових досліджень, проектно-будівельних і технічних робіт, що сприяє вирішенню наукових, науково-технічних, соціально-економічних і екологічних проблем на всіх рівнях (держава, регіон, галузь).

Реалізація інноваційної політики регіону базується на комплексному забезпеченні інноваційних процесів, спрямованих на підвищення ефективності, а саме: фінансової, організаційної, матеріально-технічної, кадрової.

Ефективне протікання інноваційних процесів у регіоні залежить від таких основних факторів: економіки, технології, організації та управління, права, професійної підготовки. Вплив цих факторів залежить від спільних зусиль держави, місцевої влади та самого бізнесу. Слід звернути особливу увагу на наступне: по-перше, ми повинні обрати напрямок міжнародного науково-технічного інноваційного співробітництва країни, виходячи з можливості зайняти місце у світовому науковому просторі та адаптуватися до науково-технічних досягнень сучасного світу. За оцінками експертів, Україна використовує лише 5% власного потенціалу науки, при цьому є незаперечні докази актуальності багатьох вітчизняних розробок та можливостей їх комерціалізації на світовому ринку високотехнологічної продукції.

Український регіон має великий науково-технічний потенціал, але також існує проблема неможливості фінансування широкого спектру науково-технічних робіт та неможливості проведення певних операцій на світовому ринку технологічної продукції та технологій.

По-друге, для ефективного розвитку економічного потенціалу України необхідно визначити перспективні напрямки науково-технічного інноваційного співробітництва, а також організаційні форми та змістовні напрями співпраці з кожним партнером відповідно до конкретних умов України. Ці партнери мають можливість забезпечити їх високотехнологічною продукцією. Водночас слід враховувати наступні аспекти: успадковані зв'язки НТІ із сусідніми країнами; можливість відновлення таких зв'язків із країнами Східної Європи; необхідність інтеграції України до Європейського Союзу; можливості двосторонньої взаємодії зі світовими технологічними лідерами; участь у двосторонніх і багатосторонніх інноваційних проектах; поширення різних форм міжнародних науково-технічних обмінів – від трансферу технологій до обміну експертами.

Для успішного здійснення інноваційної діяльності необхідне створення: спеціальних територій пріоритетного розвитку, запровадження особливого режиму інвестиційної та інноваційної діяльності з метою освоєння виробництва нової інноваційної продукції, організації високотехнологічної продукції та створення нових можливостей працевлаштування, функціонування офіційної правової системи, яка спрямована на розвиток науково-виробничого потенціалу регіону шляхом стимулювання фундаментальних досліджень з наступним впровадженням наукових розробок у виробництво.

Виходячи з вище сказаного, можна зробити наступний висновок, що предметом подальших наукових досліджень має стати розробка методичного та організаційного інструментарію фінансового регулювання інноваційної діяльності, особливо з урахуванням специфіки розвитку окремих регіонів, а також ефективних механізмів для практичного використання інновацій.

СЕКЦІЯ 3. ПРОБЛЕМИ АНАЛІЗУ ТА УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Величко О.М., Сарієва Г.І., здобувачі СВО «Магістр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: проф. КУПРІНА Н.М, доц. СТУПНИЦЬКА Т.М.

Одеський національний технологічний університет, м. Одеса

(velichko20012001@gmail.com, sarievaanya2@gmail.com)

Першим етапом в системі управління будь-яким елементом діяльності підприємства та формування ефективної політики є економічний аналіз. В контексті нашого дослідження таким інструментом аналізу оборотного капіталу підприємства, який вкладено в його оборотні активи, є його фінансовий аналіз. Метою проведеного нашого дослідження є дослідження підходів до проведення фінансового аналізу оборотних активів та ефективності використання оборотного капіталу підприємства в теоретичному та практичному аспекті, обґрунтування необхідності формування комплексного підходу до проведення такого фінансового аналізу в системі управління підприємством.

Дослідження статистичних даних за 2016-2019 рр. показало [1, с. 416-419], що в Україні оборотний капітал підприємств, який вкладено в його оборотні активи складає 56-57% в загальній структурі вкладеного капіталу: у 2016р. –57,8%, у 2017 р. –56,7%, у 2018 р. –57,8%, у 2019 р. 57,7%, а в промисловості коливається від 51,5% до 56,7%: у 2016 р. –54,4%, у 2017-2018 рр. –56,7% та 55,8% відповідно, а у 2019 р. – вже 51,5%. Як джерело фінансування оборотного капіталу підприємств, власний капітал в загальній величині капіталу мав частку більше 24% у 2016-2018 роках, але у 2019р. склав 26,9%, але у підприємств промисловості спостерігається

значна менша його частка - від 17% до майже 19 % у 2016-2018 рр. при його зростанні у 2019 році до 24,3%. Показники стану та зміни оборотного капіталу підприємств, який вкладено в його оборотні активи, у 2020-2021 рр. мають тенденцію до погіршення [2, с. 27-28, 43-44; 3, с. 398-404]. Така динаміка власного капіталу, як джерела фінансування оборотного капіталу, що вкладено в його оборотні активи, є негативною з точки зору фінансового стану підприємств, де для нормального фінансового стану власний капітал повинен бути не менш 50% в загальній сумі капіталу підприємства при значній частки оборотних активів в загальній їх сумі. Зміни статистичних даних підтверджують необхідність пошуку інструментів управління оборотним капіталом та напрямів прискорення його оборотності й покращення фінансування операційної діяльності підприємства в системі його управління. Забезпечення фінансування власним оборотним капіталом запасів та функціонування і ефективності операційної діяльності підприємств особливо важливим питання в сучасний час військової агресії російської федерації з метою збереження власного товаровиробника та забезпечення функціонування економіки України.

Аналіз праць науковців показав [4], що при проведенні аналізу оборотних активів підприємства він переважно проводиться в контексті аналізу стану, структури, оборотності оборотного капіталу підприємства, що не є повним й раціональним у сучасних умовах управління ресурсами підприємства та джерелами їх формування. Так, на думку І.О. Бланка [5] аналіз оборотних активів повинен починатися саме з розгляду динаміки загального об'єму оборотних активів, які використовуються – темпи зміни їх середньої суми зіставляються з темпами зміни обсягів реалізації продукції (робіт, послуг) та з середньою сумою всіх активів. На думку Ю.С. Цал-Цалко [6] та інших вчених, аналіз оборотних активів необхідно починати з оцінки динаміки основних видів оборотних активів та оцінки їх ліквідності. Лише деякі науковці [7] – приділяють увагу аналізу причин зміни оборотних активів, тобто факторному аналізу зміни в оборотних активах, необхідність

проведення якого, на нашу думку [4], полягає в тому, що всі явища та процеси господарської діяльності підприємства знаходяться у взаємозв'язку, а будь-який результат діяльності залежить від різноманітних факторів. Тому важливим для управління активами, в які вкладено капітал підприємства, є питання вивчення, вимірювання, аналіз впливу факторів на величину показників оборотних активів. Наше попереднє дослідження показало [4], що одним з важливих етапів аналізу оборотних активів, в які вкладено оборотний капітал підприємств АПК, є аналіз складу, структури та динаміки його таких елементів, як грошові кошти, запаси та дебіторська заборгованість, що потребує формування етапів проведення комплексного фінансового аналізу оборотних активів в системі управління їх операційною діяльністю.

На нашу думку, аналіз оборотного капіталу підприємств АПК, який вкладено в його оборотні активи, охоплює не тільки аналіз стану, структури, динаміки, ефективності використання оборотних активів підприємства в цілому, але й аналіз стану, структури, ефективності використання окремих елементів оборотних активів – запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів та поточних фінансових інвестицій, а також тривалості фінансового циклу підприємства і співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, оборотності оборотних активів та їх елементів, рентабельності оборотних активів та її факторного аналізу, аналізу впливу оборотності оборотного капіталу та його елементів на ліквідність та фінансовий стан підприємства – запропонованим нами комплексним методичним підходом до його проведення.

Таким чином, науковим результатом нашого дослідження є формування комплексного підходу до фінансового аналізу оборотного капіталу підприємств АПК та його важливих елементів, який є актуальним в сучасних ринкових умовах функціонування підприємств. Практичне значення дослідження спрямоване на використання даного підходу до проведення фінансового аналізу оборотних активів та використання

оборотного капіталу, як інструменту в системі управління операційною діяльністю підприємств для забезпечення ефективності їх функціонування та управління.

Список використаних джерел

1. Статистичний щорічник України за 2019 рік // Державна служба статистики України. Київ. 2020. 482 с.
2. Україна у цифрах 2021: статистичний збірник // Державна служба статистики України. Київ. 2022. 46 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/08/zb_Ukraine%20in%20figures_21u.pdf (дата звернення: 15.04.2023).
3. Статистичний щорічник України за 2021 рік // Державна служба статистики України. Київ. 2022. 444 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/11/Yearbook_2021.pdf (дата звернення: 15.04.2023).
4. Купріна Н.М., Ступницька Т.М., Антонюк О.П., Величко О.М. Сучасні аспекти фінансового аналізу оборотних активів підприємства // Економіка харчової промисловості. 2021. Т. 13, вип. 3. С. 46-55. doi: [10.15673/ie.v13i3.2131](https://doi.org/10.15673/ie.v13i3.2131).
5. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента. К.: Ника-Центр, Эльга, 2001. Т.1: Серия «Библиотека финансового менеджера. 592 с.
6. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підруч.. К.: ЦУЛ, 2008. 566 с.
7. Павленко О.П., Бурсук Г.Ю «Фінансовий аналіз оборотних активів та оптимізація джерел їх формування» «Молодий вчений», № 10 (50) жовтень, 2017 р. С. 981-984.

РОЛЬ ДЕРЖАВИ У МОДЕРНІЗАЦІЇ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Іван ВЛАДІМІРОВ, здобувач гр. МГЕК-1-22

Науковий керівник: к.е.н., доц. Катерина ДІДУР

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

exelencesquad@gmail.com

Сучасне агропромислове виробництво характеризується наявністю складних багатофункціональних структур. В агропромисловому виробництві автоматизація та механізація праці часто супроводжується взаємозв'язком з

великою кількістю немеханізованих робіт. Ця особливість сільськогосподарського виробництва зумовлена певною технологічною відсталістю через брак коштів в сільськогосподарських виробників на оновлення основних засобів. Ступінь автоматизації сільськогосподарського виробництва достатньо низька через існуючі часові та фінансові обмеження. Ця ситуація наклала відбиток на розробку стратегії модернізації українського АПК.

Ключовим завданням держави є модернізація аграрного сектору та забезпечення його конкурентоспроможності на світовому ринку. Аграрний сектор України є одним з найбільших галузей економіки та забезпечує населення продуктами харчування, а також є важливим джерелом експортних доходів для країни.

Однією з головних ролей держави у модернізації аграрного сектору є стимулювання впровадження новітніх технологій у сільському господарстві. У свою чергу, це можна зробити шляхом надання фінансової підтримки, зниження податків та інших фінансових пільг для підприємств, які впроваджують інноваційні технології та підвищують якість продукції. Також держава може забезпечити доступ до новітніх знань та технологій, шляхом розвитку освітніх програм та підтримки наукових досліджень у галузі сільського господарства.

Другим важливим завданням держави є захист інтересів споживачів та забезпечення безпеки продукції, що виробляється в аграрному секторі. Це можна зробити шляхом встановлення вимог до якості продукції та її безпеки, введення систем контролю якості та сертифікації продукції.

Водночас, держава повинна вирішувати проблему нерівності у розвитку різних галузей аграрного сектору, а також сприяти розвитку малих та середніх підприємств в цій сфері. Це можливо здійснити шляхом надання фінансової та іншої підтримки малим сільськогосподарським підприємствам, які мають обмежені можливості залучення інвестицій та фінансових ресурсів [1].

Окрім цього, держава повинна забезпечувати стабільність законодавчої бази та відповідність її вимогам до міжнародних стандартів, що дозволить залучати інвестиції та підвищити рівень конкурентоспроможності аграрного сектору України на міжнародному ринку.

Узагалі, державна політика в галузі аграрного сектору повинна сприяти його модернізації та забезпеченню сталого розвитку. Це вимагає розробки та реалізації комплексної програми, яка передбачатиме не лише стимулювання впровадження новітніх технологій, а й захист інтересів споживачів, підтримку малих та середніх підприємств та забезпечення відповідності законодавчої бази міжнародним стандартам.

Список використаних джерел

1. Ларіна, Т. Ф. Модернізація аграрного сектору як складова економічної безпеки України: теорія і практика. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: тези доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 18 листопада 2016 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2016. С. 422-424.

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ДОХОДІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Галушкіна А.А., здобувач СВО «Магістр»,
Кучеренко О.В., здобувач СВО «Бакалавр»,
Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: проф. КУПРІНА Н.М
Одеський національний технологічний університет, м. Одеса
(alina-galyshkina@i.ua, olyakucherenko0@gmail.com)

Ефективне функціонування будь-якого підприємства в сучасних умовах не можливе без ефективного використання його власного капіталу, частиною якого є прибуток від всіх видів діяльності, який визначається як різниця між відповідними доходами та витратами. Тому отримання значної величини доходів від всіх видів діяльності підприємств

харчової промисловості – операційної, фінансової, інвестиційної, іншої діяльності, має велике значення для збільшення власного капіталу, фінансової стійкості підприємства та його розвитку. Доходи підприємства потребують постійного моніторингу та аналізу, що неможливе без якісної організації їх бухгалтерського обліку та достовірного відображення у фінансової звітності.

Питанням аналізу доходів та формування фінансових результатів діяльності підприємства присвячені наукові праці Андрєєвої Г.І., Антонюка О.П., Базилінської О.Я., Бойчика І.М., Болюха М.А., Власюк Т.М., Гадзевича О.І., Герасима П.М., Горицької Н.Г., Журавель Г.П., Івахненко В.М., Ізмайлової К.В., Кіндрацької Г.І., Мельника В.М., Мец В.О., Мних Є.В., Тарасенка Н.В., Фролової Т.О., Цал-Цалко Ю.С., Хомин П.Я., Череп А.В., Чернелевського Л.М., Чумаченка М.Г., Шеремет О.О. та ін., але в сучасних умовах діяльності підприємства харчової промисловості є актуальними, тому що недостатньо уваги приділяється аналізу формування, динаміки та структури доходів та фінансових результатів від саме за окремих видів діяльності підприємства та їх факторному аналізу. Ще одним аспектом актуальності дослідження є й необхідність формування такого підходу, який дозволяє на промисловому підприємстві швидко та ефективно проводити такий економічний аналіз фінансових результатів для забезпечення функціонування підприємства та збільшення позитивного фінансового результату.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначаються НП(С)БО 15 «Дохід» [1]. Дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена [1]. Аналіз публікацій присвячених доходам діяльності та формування фінансових результатів промислового підприємства дозволив дослідити

підходи, форми контролю та класифікації фінансових результатів діяльності підприємства в наукових працях та відповідно до НП(С)БО 1 [2], підходи до проведення економічного аналізу фінансових результатів діяльності підприємства харчової промисловості, досліджено джерела для проведення аналізу фінансових результатів: дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства, порядок формування яких регламентують національні положення (стандарт) обліку. В результаті дослідження проаналізовано особливості оцінки факторів, що впливають на зміну доходів та фінансових результатів підприємства, що наведено в дослідженнях науковців.

Для підвищення ефективності функціонування та збільшення доходів діяльності підприємств харчової промисловості пропонуємо проведення фінансового аналізу доходів та формування фінансових результатів діяльності за методичним підходом, який наведено в практичній праці вчених [3], а саме: аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства; аналіз доходів і формування та динаміки фінансових результатів підприємства від основної операційної діяльності; детальний аналіз формування, динаміки та структури доходів і фінансових результатів від іншої операційної діяльності; аналіз формування чистого прибутку; аналіз рентабельності продукції, аналіз рентабельності виробництва. Але для виявлення та усунення негативних факторів та збільшення впливу позитивних, на нашу думку, необхідно проводити факторний аналіз формування доходів та фінансових результатів діяльності підприємства за допомогою використання їх адитивної моделі [4,5].

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №15 «Дохід», затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 29.10.1999 року №290, зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення 20.03.2023 р.).

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 07.02.2013 р. № 73, зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення 20.03.2023 р).

3. Антонюк О.П., Ступницька Т.М., Купріна Н.М. Економічний аналіз (практикум): навчальний посібник. [3-ге видання, виправлене і доповнене]. Львів: «Магнолія 2006», 2015. 326 с.

4. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: Підручник. 3-тє вид. К: Знання, 2008. 487 с.

5. Купріна Н.М., Терепенчук В.В. Факторний аналіз фінансових результатів від звичайної діяльності промислового підприємства. Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. Дніпропетровськ, 2010. Вип. 266, Т.1. С. 25-36.

ВПЛИВ ФАКТОРІВ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА

Денис ГОРНЮК, здобувач гр.МГЕК-1-22

Науковий керівник: д.е.н., проф. Ігор ВІНЧЕНКО

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

В даний час для кожного підприємства фінансовий стан є одним з основних елементів діяльності. Основною метою будь-якого комерційного підприємства є отримання прибутку, що неможливо без детального планування та контролю всіх фінансових потоків. Контроль та аналіз фінансового стану сприяють оперативному виконанню зобов'язань перед бюджетом, різними фондами, банками та іншими кредиторами, тим самим захищаючи підприємства від застосування штрафних санкцій до нього. Досягти фінансового успіху можливо, якщо регулярно аналізувати фінансовий стан, і в разі потреби оперативно розробляти заходи щодо його стабілізації.

До основних факторів, що визначають фінансовий стан, належать:

- по-перше, виконання фінансового плану та забезпечення потреби власного оборотного капіталу за рахунок прибутку;
- по-друге, швидкість оборотності оборотних засобів (активів).
- по-третє, забезпечення збалансованого у часі та за обсягами надходження та витрачання коштів відповідно до платіжного календаря.

Фактори впливу на фінансовий стан розподіляють наступним чином: внутрішні та зовнішні; основні та другорядні.

Внутрішні чинники впливають на ліквідність, платоспроможність підприємства та її фінансову стійкість. До внутрішніх факторів належать: структура асортименту продукції, робіт, послуг підприємства; обсяг роздрібного товарообігу; організація технологічного процесу реалізації продукції та товарів; склад та чисельність персоналу; стан технічної бази підприємства; політика ціноутворення; керування дебіторською заборгованістю; політика економії коштів; ділова репутація підприємства.

До зовнішніх факторів, які безпосередньо впливають на прибуток організації, необхідно віднести такі: ємність ринку, у якому функціонує підприємство; конкуренція на ринку; рівень цін, що встановлюється постачальником продукції; ціни на послуги сторонніх підприємств.

Оцінюючи фінансовий стан підприємств в аграрному секторі слід враховувати низку галузевих особливостей:

- циклічність виробництва, при цьому тривалість циклу в нормальних умовах в залежності від спеціалізації виробництва може коливається від 3 до 18 місяців і практично не підлягає скороченню;
- виражений сезонний характер виробництва, пікові навантаження зумовлюються природними факторами;
- у сільському господарстві існує необхідність залучення у виробничий процес великої кількості техніки, яка протягом року використовується короткий проміжок часу і істотно збільшує собівартість виробленої продукції;

– повернення коштів може наступити тільки після закінчення повного циклу сільськогосподарського виробництва;

– основним засобом виробництва в галузі виступає земля, яка має великий просторовий розкид, що впливає на збільшення транспортних витрат;

– об'єктами виробництва використовуються живі організми, виробництво яких підпорядковується природним законам, які часто не підвладні людині, в результаті чого у виробничому процесі є значний елемент випадковості;

– необхідність дотримання технологічної безперервності.

Таким чином, для повного врахування факторів фінансового стану підприємства необхідно враховувати вищезазначені особливості сільськогосподарського виробництва.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Катерина ДІДУР, к.е.н., доцент
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Didur.eka@icloud.com

Створення та підвищення конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва в Україні є першочерговим завданням зростання національної економіки. Це зумовлено значною роллю аграрних підприємств у підтримці стабільного аграрного ринку, розвитку зовнішньоекономічних зв'язків та забезпеченні продовольчої безпеки країни. Конкурентоспроможні підприємства здатні виробляти продовольчу продукцію, що відповідає світовим стандартам, і мають право на міжнародні інвестиції, сертифікацію, страхування, науково-технічну

допомогу для свого сільськогосподарського виробництва та продажу продовольчих товарів.

Різноманітність природних і кліматичних ландшафтів, структура виробництва, різний фінансовий капітал і розуміння ринку аграрних товаровиробників ускладнюють оцінку конкурентоспроможності виключно на основі рентабельності та рівня прибутку. Для кращої оцінки конкурентоспроможності слід враховувати додаткові показники, такі як прибуток, отриманий на 1 га посівів, 1 га с.-г. угідь, 1 голову худоби. Однак, при порівнянні цих показників в різних регіонах і періодах часу, можуть виникнути суперечності з рівнем рентабельності. Для вирішення цих питань, доцільно розглядати прибуток на одиницю земельної площі, з урахуванням особливостей ведення сільського господарства та можливостей підприємства до розширеного відтворення.

Для підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств, вирішальне значення має зростання ефективності сільськогосподарського виробництва в середині країни. За рівнем інтенсивності праці та продуктивності праці Україна значно відстає від інших країн. Наприклад, у той час як США витрачають на виробництво молока 0,4 людино-год/год, Україна – 8,7 людино-год/год. Технологічна відсталість є значною проблемою, яка заважає українському сільськогосподарському виробництву наздогнати розвинені країни. В Україні нижчі продуктивність праці, техніко-технологічна забезпеченість, енергоємність, урожайність сільськогосподарських культур, продуктивність худоби. Аграрні підприємства стикаються з різким скороченням технічних ресурсів, сучасні технології ще не мають широкого впровадження, а система фінансової підтримки галузі залишається на достатньо низькому рівні, що є однією з головних проблем сільськогосподарського виробництва.

Організаційна структура насінництва потребує подальшого вдосконалення. Нові сорти поступово впроваджуються у виробництво. В Україні 42% озимого ячменю, 77% вівса, 55% гречки, 34% кормових буряків,

92% люцерни, 73% конюшини та 95% засіяні старими сортами. Крім того, щороку в Україні втрачається близько 30% врожаю через шкідників, хвороби та бур'яни. При цьому, аграрні підприємства, технічно на 90% залежать від імпортних хімічних засобів захисту рослин. Тому виробництво високоефективних вітчизняних пестицидів залишається проблемою. Наявна проблема дисбалансу поживних речовин у ґрунті. Внаслідок скорочення внесення мінеральних добрив, середньорічний недобір у сільськогосподарському виробництві зернових становить понад 18 млн. тон [1].

Результатом недосконалості наявних технологій є не лише низька економічна результативність сільськогосподарського виробництва, але й низький рівень оплати праці в сільській місцевості. Молоді, кваліфіковані кадри після отримання освіти, не поспішають повертатись в село, адже заробітна плата тут є на багато нижчою, ніж в цілому по економіці. Середньомісячна заробітна плата за всіма видами економічної діяльності в 2022 році складала 13669 грн., тоді як середньомісячна заробітна плата в сільському господарстві й мисливстві становила 10139 грн., що на 26% менше, ніж в цілому по економіці. Заробітна плата, яка виплачується працівникам сільськогосподарських підприємств, не виконує відтворювальну й стимулюючу функції заробітної плати.

Нині внутрішній ринок сільськогосподарської продукції функціонує переважно безсистемно. Відсутня ринкова інфраструктура, неадекватна правова база та можливості для широкомасштабної біржової діяльності. Крім того, існує брак інформації та каналів зв'язку, необхідних для організованого ринку сільськогосподарської продукції, а також продовжує діяти значний тіньовий сектор.

Для підвищення конкурентоспроможності аграрної продукції, в сільському господарстві пріоритетом має стати покращення фінансово-економічних умов господарювання. Це і полегшення доступу до фінансових ресурсів, і вдосконалення системи державної підтримки, і покращення умов

оподаткування. На жаль, фінансові ринки в сільськогосподарському виробництві є неефективними, що призводить до повільного оновлення та відтворення основних фондів, недостатнього фінансування оборотних коштів. В результаті, аграрні підприємства стикаються з високими ризиками. Крім того, забезпечення страхування сільськогосподарських ризиків в Україні залишається достатньо на низькому рівні та дуже повільно відбувається.

Для підвищення якості, безпечності та конкурентоспроможності товарів вітчизняного виробництва, підприємства харчової промисловості повинні запровадити глобальні системи управління безпечністю та якістю харчових продуктів. Сучасні методи моніторингу повинні бути легкодоступними, для того щоб забезпечити максимально легкий доступ до виробників. Один із підходів до виробництва економічно ефективних товарів полягає в пошуку економічних альтернативних видів палива. Цей напрямок підживлюється зростаючою глобальною потребою в сільському господарстві для задоволення потреб в енергетичних ресурсах. Ця тенденція полягає не лише в наданні аграрним підприємствам можливості виробляти власне паливо, а й у збільшенні економічної вигоди від вирощування «енергетичних» культур. Це вже відбулося і, як очікується, продовжиться в наступні роки, особливо в таких культурах, як ріпак і кукурудза. Зрештою, саме ці чинники визначають конкурентоспроможність продукції сільськогосподарського виробництва.

Список використаних джерел

1. Бурлака О. П. Чинники формування конкурентоспроможності продукції аграрних підприємств. Технологічний аудит та резерви виробництва. 2012. № 2. С. 23-26.

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ АГРАРНОЮ ПРОДУКЦІЄЮ ЯК ЦІЛЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Корженівська Н.Л., д.е.н., професор
gusl@ukr.net

Беспалий І.В., аспірант
igor.police@ukr.net

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

Міжнародна торгівля аграрною продукцією може бути важливим елементом сталого розвитку сільських територій. З одного боку, міжнародна торгівля дозволяє аграрним підприємствам отримувати доступ до нових ринків та збільшувати обсяги продажу своєї продукції. Це може допомогти збільшити дохід фермерів та розвиток сільських територій в цілому.

З іншого боку, міжнародна торгівля може бути важливим інструментом для збереження біорізноманітності та збереження природних ресурсів. Наприклад, за рахунок міжнародної торгівлі країни можуть співпрацювати в області збереження ґрунтів та водних ресурсів, використовуючи нові технології та підходи до землеробства.

Крім того, міжнародна торгівля може сприяти підвищенню якості продукції та підвищенню конкурентоспроможності на світовому ринку. Це може бути досягнуто за допомогою обміну технологіями та знаннями між країнами, а також спільними проектами у галузі науки та досліджень.

Однак, міжнародна торгівля також може мати негативний вплив на сільськогосподарський сектор, особливо в малорозвинених країнах, де можуть виникати проблеми з конкурентоспроможністю та експортом. Також, міжнародна торгівля може сприяти зростанню виробництва продуктів, які мають негативний вплив на довкілля, такі як пальмова олія, що веде до знищення лісів та природних екосистем.

Отже, міжнародна торгівля аграрною продукцією має як позитивний, так і негативний вплив на сталий розвиток сільських територій. Для забезпечення позитивних результатів міжнародна торгівля повинна бути

проведена з урахуванням таких факторів, як збереження біорізноманітності, збереження природних ресурсів, розвиток науки та технологій, підвищення якості продукції та підвищення конкурентоспроможності.

Одним з важливих аспектів міжнародної торгівлі аграрною продукцією є створення ефективної системи міжнародних стандартів та регулювань, що забезпечують якість продукції та захист прав споживачів. Також важливим є розвиток міжнародних відносин та співпраці між країнами з метою вирішення спільних проблем, зокрема забезпечення продовольчої безпеки та збереження біорізноманітності. Перспективним зовнішньоторговельним трендом для України може стати екологічна чистота нашої аграрної сировини для подальшої переробки в країнах Євросоюзу [1].

Ще одним аспектом сталого розвитку сільських територій є забезпечення рівноправної участі всіх зацікавлених сторін у процесі міжнародної торгівлі аграрною продукцією. Наприклад, важливо враховувати інтереси малих та середніх аграрних підприємств, які можуть мати складнощі з конкуренцією на міжнародному ринку через обмежені ресурси та доступ до технологій.

Також важливо забезпечувати сталу інвестиційну підтримку для розвитку аграрного сектору та залучення нових технологій, що допоможе збільшити виробництво та підвищити ефективність використання ресурсів.

При цьому необхідно забезпечувати виконання стандартів з екологічної та соціальної відповідальності, зокрема заборону на використання небезпечних хімічних речовин та відходів у виробництві, дотримання прав працівників та захисту прав кореневих народів.

Крім того, важливо враховувати соціальні аспекти розвитку аграрного сектору, зокрема питання робочих місць та доходів для місцевого населення, підвищення якості життя та зменшення рівня бідності. Розвиток аграрного сектору може забезпечувати місцеві громади з можливостями для самозабезпечення та розвитку підприємництва. Необхідно забезпечувати участь місцевих громад та стейкхолдерів у процесі прийняття рішень щодо

розвитку аграрного сектору. Це можна здійснити шляхом організації публічних консультацій та залучення громадських організацій до процесу прийняття рішень.

Міжнародна торгівля аграрною продукцією може бути важливим чинником розвитку аграрного сектору та підвищення економічної стійкості сільських територій, але важливо забезпечувати рівноправну участь різних країн та захищати права маленьких та середніх аграрних підприємств. Важливо також забезпечувати екологічну стійкість при вивезенні аграрної продукції за кордон та враховувати принципи фермерського виробництва, що передбачає максимальний захист біорізноманіття та збереження ґрунтів. Проте важливо розуміти, що це не може бути єдиним чинником розвитку, а лише одним із можливих напрямків.

Формування стратегії сталого розвитку аграрного сектору має базуватися на врахуванні сукупності факторів та включати послідовність етапів: 1) розробка, 2) впровадження, 3) адаптація та оцінка результатів, реалізація яких базується на принципах та засадах системного підходу [2].

Загалом, міжнародна торгівля аграрною продукцією може бути важливим елементом сталого розвитку сільських територій, якщо вона проводиться з урахуванням екологічних, соціальних та економічних вимог. Також важливо забезпечувати рівні умови для всіх країн, зокрема тих, що розвиваються, та стимулювати інноваційні підходи до аграрного виробництва та міжнародної торгівлі.

Список використаних джерел

1. Решетило В. П., Островський І. А., Можайкіна Н. В. Міжнародна торгівля аграрною продукцією: сучасні тренди та проблеми продовольчої безпеки України. Агросвіт. № 12. 2020. С. 4-9.
2. Томашук І. В., Хаєцька О. П. Вплив аграрного сектору економіки на сталий розвиток сільських територій. Економіка та суспільство. Випуск 40. 2022. URL: <file:///C:/Users/home/Downloads/1434-%D0%A2%D0%>.pdf

ВПЛИВ ВІЙНИ НА РОЗВИТОК АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Ірина КУТНЯ, здобувачка гр. ЕК-1-22

Науковий керівник: Сергій ВАСИЛЬЄВ, к.е.н., доцент
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
irinakutnaa3@gmail.com

Війна – великий виклик, який кинула країна-агресорка не просто нашій державі, її армії, суспільству, але й нашій економіці. Цей виклик змусив залишити домівки мільйони українців, а сотні тисяч бізнесів – втратити свої ринки, персонал, доходи, засоби для існування. За прикладом тих, хто не піддався натиску ворога, не відступив, взяв до рук зброю, підтримує і лікує наших героїв, багато підприємців прийняли на себе економічний удар. І встояли, і досі в непростих умовах працюють, розвиваються, генерують нові ідеї, створюють робочі місця, сплачують податки і допомагають фронту.

Під час війни можна впевнено сказати, що ризики на їх розвиток в будь-якому бізнесі зростають, особливо страждають крупні бізнеси. Аграрний бізнес під час війни зазнає ризиків, які можуть суттєво вплинути на його фінансову стійкість та здатність до розвитку [1].

Основними з них можна виокремити наступні:

1. Ризик втрати земельних ділянок: конфлікт може призвести до знищення земельних ділянок, їх зайняття та перебування вибухівки на території ділянок, що призведе до втрати прибутку і зменшення обсягів виробництва.

2. Ризик втрати майна: війна може знищити або пошкодити майно підприємства, включаючи будівлі, механізми, техніку та інвентар. Багато підприємців вивезли свою техніку з особливо небезпечних територій заради того, щоб вберегти своє майно.

3. Ризик збільшення витрат: війна призвела до збільшення вартості ресурсів, таких як паливо, добрива та насіння, що підвищило загальні витрати на виробництво.

4. Ризик втрати фінансової підтримки: війна може призвести до скорочення державної підтримки сільського господарства та зменшення можливостей для отримання кредитів та інших видів фінансування.

5. Ризик зниження ефективності виробництва: конфлікт може призвести до зменшення доступності робочої сили, зниження рівня технологічної оснащеності та зменшення можливостей для використання новітніх технологій [2].

Усі ці ризики можуть значно ускладнити функціонування аграрного бізнесу, знизити його прибутковість та призвести до непередбачуваних негативних наслідків. Щоб уникнути цих ризиків, аграрні підприємства повинні бути готові до можливих викликів, розробляти плани надзвичайних ситуацій та забезпечувати безпеку своїх працівників та майна. Також важливим є співпраця з урядом, організаціями громадського сектору для зменшення ризиків та підтримки стабільності галузі.

Найбільшими проблемами аграрної галузі під час повномасштабного вторгнення стали ринки збуту товарів, втрата закордонних партнерів та зміни систем логістики. Так як вихід до морських шляхів в значній мірі для України став недоступним, експорт продукції став надто проблематичним, адже морський транспорт є одним із найдешевших видів перевезення товару. Відповідно до цього, підприємці почали шукати інші способи доставки товару, що стали більш дорогими та гіршими. Експорт продукції під час війни в Україні є однією з найбільш складних задач для аграрного сектору. Війна може призвести до значного зменшення попиту на аграрні товари з боку країн-імпортерів через підвищення ризику інвестування та зниження споживчого попиту.

Незважаючи на це, експорт продукції може стати важливим джерелом доходу для аграрних підприємств під час війни. У разі успішного експорту до країн, які не зазнали військових конфліктів, аграрні підприємства можуть забезпечити собі стабільний попит на свою продукцію та отримати значні прибутки. Проте важливо звернути увагу на можливі наслідки війни, такі як

економічна нестабільність, зниження попиту на продукцію та збитки у виробництві. Також необхідно враховувати політичні та юридичні аспекти експорту, зокрема зміни в регулюванні торгівлі, валютних курсах, митних правилах тощо.

Список використаних джерел

1. Аграрний сектор під час війни: чи можна мінімізувати втрати і рухатися вперед? Укрінформ : веб сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3528966-agrarnij-sektor-pid-cas-vijni-ci-mozna-minimizuvati-vtrati-i-ruhatisa-vpered.html> (дата звернення: 16.04.2023).

2. Наумов С. Як український бізнес виживає під час війни. Економічна правда : веб сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/6/697711/> (дата звернення: 16.04.2023).

РОЛЬ УПРАВЛІННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Віталій ОЛЕКСЮК, к.е.н., доцент кафедри економіки
Станіслава ОРЛОВА, здобувачка гр. ЕК-1-20
Дніпровський аграрно-економічний університет

Управління - цілеспрямована взаємодія суб'єкта і об'єкта, яка здійснюється у формі прийняття та реалізації рішень і виконання основних функцій та супроводжується домінуванням відносин підпорядкування, що характеризуються залежністю об'єкта від суб'єкта, високим рівнем централізації, відповідальністю суб'єкта за стан системи. Здійснюючи процес управління, забезпечується найефективніше використання матеріальних і людських ресурсів організації для досягнення поставленої мети, що передбачає задоволення матеріальних потреб працівників, розвиток бізнесу, вирішення інших соціальних проблем. Особливості управління діяльністю аграрних підприємств досліджувалися багатьма вітчизняними вченими. Так, І. Чукіна вважає, що функціонування аграрних

підприємств у сучасних умовах неможливе без якісного управління виробничо-господарською діяльністю. Необхідним за таких умов є налагодження системи організації виробничо-господарської діяльності на підприємствах та управління нею, що, своєю чергою, забезпечувало б цілеспрямований вплив на формування і розвиток галузі в цілому [1; 2].

Дослідники О. Красноруцький та С. Руденко висвітлюють проблематику оцінювання та раціоналізації використання економічного потенціалу аграрних підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Автори акцентують увагу на ідентифікації можливостей реалізації інтересів та забезпеченні економічного зростання виробництва. Універсальність принципів побудови механізмів управління в межах функціональної концепції забезпечує високий ступінь гнучкості останніх та можливість пристосування для виконання будь-яких завдань, що стоять перед аграрним виробниками.

Цілком поділяємо думку А. Казанджі, що управління виробничою діяльністю аграрних підприємств передусім потрібно розглядати як складну систему, яка об'єднує персонал підприємства, засоби та предмети праці, технологію виробництва, організаційно-економічні елементи й є безперервним процесом цілеспрямованих організаційних, та соціально-економічних впливів на виробничу систему для досягнення поставлених цілей. Основними завданнями при цьому буде підвищення ефективності виробничої діяльності, вдосконалення якісних характеристик продукції та розширення або зміни її асортименту, а також впровадження у виробництво нових видів продукції, підвищення продуктивності праці та рівня використання всіх виробничих ресурсів.

Подібної точки зору дотримується і В. Ільїн, який вважає, що в умовах глобалізації аграрного бізнесу значна увага надається проблемам якості товарів та послуг, що є вирішальним критерієм конкурентоспроможності. Вибір тієї чи іншої стратегії необхідно поєднувати з комплексом заходів, які дають змогу підприємству стати конкурентоспроможним, а його

працівникам отримувати не тільки моральне, а й матеріальне задоволення від виконаної роботи [3].

На сучасному етапі діяльності аграрних підприємств управлінці повинні не тільки добре знати технологію, техніку й економіку виробництва, але й передусім досконало володіти «технологією» управління персоналом. В умовах ринкової економіки змінюються і завдання, що стоять перед наукою управління. Вона повинна розробляти методи і технології управління, а також структури і форми його організації, що забезпечують найкраще використання особливостей сучасного аграрного виробництва для систематичного підвищення його ефективності [3].

Список використаних джерел

1. Чукіна І.В. Організаційно-економічний механізм у системі управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств / І.В. Чукіна // Економічний аналіз. – 2014. Т. 15(3). – С. 230–236.
2. Чукіна І.В. Управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств: теоретичний аспект / І.В. Чукіна // Агросвіт. – 2014. – № 5. – С. 76–80.
3. <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/71.pdf>

ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ В РОСЛИННИЦТВІ

Станіслава ОРЛОВА, здобувачка групи ЕК-1-20
9102484@student.dsau.dp.ua

Тетяна ГАЛАГАН, к.е.н., доцентка
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
halahan.t.i@dsau.dp.ua

Сьогодні в Україні все частіше постає питання щодо підвищення трудового потенціалу сільськогосподарських підприємств, які займаються вирощуванням рослинницької продукції. Не дивлячись на будь-які

обставини, людина була і завжди буде основним найважливішим виробничим ресурсом, а її трудовий потенціал – складовою економічного розвитку. Для отримання максимальної віддачі з боку працівників, підвищення продуктивності праці та отримання позитивного фінансового результату керівництву підприємства необхідно правильно здійснювати організацію праці та створювати сприятливі умови для роботи. Підвищити конкурентоспроможність підприємства на ринку можна шляхом розвитку трудового потенціалу, підвищенням кваліфікації працівників, зростанням продуктивності їх праці.

Основним критерієм ефективності економіки виступає продуктивність праці. Вона є найбільш суттєвою основою зростання економіки країни. Підвищення продуктивності праці є фактором збільшення рівня ВВП та національного доходу, що в свою чергу призводить до підвищення рівня якості життя населення.

Оскільки галузь рослинництва є досить специфічною галуззю, однією з основних умов низької продуктивності є відсутність на ринку праці досвідчених фахівців. Адже саме висококваліфіковані фахівці відіграють дуже важливу роль для забезпечення конкурентоспроможності серед сільськогосподарських підприємств.

Для того аби підвищити рівень продуктивності праці необхідно дотримуватися низки заходів. Розглянемо деякі з них більш детально.

Перш за все слід розпочати з основного і найсуттєвішого, на наш погляд, заходу – це зростання фонду оплати праці на підприємстві. Адже найефективнішим методом підвищення продуктивності праці працівників, на сьогодні, є метод заохочення робітників підвищенням заробітної плати. Наступним заходом є відвідування курсів та вебінарів для підвищення кваліфікації працівників та, в подальшому, їх кар'єрне зростання, що є досить вагомою мотивацією для підвищення продуктивності праці. Саме тому керівникам підприємств слід звернути увагу на планування та створення відповідних умов поетапного кар'єрного зростання працівників, адже саме на

цей фактор сільськогосподарським підприємствам потрібно звертати постійну увагу.

Також одним із заходів підвищення праці є заохочення працівників. Можемо відзначити такі як: нагородження робітників грамотами за активну участь в процесі виробництва та розвитку підприємства загалом; нагородження їх цінними подарунками та преміями.

Слід звернути увагу також на специфічні умови, що впливають на продуктивність праці саме в аграрному секторі. Важливою умовою є сезонність, адже мешканці сільської місцевості не мають стабільності в своїй роботі. До таких умов ще можна віднести особливості місцезнаходження ґрунту, що безпосередньо впливатиме на показники родючості, а також правильність застосування мінеральних та органічних добрив, засобів захисту рослин, вчасність та норми їх внесення.

Не менш важливим фактором в сільськогосподарському підприємстві є техніко-технологічний фактор, адже ефективність продуктивності праці цілком залежить від модернізованої техніки та сучасної технології вирощування рослинницької продукції. Пропонуємо керівникам звернути увагу на оновлення виробничих основних засобів та впровадження новітніх технологій в сам процес виробництва. На сьогодні в Україні зростає наявність новітньої сільськогосподарської техніки, що свідчить про можливість підвищення рівня продуктивності праці. Проте подальша стійкість підприємства бути залежати від вмотивованості працівників. Тому сільськогосподарським товаровиробникам слід створити необхідні умови для працівників з метою максимізації виробітку продукції та збільшення прибутку.

Отже, підвищення продуктивності праці в галузі рослинництва може відбуватися за допомогою постійної мотивації працівників. Найкращими з них може бути своєчасна оплата праці, відвідування курсів підвищення

кваліфікації, нагородження працівників грамотами, преміями, покращення умов праці та застосування новітніх методів в роботі працівників.

ORGANIZATION OF ACCOUNTING OF INTANGIBLE ASSETS: PROBLEMS AND PROSPECTS

Liudmyla Sakhno, Ph.D., Associate Professor
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
liudmyla.sakhno@tsatu.edu.ua

The relevance of the study of industry aspects of accounting lies in the growing role of intangible assets as a commodity and the need for investors and other interested parties to obtain objective, reliable and operational information about the value of intellectual developments and the payback of conducted research, the information source for determining which is accounting data.

Economic and legal aspects of intangible assets were studied by: I.O. Blank, I.M. Boychyk, M.F. Boyko, O.B. Butnik-Siverskyi, I.I. Dakhno, V.S. Drobyazko, V.G. Zinov, B.F. Kekukh, O.A. Podopryhora, O.D. Sviatotskyi et al. The study of the theoretical provisions and current practice of accounting for intangible assets made it possible to outline a number of unresolved problems, including: the definition of a trademark as an object of accounting and control and the procedure for its inclusion in the composition of intangible assets. The issue of their documentary support and reflection in accounting was also not adequately covered.

Intellectual property (English intellectual property) - in the broadest sense, means the legally established rights to the result of intellectual activity in industrial, scientific, artistic, production and other fields. The English word copyright is often used to denote copyright in international legal practice. This term expresses an action that can be carried out only by the author of a particular work of literature and art or with the permission of the author. Analysis and

research of practical aspects of the organization of accounting for objects of intangible assets made it possible to identify a number of problems, including:

- Incorrect attribution of accounting objects to the composition of intangible assets and imperfect regulatory and legal support for their registration;
- lack of mandatory details in the primary accounting forms and violation of the method of calculating depreciation deductions of intangible assets;
- insufficient coverage of certain issues of the organization of analytical accounting in accounting registers when receiving (created) intangible objects, including trademarks.

In general, a trademark acts as an intangible asset, which is a means of product individualization and provides the enterprise with a number of additional economic benefits in the form of cash flows received due to its use. In addition, trademarks can be used multilaterally, in various economic operations of the enterprise. In particular, they act as an object of sale, lease, licensing, pledge, etc. In the context of the above, there is a need to provide an effective accounting system for trademarks, which will allow to use its assets as effectively as possible. However, practice shows that the currently existing method of accounting and evaluating trademarks does not create opportunities to reflect their actual value in the company's balance sheet. This, in turn, makes it impossible to maximize its use in the business process of the enterprise. To date, there is no effective system for documenting operations with trademarks, which would provide an opportunity to obtain information about their presence at the enterprise, measure the amount of additional economic benefits generated by this trademark, and fully ensure the process of evaluating these assets and carrying out business operations with them .

In this regard, the development of methodological recommendations for the accounting of trademarks, which will have practical value and allow the enterprise to systematize unaccounted assets and increase the capitalization of the company, is relevant. In this regard, it is necessary to create such an accounting system that

would make it possible to fully use the trademark in the economic turnover of the enterprise, measure the amount of additional economic benefits generated by it, and would ensure the process of evaluating these assets.

Accounting rules for intangible assets are one of the most complex and ambiguously resolved issues in accounting practice, both Ukrainian and European. There are different approaches to determining the composition of intangible assets, displaying them in the balance sheet, writing off costs in the current period or capitalizing them as intangible assets, determining the term of their amortization, etc.

We propose to enter an additional off-balance sheet account to reflect the received rights to use objects of intangible assets and other results of intellectual work, subaccount 012 "Granted rights to use objects of intangible assets" account 01 "Leased non-current assets" according to the assessment accepted in the corresponding type of license agreement.

It is relevant to apply criteria for the classification of intangible assets, which make it possible to classify objects depending on the set goal. It is proposed to highlight the following signs of grouping of intangible assets: term of use, degree of identification, ways of receipt, legal sign. which greatly facilitates the work of the accountant and is quite simple to use.

References:

1. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 8 «Nematerialni aktyvy» iz zminamy ta dopovnenniamy vid 17.02.2023 r. №750/4043. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (last accessed: 17.04.2023) [in Ukrainian]
2. Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 38 "Nematerialni aktyvy": Mizhnarodnyi dokument vid 01.01.2012 r. Retrieved from: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_050 (last accessed: 17.04.2023) [in Ukrainian]

АНАЛІЗ РИНКУ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Анастасія ТЕЛИЧКО, здобувачка гр.ЕК-1-21
Ольга МАСЛЯЄВА, к.е.н., доцент кафедри економіки
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Аграрний сектор України є важливою складовою національної економіки, це один з провідних важелів сталого економічного розвитку країни. Аграрний ринок (зерна, овочів, картоплі, олійних та інших культур, молока, м'яса) і продуктів її переробки формують суб'єкти ринкових відносин, якими виступають приватні та державні підприємства, підприємства системи заготівлі, зберігання, перероблення і реалізації продукції. Найважливіша особливість формування ринкових відносин в аграрній сфері економіки виявляється в тому, що сільське господарство більше, ніж будь-яка інша галузь залежить від кон'юнктури ринку, а продовольчий ринок найвразливіший з соціальної точки зору, оскільки його розвиток безпосередньо пов'язаний з рівнем життя населення, його платоспроможністю. Стан ринку зерна є показником економічних реформ, що проводяться в країні та один із найважливіших показників їх якості.

Проблеми, пов'язані із функціонуванням національного ринку зерна:

- збій у роботі постачання агропродукції на внутрішньому ринку
- значне подорожчання перевезень
- зупинка роботи українських морських портів
- значне здешевлення пшениці та ячменю на внутрішньому ринку України
- скорочення посівних площ під ярими культурами 2022 року
- зниження виробництва зернових і їх експортного потенціалу у 2022/23 .

У 2021-2022 було зібрано пшениці 32,2 млн тонн, що на 29% перевищує показник сезону-2020-2021 (24,9 млн тонн). Такий високий показник було досягнуто за рахунок як збільшення посівної площі під

культурою відносно попереднього сезону на 8%. Експорт пшениці з України склав лише 18,7 млн тонн проти прогнозованих ще на початку лютого поточного року 22,5 млн тонн (-17%). Тим не менш, відвантажений обсяг перевищив показник попереднього сезону на 13% (16,6 млн тонн).

У 2021/22 також вдалося зібрати значний урожай ячменю, який склав 9,4 млн тонн. Даний обсяг на 24% перевищив валовий збір зернової 2020 р. (7,6 млн тонн). При цьому посівна площа під культурою зросла відносно сезону-2020/21 на 3% – з 2,4 млн до 2,5 млн га, а приріст урожайності склав 19% (рекордні 38,2 ц/га проти 32,2 ц/га сезоном раніше).

Отже, відсутність умов для повної реалізації експортного потенціалу пшениці в Україні призвела до формування її високих перехідних залишків на кінець 2021-2022 року, що складає 5,3 млн тонн, це в 2,5 рази перевищує кінцеві запаси сезону-2020-2021 (2,1 млн тонн). В результаті великі запаси пшениці будуть і далі тиснути на ціни, українські аграрії недоотримають прибуток від реалізації зернової, а також кількість вільних потужностей для зберігання зерна нового врожаю буде обмеженою. Стосовно ранніх зернових у 2022-2023 році скоротить обсяги відвантаження пшениці та ячменю внаслідок зменшення їх виробництва, знизить присутність країни на ринках основних її імпортерів.

ОЦІНКА РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Ткач А.О., здобувачка групи МгЕКз
Науковий керівник: д.е.н., проф. Ігор ВІНІЧЕНКО
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Дослідження економічної стійкості аграрного підприємства пов'язане з визначенням її оціночного показника – рівня економічної стійкості, що характеризує інтегральні можливості ефективного функціонування підприємства, не дивлячись на відхиляючу дію різних чинників. Значущість показника, який визначається системою екзогенних і ендогенних чинників, для виявлення резервів і можливостей підвищення ефективності функціонування підприємства в умовах невизначеного середовища, не підлягає сумніву. Визначення рівня економічної стійкості істотно доповнює інформацію, яка може бути отримана в результаті проведення стандартних процедур економічного аналізу. У загальному випадку, визначення рівня економічної стійкості аграрного підприємства може проводитися на основі двох підходів: на основі аналізу кінцевих показників діяльності

підприємства; на основі аналізу внутрішнього ресурсного потенціалу підприємства. Виділимо наступні вектори чинників, що визначають структуру грошового потоку, і результати діяльності підприємства, що є вхідною інформацією при визначенні кількісного показника економічної стійкості аграрного підприємства: вектор відомих (детермінованих) чинників – D_i ; вектор невизначених (вірогідних) чинників – N_i ; вектор чинників, по яких ухвалюється управлінське рішення – M_i .

Результатом взаємодії цих груп чинників є вектор дійсних параметрів (P_i) здійснення фінансово-господарської діяльності і вектор показників результативності діяльності підприємства (R).

$$\bar{R} = F(\bar{N}_i, \bar{D}_i, \bar{M}_i, \bar{P}_i, r_{ij}).$$

Побудова області зміни значень вектора результатів, залежно від зміни значень вхідних векторів, дозволяє визначити область економічної стійкості підприємства. Інструментами для виявлення базисних чинників є: аналіз чутливості; визначення виробничого важеля і фінансового важеля; визначення порогу рентабельності і аналіз структури собівартості продукції. В умовах недостатньої необхідної достовірної інформації використання методів дисперсійного аналізу є одним з найбільш обґрунтованих при ухваленні рішення про ступінь впливу різних чинників зовнішнього і внутрішнього середовища на кінцеві результати діяльності. Для аграрного підприємств до базисних компонентів виділених груп чинників відносяться наступні чинники:

детерміновані чинники – вартість устаткування, норми амортизаційних відрахувань, різні норми витрат (наприклад, матеріальних ресурсів);

невизначені чинники – вартість матеріальних ресурсів, обсяг продаж, рівень податків;

чинники, по яких ухвалюється управлінське рішення, – ціна, розмір заробітної плати робочих, розмір маркетингових витрат.

Для розробки та впровадження управлінських рішень по критерію їх

впливу на рівень економічної стійкості підприємства необхідно досліджувати взаємозв'язки векторів, тобто вплив векторів детермінованих і стохастичних чинників через вектор управлінського рішення на вектор результату діяльності підприємства. Закономірно, що основна проблема при цьому полягає в кількісному визначенні взаємозв'язків між векторами чинників. Рішення її пов'язано з використанням методів імітаційного моделювання, за відсутності необхідної статистичної інформації можливо використовувати дані експертних оцінок вірогідності і законів розподілу, а також методів непараметричної статистики.

Основною перевагою розглянутого підходу є його достатньо легка формалізована інтерпретація і прозорість. Проте необхідно відзначити його „поверхневий” характер. Так, наприклад, на параметри збуту впливають не тільки і не стільки розмір маркетингових витрат, але і сам характер маркетингової діяльності персоналу, якість і інші характеристики конкурентоспроможності продукції підприємства, а також іміджу, репутації, інформаційних ресурси підприємства. Саме ці чинники визначають внутрішні механізми формування економічної стійкості підприємства.

Характеристиками конкурентного ресурсного потенціалу визначаються особливості адаптаційного і регресійного потенціалів підприємства, її „економічної маси” і „економічної мобільності” підприємства, і, кінцем, її економічна ефективність. У зв'язку з цим представляється актуальним досліджувати економічну стійкість аграрного підприємства через аналіз її внутрішнього ресурсного конкурентного потенціалу. Вивчення взаємозв'язків між ресурсним потенціалом фірм і динамікою виробництва, цін і витрат є одним з основних завдань сучасної економічної науки.

На наш погляд, визначення рівня економічної стійкості аграрного підприємства пов'язано з оцінкою якості і цінності компонент його внутрішнього ресурсного потенціалу і виявлення найбільш значущих зовнішніх і внутрішніх чинників негативної дії. Дослідження рівнів зовнішніх погроз внутрішнім ресурсам, пов'язано з виділенням найбільш

значущих чинників, дія яких приводить до актуалізації внутрішніх ланцюжків нестабільності, для кожної групи ресурсів, що формують компоненти внутрішнього конкурентного потенціалу підприємства.

Для визначення рівня економічної стійкості аграрного підприємства необхідна комплексна методика, що ґрунтується на дослідженні системи чинників, що визначають ефективність функціонування підприємства, і аналізі підприємства в процесно-функціональному і ресурсно-потоківому аспектах, узятих в єдності і взаємодії. Тобто по елементах організаційної структури, по процесах, що протікають в них, і по тих, що визначають ефективність цих процесів внутрішнім ресурсам. Це дає можливість проаналізувати причинно-наслідкові механізми виникнення певних результатів діяльності підприємств. При цьому доцільно використовувати логістичну модель підприємства, в якій підприємству відповідає певне положення в галузевій і регіональній мережі фінансових, матеріальних, трудових і інформаційних потоків ресурсів.

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВ

Кирило ЦОЙ, здобувач гр. МГЕК-1-22
Науковий керівник: к.е.н., доц. Алла СІТКОВСЬКА
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Формування конкурентних переваг, в цілому конкурентоспроможності підприємства, адекватно пояснює причини переваг і невдач у сучасних умовах господарювання. З метою формування конкурентних переваг повинен бути логічно вибудований шлях відносно саме процесу їх формування з урахуванням різноманіття переваг.

Конкурентні переваги характеризують унікальні відчутні і невідчутні ресурси, які має у своїй власності чи користуванні підприємства. Вони дають можливість підприємству отримувати перемогу у конкурентній боротьбі,

залучати споживачів в зберігати їх лояльність. Невід'ємними характеристиками конкурентних переваг підприємства виступає рівень потреби для задоволення потреб споживачів, взаємозв'язок до факторів, схильність до неоднозначності впливу причин.

Формування конкурентних переваг підприємств виступає важливим етапом в формуванні, як маркетингової, так і в загальній стратегічній політиці підприємства відносно його діяльності на ринку. Єдиного алгоритму з формування конкурентних переваг не існує. Кожне підприємство адаптує під себе стратегію виходу на ринок відносно власних переваг і особливостей (відмінних рис). Для цього необхідно визначити потенційні конкурентні переваги підприємства у відповідності з реалізуємою конкурентною стратегією. Водночас проводиться аналіз потенційних конкурентних переваг, які пов'язані з невибраною конкурентною стратегією. Отримані результати є підставою для прийняття рішень щодо реалізації потенційних конкурентних переваг, чи про зміну конкурентної стратегії підприємства.

При формуванні конкурентних переваг підприємства необхідно враховувати їх детермінованість безліччю факторів, в межах яких необхідно особливо виділити сучасні умови, які визначають специфіку джерела конкурентних переваг.

Інструментом моніторингу конкурентних переваг можливо використати комплексну оцінку результативності фактичних заходів з удосконалення конкурентних переваг на основі інтегрального показника, яка дозволяє виокремити зміни, як окремих індикаторів, які знаходяться в цій системі, так і інтегрального коефіцієнта, в порівнянні з прогнозними показниками. Для цього створюється набір необхідних критеріїв їх оцінки. При цьому індикатори можуть бути як кількісними, так і якісними, які потребують експертної оцінки професіоналів.

В період посилення конкуренції на внутрішніх і зовнішніх ринках вітчизняними підприємствами необхідні радикальні конкурентні переваги. Розвиток нових напрямків пов'язано з залученням додаткових ресурсів.

Розробка стратегії управління конкурентними перевагами передбачає вирішення наступних проблем:

- дослідження ресурсів підприємства як джерела для конкурентних переваг;
- аналіз основних аспектів конкурентоспроможності підприємств як комплексної проблеми;
- розробка пропозицій за напрямками реалізації стратегії конкурентних переваг підприємства.

Багатоаспектність проблеми управління конкурентними перевагами, яка формується із великої кількості задач, які проявляються як на корпоративному, так і на операційному рівні, які потребують об'єднання їх в єдину систему.

Отже, процеси формування конкурентних переваг підприємства виходять із аналізу факторів конкурентоспроможності, визначення конкурентної стратегії і конкурентоспроможності підприємства у порівнянні з підприємствами-конкурентами на відповідному рівні.

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Станіслав ЧЕКУРДА, здобувач гр. МГЕК-1-22
Науковий керівник: к.е.н., доц. Алла СІТКОВСЬКА
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Ресурси аграрного виробництва є складною, інтегрованою системою, що пов'язує різні за своїми характеристиками групи – ресурсів матеріального та нематеріального характеру, які дозволяють отримувати результати шляхом створення сільськогосподарської продукції.

Формується ресурсний потенціал аграрних підприємств відповідно на принципах, якими необхідно керуватися для здійснення цього процесу:

- 1) економічність та енергозбереження;
- 2) екологічність та екологічна забезпеченість;

3) технологічність, надійність, універсальність та комфортність технічних засобів при високих продуктивних та експлуатаційних показниках;

4) відповідність вимогам комплексної механізації, автоматизації та комп'ютеризації виробничих процесів.

До проблем формування ефективного економічного потенціалу підприємств аграрної сфери можна віднести.

Правові, які полягають у відсутності комплексного підходу до забезпечення правового захисту аграрних підприємств щодо відновлення паритету умов міжгалузевого обміну.

Економічні, які полягають у систематичній збитковості сільськогосподарського виробництва (особливо галузь тваринництва), результат є низький рівень інноваційного потенціалу; нестабільний розвиток матеріально-технічної бази; недостатня державна підтримка аграрного сектору економіки; загроза забезпечення продовольчої безпеки; системна криза фінансового стану аграрних підприємств.

Організаційно-технологічні, які полягають у зниженні поголів'я худоби всіх видів, крім птиці, і як наслідок скорочення числа робочих місць та чисельності працівників.

Соціальні, які полягають у слабкому розвитку несільськогосподарських видів діяльності та соціальної інфраструктури; високе безробіття; малопривабливість життя на селі та деяка деградація сільського населення.

Враховуючи перелічені проблем формування ефективного економічного потенціалу аграрних підприємств, а також сучасні реалії української економіки (військові дії, нестабільність, ризикованість) критеріями вибору напрямів формування економічного потенціалу можуть бути:

1. Усвідомлення об'єктивної необхідності подолання відсталості розвитку господарської системи; визнання пріоритетності аграрної сфери та інших галузей АПК як головного джерела отримання сільськогосподарської сировини та продовольства; облік особливостей аграрного сектора у частині високої капіталомісткості виробництва, нееластичність попиту продукцію

сільського господарства та продовольства, значній тривалості виробничого циклу, що визначає субсидування аграрного виробництва.

2. Відтворення та наростання економічної родючості земель сільськогосподарського призначення, охорона навколишнього середовища.

3. Розширення мережі корпоративних формувань в аграрному секторі економіки за умови впорядкування розподілу доходів та прибутку на договірній основі між учасниками корпорацій.

4. Забезпечення поступального розвитку аграрної сфери та сільських територій на основі розробки та реалізації цільових програм муніципального та регіонального рівнів за умови їх реального бюджетного фінансування.

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ

Станіслав ШАПОВАЛ, здобувач гр. МгЕК-1-22
Науковий керівник: к.е.н., доц. Алла СІТКОВСЬКА
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Конкурентоспроможність трудових ресурсів формується під впливом багатьох факторів. Аналіз передбачає традиційний їх розподіл за джерелами походження на зовнішні (макро і мегарівень), прояв яких у меншій мірі залежить від діяльності підприємств, і внутрішні (мікрорівень) – майже цілком зумовлені її керівництвом.

До зовнішніх факторів, здатних в цілому вплинути на рівень конкурентоспроможності персоналу, слід зарахувати саме такі з них:

– макроекономічні чинники – загальна соціально-економічна ситуація в країні, стан фінансової сфери, рівень безробіття, податкова та соціальна політика держави, насамперед політика зайнятості, якість загальної та професійної освіти тощо.

– рівень розвиненості правових засад підприємництва.

- державна підтримка бізнесу.

- рівень конкуренції над ринком товарів та послуг, у якому функціонує підприємство, стан ринку праці загалом й у окремих сегментах – галузевих чи регіональних, стабільність, динаміка попиту робочої сили, вартість трудових ресурсів.

- рівень конкуренції на ринку праці.

До внутрішніх факторів конкурентоспроможності персоналу відносяться розмір та організаційно-правова форма підприємства, вид його діяльності, організаційна структура (вона визначає диференціацію персоналу – адміністративний, інженерний, обслуговуючий, тощо), якість менеджменту, рівень кваліфікації співробітників, інтелектуальний потенціал, система мотивації персоналу тощо.

З усієї різноманітності внутрішніх факторів ключовими є наступні:

- галузева та організаційно-правова приналежність підприємства.

- ресурсна база діяльності (доступ до природних та фінансових ресурсів, інфраструктура, кваліфікаційний рівень робочої сили тощо).

- масштаб діяльності та організаційна структура підприємства.

- якість менеджменту.

Поряд із загальновідомими макроекономічними, організаційними, кон'юнктурними та внутрішніми кваліфікаційними факторами необхідно виділити нові ключові фактори підвищення конкурентоспроможності персоналу в сучасних умовах.

Такими факторами є глобалізація і не лише фінансових ринків, а й ринків трудових ресурсів; глобальна економічна трансформація, що вимагає нової якості трудових ресурсів, що визначаються як інтелектуальний капітал; перехід на інноваційну модель розвитку, що передбачає перетворення просто

кваліфікованої робочої сили в інтелектуальні ресурси, здатні перетворитися на інтелектуальний капітал; нова якість менеджменту, здатне забезпечити підвищення конкурентоспроможності персоналу в рамках реалізованих ним бізнес-проектів.

Керівники, які ігнорують ці нові явища, зумовлені процесом глобалізації та змінами в соціально-економічному стані країни, не зможуть забезпечити успішний розвиток своїх підприємств. Звісно ж, прийняття цієї нової реальності має стати концептуальною основою стратегії управління персоналом і враховуватися під час аналізу всіх чинників, які впливають його конкурентоспроможність.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Тетяна ШЕВЧЕНКО, здобувачка гр. ЕК-1-20
shevchenko.dream@gmail.com

Тетяна ГАЛАГАН, к.е.н., доцентка
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
halahan.t.i@dsau.dp.ua

На розвиток малого підприємництва в Україні безпосередньо впливає негативна динаміка основних макроекономічних показників. Зокрема, падіння ВВП призвело до скорочення внутрішніх фінансових ресурсів країни, скорочення оборотного капіталу юридичних осіб, зниження купівельної спроможності населення. Сьогоднішня макроекономічна ситуація принесла додаткові труднощі малим підприємствам.

Першою перешкодою є брак коштів і висока вартість кредитних ресурсів.

Другою перешкодою є низька купівельна спроможність населення та зміна споживчих уподобань, що призводить до падіння продажів. Вітчизняний покупець не має багато грошей, він не хоче витратити гроші, і

він все більше уваги приділяє здешевленню: знижки, розпродажі, довший час використання товару. Але дозволити собі розпродажі та знижки можуть тільки великі гравці ринку. Для малого бізнесу ці маркетингові інструменти недоступні.

Третя перешкода – криза ліквідності та криза не платежів. Сьогодні малі підприємства існують із зобов'язаннями перед контрагентами, а не навпаки. Ця складна ситуація свідчить про те, що малий бізнес в Україні перебуває у стані слабкої державної підтримки. Як наслідок: зниження конкурентоспроможності суб'єктів малого підприємництва, недостатньої інвестиційної та інноваційної діяльності, низького рівня розвитку промислової та соціальної інфраструктури, що стримує їх економічне зростання. Ситуація для малого бізнесу зараз не найкраща, тому що корупція в цій країні дуже розвинена і вражає переважно малий бізнес.

На сучасному етапі розвитку економіки першочерговим завданням розвитку малого підприємництва є вдосконалення законодавчої та нормативно-правової бази. Сьогодні в Україні діє велика кількість нормативно-правових актів, що регулюють підприємницьку діяльність, але відсутність уніфікованості та системності створила чимало правових перешкод. Світова практика показує, що 12% малих підприємств переростають у великі компанії. На жаль, в Україні це поодинокі випадки, тому що розвиток малого бізнесу фактично гальмується. Середня виживаність малого бізнесу в Україні дуже незначна. Вважається, що середній життєвий цикл малого бізнесу становить 3-5 років. Від 50% до 80% українських малих підприємств банкрутують. Навіть у світовій практиці від 30% до 70% малих підприємств зазнають краху протягом перших 5 років існування за сприятливих зовнішніх умов середовища.

Удосконалення системи мікрофінансування, інвестування та гарантування є одним із актуальних завдань країни для розвитку малих підприємств. Це дозволить підвищити конкурентоспроможність бізнесу, вивести значну частину тіньової індустрії. За оцінками експертів, 70% малих

підприємств приховують свої реальні прибутки, щоб створити більше робочих місць. Як показує практика, 9 із 15 підприємців скорочують або приховують справжню кількість робочих місць, щоб уникнути податків і покращити загальний добробут громадян і країни в цілому, примноживши її ВВП. Тому національна політика щодо фінансової підтримки малого підприємництва повинна реалізовуватися в напрямі створення розвинутої мережі фінансово-кредитних установ, страхових компаній, інвестиційних і страхових фондів, розвитку та впровадження. стимулювання системи комерційних банків до пільгового кредитування малого бізнесу.

Основні причини, що перешкоджають розвитку малих підприємств в Україні: недосконалість законодавства; високі податки; недостатня державна підтримка малих підприємств; відсутність реалізації державної політики щодо підтримки малих підприємств; недосконалість системи обліку та статистичної звітності малих підприємств; обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення; недосконалість системи підвищення кваліфікації кадрів для підприємницької діяльності.

Однак малі фірми мають перевагу в інноваційній діяльності, оскільки вони здатні займатися розробкою та опануванням технологій у сферах, які можуть бути малоперспективними або занадто ризикованими для більших фірм. Суб'єкти малого підприємництва більш мобільні в адаптації до нових смаків і вподобань споживачів, більш охоче впроваджують інновації та вдосконалюють організаційні методи ведення бізнесу .

Малі підприємства відіграють важливу роль у нашій економіці, оскільки вони є невід'ємною частиною нашої соціально-економічної системи. Проте їх нормальний розвиток можливий лише за наявності збалансованої системи національних правових заходів. Малий бізнес має великий потенціал і перспективи, особливо в умовах ринкової економіки. Вирішення проблем розвитку малого підприємництва та створення сприятливого середовища для нього вимагає кардинального корегування національної політики щодо сприяння розвитку цього сектору економіки.

Тож коротко можна сказати, що сьогодні провідну роль у створенні ефективної економіки нашої країни відіграє саме малий бізнес. Хоча їхній розвиток нерівномірний, вони ще не зайняли належного місця в структурі економіки держави.

СЕКЦІЯ 4 МОДЕЛЮВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Бородей Д., здобувач гр. МгЕКз-1-22
Науковий керівник: к.е.н., доц. Алла СІТКОВСЬКА
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Приймаючи рішення на користь диверсифікації, аграрні підприємства вибирають для себе розвиток, у відповідності до якого воно закріплює джерела свого доходу за різними видами господарської діяльності, до яких незмінно включається щонайменше один вид діяльності несільськогосподарський. Таким чином, підприємство суттєво підвищує свою стресостійкість до коливань ринку – на відміну від спеціалізованого підприємства, яке у своїй виробничій діяльності продовжує залишатися під владою таких коливань. Диверсифіковане підприємство завжди в змозі компенсувати слабкість ринку стосовно одного або двох видів своєї діяльності за рахунок стабільності та сили ринку стосовно іншим видам. Диверсифіковане підприємство не обов'язково вийде на максимальний рівень доходів спеціалізованих підприємств, але залишиться стабільною екологічно стійкою моделлю розвитку підприємства.

Диверсифікація діяльності аграрних підприємств формує позитивні зовнішні ефекти, а саме, збереження особливостей аграрного ландшафту і створення робочих місць в сільській місцевості, зниження забруднення і підвищення якості ґрунту. Отже, схильність різноманітних типів аграрних підприємств до багатофункціональності вважається пріоритетним для збереження стійкого розвитку сільського господарства.

Найважливішою передумовою переходу аграрного підприємства на диверсифікаційну основу є зниження попиту на вироблену продукцію та прибутковості капіталу, вкладеного в традиційне виробництво, прагнення

більш повного використання синергетичного ефекту, переміщення у менш затратні галузі діяльності. Тому в основі диверсифікації покладено прагнення підприємств до пошуку торгової ніші, що забезпечує максимізацію прибутку, необхідність встояти в умовах нерівномірного розвитку економіки, швидкого зростання одних галузей, занепаду чи стагнації (застою) інших, пошук раціональних сфер для застосування своїх накопичень, підвищення стійкості у конкурентній боротьбі, зменшення можливих виробничих та фінансових ризиків. Вибір напрямів розвитку диверсифікації виробництва та диверсифікованих продуктів значною мірою залежить від кон'юнктури ринку, фінансового стану та можливостей впровадження ефективних форм організації виробництва та збуту.

Диверсифікація аграрної діяльності пов'язані з виробленими підприємством видами продукції і послуг та використання ресурсів, при цьому враховуються наступні моменти:

- визначення рівня конкуренції на вибраному ринку (монополія, досконала або недосконала конкуренція), яка дозволяє передбачити недоліки і переваги конкурента, встановити його слабкі і сильні сторони, що в подальшому, знайде відображення на прибутку і розвитку підприємства;

- вивчення фірмової структури ринкуб постачальників (сировини, обладнання, інформації) і посередників, транспортних компаній, страхових організацій тощо;

- дослідження потенціалу ринку і прогноз його динаміки, яка дозволяє визначити майбутні обсяги виробництва продукції.

Отже, диверсифікація повинна бути направлена на те, щоб з одного боку, створювати нові робочі місця, з іншого – розширити можливості бюджетування, а також – створювати сільськогосподарську продукцію, яка буде конкурентоспроможною на внутрішніх і зовнішніх ринках.

ФАКТОРИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Юлія ІВАНОВА., здобувачка гр. МгЕКз-1-22
Науковий керівник: д.е.н., проф. Ігор ВІНІЧЕНКО
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

У процесі розвитку економічних відносин ринкове середовище виявилось неготовим до зростаючої конкуренції та прискореного розвитку інтеграційних процесів, що призвело до виникнення певних проблем пов'язаних з ефективною діяльністю. Основним критерієм економічної ефективності діяльності виступає максимізація прибутку на одиницю витрат капіталу за високого рівня якості праці та забезпечення конкурентоспроможності продукції аграрного підприємства.

Фактори, які впливають на підвищення ефективності діяльності аграрних підприємств можливо об'єднати у групи.

На макрорівні до економічних чинників належать: державне регулювання сільського господарства у вигляді: цільових програм; гнучких дотацій до ринкових цін; податків та відсоткових ставок за кредитами; страхування виробництва; стимулювання експорту та раціоналізація імпорту; удосконалення законодавчої бази тощо.

Стосовно економічних факторів мікрорівня, до них можна віднести матеріальне стимулювання праці та виробництва; інвестиції в освоєння ефективних технологій та засобів виробництва; оптимальний обсяг виробництва та активний збут продукції під споживчий попит тощо.

До виробничих факторів належать інтенсифікація виробництва; ресурсозбереження та оптимізація виробництва за критерієм «результат – витрати»; виробництво продукції високої якості.

Ринкові фактори включають широкомасштабні маркетингові дослідження ринку; використання принципів бізнес-планування з метою

розрахунку об'єктивних можливостей розвитку виробництва; поетапне завоювання ніш на ринках продовольства.

Наступна група факторів – організаційні, які включають раціональну організацію аграрних підприємств за розмірами та ресурсами; організацію зв'язків та взаємодії товаровиробників та структурних підрозділів; організація ефективного управління. Реалізація організаційних чинників у виробничій діяльності передбачає оптимізацію структури та обсягів виробництва та збуту, раціоналізацію виробничого потенціалу, удосконалення внутрішньогосподарського управління.

Наступна група - інформаційні чинники, які передбачають ефективне наукове, професійне та інформаційне забезпечення виробництва, покликане гарантувати раціональніше ведення виробництва відповідно до наукових рекомендацій при впровадженні передового досвіду.

Фактори впливу на підвищення економічної ефективності аграрних підприємств можливо розподілити на дві групи:

1. зовнішні, які не залежать від діяльності підприємств: ціноутворення, оподаткування, кредитування, інфляційні процеси, дотації та компенсації, законодавство;

2. внутрішні, на які аграрне підприємство може впливати: врожайність сільськогосподарських культур, продуктивність тварин, собівартість продукції, технологія та організація виробництва, спеціалізація.

Отже, в системі ринкових відносин особливу увагу доцільно приділити двом рівним за значимістю складовим: гарантія вільної поведінки на ринку товаровиробників та споживачів на всіх рівнях, що визначає оптимальне співвідношення попиту та пропозиції та економічні механізми регулювання ринкових відносин, мета яких – орієнтувати суб'єктів агробізнесу на ефективну діяльність.

ЯК МИ СТАРТАП РОБИЛИ:

ПРОЄКТ “KEY TO HEALTH” В РАМКАХ ПРОГРАМИ “GO TO BUSINESS”

Тімур КАСТРЮЛІН, здобувач гр. ЕК-1-19

Олена ПАВЛЕНКО, к.е.н., доц. кафедри економіки
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
(pavlenko.o.s@dsau.dp.ua)

В грудні 2022 року ми вирішили пройти навчання на курсі “Go to business” та запітчити свою ідею стартапу, яку Тімур виношував досить довго. Go To Business – програма підтримки підприємницьких талантів у сфері Agri Food для українців, які бажають розвивати свої ідеї та перетворювати їх на бізнес. Програма тривала 2 тижні та включала в себе 6 воркшопів, які охопили всі основні етапи розвитку стартапу на ранній стадії: від ідей та розробки бізнес-моделей до фінансування стартапу та його презентації. Програма “Go to Business” реалізується компанією [Radar Tech](#) за підтримки Європейського Інституту Інновацій та Технологій в області продуктів харчування ([EIT Food](#)) - найбільшою та найдинамічнішою спільнотою харчових інновацій у світі.

Наша історія почалася з того, що потрібно було презентувати свою ідею так, щоб всі зрозуміли, яку ж саме проблему ми вирішуємо для суспільства, та чи дійсно це комусь потрібно? І тут почалося найцікавіше: інтуїтивно ти розумієш, що твоя ідея крута і, здається, що всі також будуть просто в захваті від неї. А насправді, люди, які вперше почули про твій проєкт, не виявляють зацікавленості до нього, а деякі ще й досить жорстко критикують - це був **перший виклик**.

Інсайт №1: якщо ідея подобається тобі, це не значить, що всі інші в неї також закохані. Далі ми витратили близько тижня часу на обговорення і обміркування коментарів для остаточного розуміння чи плануємо ми рухатися далі і в якому форматі.

Інсайт №2: коли вирішив рухатись далі - підкорегуй ідею шляхом калібрування конструктивних фідбеків, які кардинально не змінюють її вектор та виділи ліміт часу на цей процес. *(спойлер: ще неодноразово ми будемо повертатись до поліпшення продукту орієнтуючись на фідбеки клієнтів протягом всього циклу старту).* Таким чином, в нас народилася ідея продукту під назвою Сервіс з приготування та доставки лікувального харчування на замовлення (версія 1.0).

Інсайт №3: Перевір кореляцію 3 “слонів” стартапу: ідея-проблема-рішення! Вони мають змістовно співпадати між собою і чітко розкривати всю суть проєкту без романтичних замріянь.

Наступним кроком стала дискусія з приводу цільової аудиторії: це мали бути люди, які знають свою дієту, але не мають ресурсів (часу, змоги, місця, бажання і т.д...) для приготування їжі та спостереження за режимом харчування або ті, хто зовсім нічого не знають про лікувальне харчування і потребують спочатку рекомендації лікарів, розробки дієти, зміни способу життя, а вже потім сервісу з приготування та доставки їжі?

Інсайт №4: не намагайся одразу всіх задовольнити. Після того як ми звузились, нам вдалося виділити основних клієнтів та перейти до стадії вибору способів виходу на ринок. Ми обрали варіант Instagram сторінки як одного з найдешевших сучасних способів заявити про себе. Проаналізували конкурентів; обрали шляхи просування на ринку: реклама+лікарі; визначили бізнес-модель: B2C; прописали етапи масштабування та стратегію монетизації; визначили KPI. І, здавалося, ми просто бездоганні... як нам випала доля прийняти участь в менторській зустрічі з Андрієм Янчуком - членом правління Національної Асоціації Громадського Харчування, керівником компанії S-Prof Foodservice Solutions, експертом програми USAID Agro - це був другий виклик!

Десь тиждень ми відходили від спілкування та обмірковували всі коментарі, остаточно зрозуміли, що ресторанний бізнес залишимо рестораторам, проте наш Сервіс має всі шанси на розвиток, особливо якщо попіклуватись про надання гарантій якості клієнтам, а саме: веб-кухня в режимі реального часу та сертифікати на продукти харчування від постачальників.

Інсайт №5: спробуй поспілкуватись з експертами галузі на ранніх стадіях, щоб не витратити час на побудову наперед неробочої бізнес-моделі (і остаточно не розчаруватись в собі після критики знатоків).

Знову повернулись на етап доробки та врахування фідбеків і вже з покращеною презентацією і в гарному бойовому настрої подалися на пітч-дей. Вклалися в 3 хвилини, були емоційними, лаконічними, навіть, цікаві факти навели :) І тут посипалися запитання від учасників, які вперше почули наш проєкт: “Де Ви будете це продавати, по Україні, чи в регіоні?”, “Чи вважаєте Ви, що прагнення бути здоровим, це дійсно проблема?”, “Ваша проблема це те, що люди не мають часу на приготування їжі?”, “Інвестиції підуть тільки на ведення Instagram?”, “Ви будете користуватись відомими доставками чи у Вас буде власна доставка?”, “Ви вже пробували говорити з шеф-кухарями міста про свою ідею” і т.д.... - це був **третій виклик!**

Інсайт №6: якщо у слухачів виникають запитання загального характеру по складовим, які демонструвались, а у вас є бажання надати розгорнуту відповідь закриваючи свій гештальт - не потрібно його закривати, а краще переробіть презентацію так, щоб все було зрозуміло слухачам з першого разу!

Підводячи підсумки:

1. стартап ми таки створили ([KEY TO HEALTH](#));
2. задоволення від навчання, нетворкінгу та пітчінгу отримали;
3. досвід накопичили та виділили основні інсайти;

4. надихнулися на майбутнє та мріємо надихати інших...

Висловлюємо подяку організаторам, а від себе хочемо додати ще декілька слів.

Тімур: *“Навички комунікації та лідерства, які я отримав в процесі створення стартапу, допомагають мені керувати командою сьогодні, мотивувати її до досягнення поставлених цілей та ефективно співпрацювати з партнерами”.*

Олена: *“Як на мене шлях стартапера подібний до постригу ченців, коли Ізумен випробовує твердість того, хто постригається, триразовим велинням подати ножиці і триразовим відкиданням їх. Фідбеки експертів, інвесторів та клієнтів є тим самим випробуванням стартапера на його шляху до втілення мрії. Ви маєте бути стійкими і гнучкими одночасно, а це вже - ціле мистецтво! Я працюю над цією комбінацією і готова з Вами поділитися знаннями та вміннями”.*

ЛОГІСТИКА В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Євгеній КОБЕЦЬ, к.е.н., доцент кафедри економіки
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Враховуючи багатогранність логістики, слід констатувати відсутність єдиного підходу до її визначення. Ґрунтуючись на численних дослідженнях авторів, слід зазначити, що вона являє собою: науку про управління потоками; науково-практичний напрям господарювання; філософію ведення бізнесу, концепцію мислення; спосіб організації діяльності; сукупність різних видів діяльності; функцію підприємства; певний процес; міждисциплінарний науковий напрямок [1; 2; 3].

На основі виділення спільного в різних підходах до тлумачення поняття “логістика”, можемо запропонувати таке її визначення: логістика – наука і практика менеджменту, що дозволяє цілеспрямовано впливати на потокові процеси шляхом інтеграції різних сфер управлінської діяльності з метою досягнення ефективності та економічності (мінімізація витрат, раціональна організація процесів, підвищення прибутку), а також задоволення потреб споживачів. Більшість науковців сходиться в думці стосовно необхідності вивчення і застосування логістики на основі розуміння основної ідеї логістичного підходу, що полягає в зміні пріоритетів між різними видами господарської діяльності на користь посилення значимості діяльності з управління матеріальним потоком. Прийняття концепції логістики – системи поглядів на вдосконалення господарської діяльності шляхом раціоналізації управління матеріальними потоками – вимагає комплексного підходу до управління системою каналів, через які надходять на підприємство, вибувають з нього, а також переміщують всередині нього всі матеріальні елементи в процесі виробництва та розподілу. Концепція забезпечує єдність та узгодженість дій всіх функціональних підрозділів підприємства. Вона вказує напрям, у якому слід розвивати логістичну систему підприємства. Використання логістики в управлінні аграрними підприємствами обумовлюється наступними положеннями:

По-перше, інтегрований інструментарій логістики, що синтезує методологію загальної теорії систем, системотехніки, кібернетики, маркетингу, менеджменту й інших наукових дисциплін, дозволяє комплексно вирішувати проблеми організації руху матеріальних потоків від місць їхнього походження до місць застосування (використання).

По-друге, логістика створює умови для зняття протиріч між різними галузями і видами діяльності, тому що припускає поєднання економічних інтересів всіх учасників логістичних ланцюгів і систем.

По-третє, логістика ж володіє могутнім ресурсозберігаючим потенціалом, тому що системно підходить до організації не тільки матеріальних, але й інших економічних потоків.

Вирішення проблеми застосування концепції логістики до вітчизняної системи управління потребує її адаптації до особливостей сільського господарства, а також необхідності створення відповідної науково-практичної бази. Регіональне агровиробництво виробництво завжди мало провідну роль місце в забезпеченні населення регіону продуктами харчування. Для забезпечення споживачів якісною продукцією необхідно вирішити наступні проблеми в сфері товароруку: зниження витрат обертання, скорочення часу на доставку, підвищення якості обслуговування.

Специфіка галузі визначає особливе відношення до процесів постачання підприємств усіма видами сировини і матеріалів, оскільки вирощування рослин і тварин та підтримка високої продуктивності вимагає особливої уваги до якості сировини, що постачається, своєчасності постачань. З огляду на швидкопливний характер готової продукції тваринництва і сезонність рослинницької продукції, немаловажну роль грають процеси вибору ефективних каналів розподілу і доведення продукції до кінцевого споживача.

Застосування концепції логістики до процесів виробництва дозволяє з максимальною ефективністю використати потенціал системного підходу, що створює передумови стійкого розвитку підприємств. З іншого боку, зростання конкуренції на вітчизняному та зарубіжному ринках, розширення номенклатури продукції, збільшення її обсягів вимагає пошуку нових конкурентних переваг, що зумовлює прагнення до нових управлінських рішень. Логістичний підхід до управління діяльністю сільськогосподарського підприємства змінює пріоритети в управлінні ресурсами з кінцевого продукту на потокові процеси, що дозволяє розглядати як основу

функціонування підприємства рух матеріальних та супутніх потоків. Одним із стратегічних завдань при цьому стає задоволення потреб споживачів за допомогою забезпечення ефективної взаємодії підсистем підприємства, пов'язаних з потоковими процесами.

Впровадження логістичного підходу може бути спрямованим як на одну (кілька) функціональних областей підприємства, так і мати комплексний характер. Вибір способу застосування логістичного підходу залежить від ступеня інтегрованості підсистем підприємства. Вважаємо, що сьогодні фрагментарне впровадження не веде до набуття конкурентних переваг, хоча воно і повинно з часом призвести до комплексного розповсюдження логістичної концепції. Зазначене підтверджується дослідженнями Н.Б. Савіної, яка визначає, що вдосконалення будь-якої окремої логістичної функції (логістичної підсистеми) не призводить до бажаних результатів, що свідчить про неприйнятність розгляду логістичних функцій окремо одна від одної, необхідності розробки варіантів взаємодії всіх функцій і підрозділів підприємства для досягнення оптимальних результатів. У зв'язку з цим, на нашу думку, пріоритетним напрямком на сучасному етапі є постановка і вирішення задачі організації комплексної системи управління потоковими процесами.

Список використаних джерел

1. Вініченко І.І., Городко М.В. Логістичний підхід в управлінні сільськогосподарськими підприємствами. *Інвестиції: практика та досвід*. № 24. 2016. С. 11-15.
2. Захаров К.В. Логистика, эффективность и риски внешнеэкономических операций [2-е изд., доп.]. К. : Эльга, Ника-Центр, 2014. 260 с.
3. Смиричинський В.В. Основи логістичного менеджменту: навч. посібник. Тернопіль : Економічна думка, 2013. 240 с.

ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ В СИСТЕМІ ЧИННИКІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Коломоєць Д.Л., аспірант кафедри економіки
Науковий керівник: к.е.н., доц. Тамара САМІЛИК
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Конкуренція є головним діючим механізмом розвитку ринкових процесів, забезпечує економічну незалежність суб'єктів господарювання та спонукає їх до росту власної конкурентоспроможності. Від рівня конкурентоспроможності виробленого продукту підприємства, регіону та аграрного сектора країни, залежить розвиток економіки держави в цілому, обсяги залучення інновацій, якість продукції та місце країни на світових продовольчих ринках.

За сучасних умов розвитку аграрної економіки відбувається поширення інтеграційних процесів, вільний вибір умов торгівлі сільськогосподарською продукцією, орієнтація на міжнародні ринки, а також значна увага до якості виробленої продукції. Проблема конкурентоспроможності аграрного сектора економіки посідає одне з провідних місць в економічному аналізі суб'єктів господарської діяльності, що зумовлено значним посиленням міжнародної та внутрішньої конкуренції. У зв'язку з цим, особливе значення має підвищення якості продукції в системі чинників конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Вітчизняні агровиробники, які вийшли зі своєю продукцією на міжнародні ринки, зрозуміли, що без управління якістю важко знайти торгового партнера, а згодом підкорити міжнародні ринки збуту й бути на них конкурентоспроможними. Саме конкуренція являє певну боротьбу за споживача і примушує підприємства шукати нові підходи до виробництва продукції належної якості. Результативне управління якістю, що забезпечує вищий рівень задоволення потреб споживачів, є головною умовою успіху

підприємств різних видів діяльності. Рівень якості не є сталою величиною. Але на кожному часовому етапі якість продукції має бути оптимальною, тобто такою, щоб на максимальному рівні задовольнити потреби споживачів при мінімальних витратах.

Конкурентоспроможність аграрних підприємств зумовлена такими факторами як стан та розвиток галузі; державне регулювання; вплив глобалізації на розвиток внутрішніх продовольчих ринків країни; активна діяльність та участь громадських організацій у розвитку галузі. Країна на конкретному етапі розвитку запроваджує заходи відносно регулювання аграрного сектора, серед яких виділяють: законодавство та систему санкцій; державну політику; банківську систему; оподаткування й митне регулювання; систему ціноутворення.

Вважаємо, що забезпечити конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції за якісними її характеристиками можливо лише за належного дотримання вимог технології виробництва, контролю якості від виробництва до моменту отримання продукції кінцевим споживачем, що повинно гарантуватись національними й міжнародними стандартами, сертифікатами та відповідними свідоцтвами.

Для вирішення проблем підвищення якості сільськогосподарської продукції, пропонуємо здійснити комплексний підхід до аналізу ресурсної та асортиментної структури аграрних підприємств; запровадити інноваційні технології підвищення інвестиційної привабливості галузі та ефективне управління ризиками операційної діяльності; удосконалити моніторинг зовнішнього середовища та сформувавши ефективну маркетингову стратегію; удосконалити нормативно-правову базу в сфері сільського господарства.

ОРІЄНТИРИ В СТРАТЕГІЧНОМУ ПЛАНУВАННІ ЗЕРНОВОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Даніїл КОРОЛЬОВ, здобувач гр. МГЕК-1-22
Наукова керівниця: к.е.н., доц. Олена ПАВЛЕНКО
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
dani_korol@gmail.com

Говорячи про український агросектор, можна сміливо зазначити, що не дивлячись на всі складнощі через які ми зараз проходимо, потенціал України величезний. Виходячи з даних МінАПП наша країна спроможна прогодувати 400 млн людей не рахуючи населення самої країни (36,7 млн станом на квітень 2023). Експорт агропродукції та сировини відбувається майже у всі країни світу, а найбільш залежними від української пшениці є країни Африки та Середнього Сходу [3]. Проте, з початком повномасштабного вторгнення РФ на територію України, світові ціни на зерно знизились, виникла велика кількість логістичних проблем, світові експортери почали переорієнтацію на нові ринки збуту, відбулася руйнація продовольчої системи світу. Це призвело до того, що розвинені країни сьогодні змушені виділяти більше коштів на підтримку голодуючих країн, які дуже залежні від зернового коридору, а українські товаровиробники опинилися в скрутній ситуації внутрішньої логістики зберігання/переробки продукції. Лише за 9 місяців війни Україна втратила в агросекторі 6,6 млрд доларів за та ще понесла 34,2 млрд доларів непрямих втрат. [2]. Індекс інвестиційної привабливості на початку 2022 року впав до позначки 2,17 пунктів (-2,83). Капіталізація українських агрокомпаній знизилась на 30-70%. Світова економіка увійшла до стадії рецесії [1].

Дніпропетровська область в 2022 році увійшла в топ-4 областей України по виробництву агропродукції, часта яких складає більше 5,5%. Проте зниження показників безумовно відбулось: посів ярих зернових

культур знизився на 1%, проти -17% озимих культур. На 34% знизилась виробництво пшениці. Зібрані площі зернових скоротились на 36%, а урожайність на 12% по Україні [1]. Ці тенденції віддзеркалюють вплив війни на агросектор та її наслідки:

1. Зростання цін на міндобрива, ЗЗР, насіння, пальне;
2. Зміна сівозміни;
3. Перебої з електроенергією;
4. Дефіцит та міграція робочої сили;
5. Замінування і обстріли земельного фонду;
6. Руїнування логістичних (вартість логістики зросла в 2-3 рази і становить 2/3 від ціни зерна) та трансакційних зв'язків;
7. Пошкодження майна, окупація, крадіжки;
8. Фінансові виклики (недостатність обігових коштів, перебої у відшкодуванні ПДВ, фіксовані валютні курси);
9. Забруднення довкілля нафтопродуктами і важкими металами;
10. Зниження якості агропродукції.

Менеджмент в настільки турбулентних умовах дуже швидко стає кризовим, і для переходу в антикризовий має трансформуватись через:

- припинення очікування кінця війни;
- прискорення всіх процесів;
- зміну стратегічного вектору на базі аналізу зовнішнього середовища;
- відмову від жорстких структур та децентралізацію менеджмента;
- гнучкий графік, страхування один одного, моральну підтримку;
- причетність до великої перемоги (волонтерство, донати, допомога)

Отже, стратегічне планування зернового підприємства в умовах війни має орієнтуватись на швидку адаптивність до поточної ситуації; міцну мотивовану команду з високою соціальною відповідальністю; безперервність процесів та запасів, які мають більше значення, аніж досягнення прибутку в короткостроковій перспективі; глобалізацію та міжнародну підтримку - “йдемо до соціуму, а не закриваємось від нього”.

І, все буде Україна!

Список використаних джерел

1. Агробізнес України: agribusinessinukraine.com
2. Київська школа економіки: <https://kse.ua/ua/>
3. Міністерство аграрної політики та продовольства: <https://minagro.gov.ua/>

МОДЕЛІ ОПТИМІЗАЦІЇ ТА ЕКОНОМЕТРИКИ В HR-МЕНЕДЖМЕНТІ

Мороз С.І., к.е.н., доцент, доцент кафедри інформаційних систем і технологій

Семенченко В.В., здобувач вищої освіти гр. ОП-3-20
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
moroz.s.i@dsau.dp.ua

Економіко-математичне моделювання є зручним інструментом для аналізу і підтримки прийняття рішень в стратегічному й тактичному менеджменті, в тому числі при управлінні персоналом (human resources).

Моделі оптимізації та економетрики мають певну специфіку у застосуванні [1]. Так, економетричні моделі в управлінні трудовими ресурсами можуть використовуватися для прогнозування та розрахунку варіативних значень результативного чинника для різних значень факторів впливу. Досить поширені лінійні і нелінійні моделі, однофакторні і/або

багатофакторні моделі. Наприклад, на макрорівні є корисним створення моделей залежності розмірів оплати праці від кількості вакансій та претендентів на роботу. В якості рядів даних для моделювання можна використовувати дані по регіонам, по професіям, по рокам і т.і. Також економетричний аналіз придатний для аналізу на мікрорівні, наприклад при оцінках впливу організації та праці (години й графік роботи, понаднормова робота, технологічні та обідня перерви, безкоштовні обіди, наявність транспорту, робочий одяг, додаткові чергування, відрядження, засоби стимулювання праці) на задоволення працівників по даним їх опитування тощо. Обов'язковою складовою такого аналізу є оцінка достовірності отриманих модельних розрахунків і адекватності вхідним даним.

Слід відзначити залучення інструментарію електронних таблиць (ЕТ) для економетричних розрахунків. В MS Excel це вбудовані функції, графічні засоби та надбудова Аналіз даних. В онлайн додатку Google-таблиці також практично тотожні вбудовані функції, але значно слабші графічні інструменти. Важливим є можливість імпорту вхідних даних в ЕТ з багатьох баз даних і систем.

Серед класичних задач оптимізації для управління персоналом вважаємо за необхідне виділити: задачу про призначення та задачу комівояжера.

Задача про призначення є задачею комбінаторної оптимізації, також цілочислового програмування. Її змінні є бінарними, тобто приймають значення 0 або 1. Дана задача складається коли потрібно розподілити n -працівників на m -робіт, наприклад механізаторів по агрегатам, менеджерів по клієнтам чи видам робіт на основі даних про їх продуктивність праці. Менеджер з підбору персоналу також може застосувати алгоритм задачі про призначення при підборі персоналу для вакансій на основі експертних оцінок чи рейтингів по видам робіт, тобто з урахуванням кваліфікації претендента та схильності до певної роботи. Задача може бути закритою, якщо виконується умова $n=m$, тобто кількість робіт співпадає з кількістю працівників.

Відкритою буде задача, якщо $n \leq m$ або $n \geq m$. Рішенням задачі є план призначення працівників по видам робіт (вакансіям). Цільова функція розв'язується на максимум якщо в якості коефіцієнтів для парування працівників і робіт виступають значення продуктивності праці чи рейтингові оцінки, чи на мінімум, коли коефіцієнти позначають час виконання робіт.

Задача комівояжера полягає у створенні оптимального маршруту для відвідування певних контрольних точок (збір молока з домогосподарств, підвіз продукції до торгівельних точок). Її можна віднести й до логістичного менеджменту. В якості критерія оптимізації може виступати мінімум часу чи кілометражу в маршруті. Дана задача може розв'язуватися з використанням теорії графів (моделювання на мережі) чи зводиться до оптимізаційної моделі.

Важливо відмітити, що для розв'язку оптимізаційних моделей також використовуються електронні таблиці. В комерційному MS Excel та вільному Libre Calc це надбудова Розв'язувач, а в Google Sheets – додаток Solver.

Наостанок відмітимо, що застосування моделей оптимізації та економетрики дозволяє отримати числові варіативні значення, що може бути важливим підґрунтям при прийнятті рішень в менеджменті персоналу.

Список використаних джерел

1. Васильєва Н.К., Мороз С.І. Моделі оптимізації та економетрики – застосування в аграрній економіці: навчальний посібник. Дніпро: Біла К.О., 2023. 190 с.

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ СОБІВАРТОСТІ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА НЕЇ

Станіслава ОРЛОВА, здобувачка гр.ЕК-1-20
Віталій ОЛЕКСЮК, к.е.н., доцент кафедри економіки
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Велику роль на підприємстві у формуванні вартості реалізованої продукції відіграє її собівартість. Собівартість продукції – це вартісна форма поточних витрат підприємства на підготовку виробництва, виготовлення продукції та її збут.

Собівартість характеризує ефективність вироблення продукції на підприємстві, так як вона відображає наскільки гарна реалізація продукції, як налагоджений виробничий процес, технічний рівень виробництва, рівень продуктивності праці та інші процеси.

Як економічний показник, собівартість контролює ефективність використання потенціалу підприємства, виробничих ресурсів, визначає економічну ефективність організаційно-технічних заходів та є вирішальним у встановленні ціни на продукцію.

Підприємству необхідно ефективно та обережно формувати собівартість та вміти гнучко підходити до обрання її компонентів. Адже основним джерелом зростання прибутку є зниження собівартості.

Собівартість є комплексним поняттям, тому не може постійно знаходитися в статичі і змінюється під впливом різноманітних факторів.

Отже, фактори впливу на собівартість поділяються на зовнішні та внутрішні.

Але головним чинником впливу на собівартість є техніко-економічні фактори. А саме технічне обладнання підприємства, тобто при постійній модернізації тракторів, конвейрів і т.д. Також вагомий внесок має механізація праці, постійний розвиток, оновлення технології, автоматизація процесів виробництва, покращення використання нових видів матеріалів

і сировини, зміни технічних характеристик виробів, а також інших факторів, що підвищують загальний технічний виробничий рівень.

Таблиця 1

Фактори впливу на собівартість

Зовнішні фактори:	Внутрішні фактори
зміна ціни на напівфабрикати	зниження витрат на оплату праці, пов'язаних з виготовленням виробів
зміна ціни на паливо	підвищення та покращення продуктивності праці персоналу
зміна ціни на енергію	зниження витрат матеріалів на виготовлення продукції
зміна ціни на матеріали та інші матеріальні цінності, отримані організацією для виробничих потреб	усунення браку та втрат від нього та інші.
зміна мінімального сталого розміру заробітної плати	
зміна різноманітних обов'язкових внесків	
зміна нарахувань і відрахувань	

Отже, можемо сказати, що собівартість продукції на підприємстві залежить від великої кількості різноманітних чинників, а саме від: ефективності виробництва, продуктивності праці, асортименту продукції та її якості, а також обсягу виробництва. Собівартість продукції відображає переважну частину вартості продукції і є залежною від зміни виробничих умов та умов реалізації продукції. Також зниження собівартості гарантує не тільки збільшення прибутку підприємства, але й надає державній владі додаткові можливості для подальшого підвищення суспільного виробництва і підвищення матеріального добробуту робітників.

ОСОБЛИВОСТІ РИЗИКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Полиця Р.Ю., аспірант кафедри економіки
Науковий керівник: к.е.н., доц. Алла СІТКОВСЬКА
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Терміни «економічний ризик», «підприємницький ризик», «господарський ризик» в літературі досить часто зустрічаються як синоніми. Оскільки підприємництво є складовою частиною економічної діяльності, то поняття економічного ризику ширше, ніж підприємницького, а «господарський ризик» та «підприємницький ризик» можна визнати рівнозначними. Про ризик, як невід'ємну ознаку підприємництва, зазначали ще економісти класичної школи. Незважаючи на досить поширене застосування поняття «ризик» у багатьох сферах суспільної діяльності, цей термін не має однозначного тлумачення. Багато вчених-економістів дотримуються визначення ризику відповідно до традицій класичної теорії ризику, яка трактувала його як «очікування втрат» [1, с.23].

Наявність господарського ризику потребує для підприємця певної компенсації. Економісти класичної школи вважали відшкодування можливого ризику в підприємницькій діяльності одним з елементів підприємницького доходу. Пізніше ця теорія була розвинена в працях Й.Шумпетера, який при вивченні прибутку, як різниці між доходами і витратами, до витрат відносив всі прямі й непрямі витрати, пов'язані з виробництвом, винагороду підприємця за працю, ренту за земельну ділянку, а також премію за ризик.

Для ефективного управління підприємницькою діяльністю, в т.ч. у фермерським виробництвом, важливе значення має науково обґрунтована класифікація ризиків. Вперше класифікація економічних ризиків представлена в працях Дж. Кейнса. Він розглядав ризик через призму відносин позичальник-кредитор і виділяв три основних види ризику: 1) ризик

підприємця або позичальника, 2) ризик кредитора, 3) ризик інфляції. Сучасні дослідники проблем ризику виділяють безліч критеріїв їх класифікації: джерело, час виникнення, сфера дії, об'єктивність прояву і можливість регулювання; можливість диверсифікації та вид господарської діяльності, масштаб наслідків, рівень прийняття рішень, мотивація ризикованих дій, часовий період ризикованій ситуації, відношення суб'єкта до ризику, ризиконасищеність ситуації, наявність ситуативного чинника [3, с.26]; суб'єктно-об'єктні характеристики; умови виникнення; ступінь обґрунтованості; можливість передачі й зниження; можливі наслідки втрат, передбачуваність, тривалість впливу, рівень втрат, масштаб, характер впливу на результати виробництва [2, с.54]; масштаб прояву факторів ризику, наслідки від настання ризикової події, сфера виникнення [7, с.51]; ризикованість події, час виникнення, основні чинники виникнення, характер обліку, характер наслідків, сфера виникнення тощо.

Вагоме значення має виявлення взаємозв'язків між чинниками, які зумовлюють специфіку фермерського виробництва та проявами ризику. Найбільш розповсюдженими в економічній літературі основними специфічними фактори фермерського підприємництва, є: використання землі як основного засобу виробництва; диспаритет цін; сезонність виробництва. Використання землі в якості засобу виробництва, обумовлює залежність від природно-кліматичних умов і зв'язок з природними процесами розвитку рослин і тварин. Вплив природно-кліматичних умов на результати відтворення в сільському господарстві носить ймовірнісний характер і є однією з головних причин невизначеності. Як наслідок, з'являється ризик залежності результатів фінансово-господарської діяльності від природно-кліматичних умов, зниження фінансової стійкості підприємств. Крім того, використання землі є об'єктивним обмеженням масштабів діяльності, і не завжди дозволяє реалізувати принцип розміщення в найбільш сприятливих умовах, а також веде до неможливості створення власних страхових резервів

тими фермерами, які здійснюють процес виробництва сільськогосподарської продукції у менш сприятливих умовах.

Випереджаючі темпи зростання вартості засобів виробництва та енергоносіїв для сільськогосподарського господарства порівнянно з темпами зростання цін на сільськогосподарську продукцію призводить до дисбалансу доходів і витрат фермерів. Неможливість покриття витрати поточними надходженнями зумовлює необхідність залучення позикових джерел фінансування, що ще більше погіршує становище фермерів – вони змушені нести додаткові витрати з обслуговування кредитних ресурсів. Так проявляється фінансовий ризик, який полягає не тільки в порушенні збалансованої структури капіталу, але й загрозі неможливості погашати боргові зобов'язання.

Сезонність виробництва, як фактор, що визначає специфіку фермерського виробництва, найбільше проявляється у рослинництві, і також призводить до підвищення потреби в кредитних ресурсах. В умовах постійного дефіциту грошових коштів сільські підприємці реалізують рослинницьку продукцію не чекаючи більш вигідних цін на неї. Більшість з них реалізує свою продукцію відразу після збору врожаю, в періоди значного перевищення пропозиції над попитом. Під час весняно-польових робіт вони змушені знову звертатися за позиками, як наслідок, виникає фінансовий ризик.

Сезонність виробництва зумовлює подовження тривалості виробничого циклу. Наявність тривалого періоду між вкладеннями коштів і отриманням результату призводить до появи ринкового ризику, який проявляється у непередбачуваності цін на сільськогосподарську продукцію для реалізації. Певні цінові ризики має і вибір каналів реалізації сільськогосподарської продукції. Фермери змушені погоджуватися з існуючими формами розрахунків та цінами. Характерною рисою фермерського виробництва є також підвищена потреба в кредитних ресурсах; зростання вартості позикового капіталу; організаційні складнощі переорієнтації виробництва з

одного виду продукції на інший; виробничо-комерційний характер підприємницької діяльності в сільському господарстві, нестабільність і суперечливість законодавства, зношення основного капіталу тощо. Особливістю фермерського виробництва є також об'єктивна необхідність державної підтримки та регулювання за рахунок різних фінансово-кредитних, цінових, податкових, страхових та інших заходів впливу.

Список використаних джерел

1. Вініченко І.І., Масляєва О.О., Головка Р.А., Кругляк Г.С. Формування ризикозахищеності аграрного підприємництва. *Агросвіт*. 2021. № 24. С. 23-30.
2. Пікус Р.В. Оцінка підприємницького ризику. *Фінанси України*. 2020. № 5. С. 88-93.
3. Ahn M.J. Wilham D. Fallon. Strategic risk management: how global corporations manage financial risk for competitive advantage. London, 1991. 217p.
4. Heilmann Wolf-Ridiger. Versicherungsmathematische Methoden des Rick Management. Deutsche Gesellschaft für Versicherungsmathematik. 1989. № 2. P. 141-159.

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ

АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Едуард РОЗДОБУДЬКО, здобувач гр. МГЕК-1-22
 Науковий керівник: к.е.н., доцент Алла СІТКОВСЬКА
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

В умовах сьогодення при здійсненні господарської діяльності аграрними підприємствами спостерігається тенденція щодо виявлення показників, що негативно впливають на роботу підприємства та погіршують його фінансовий стан. Фінансовий стан є складною та інтегрованою характеристикою діяльності підприємства в певному періоді, що відображає ступінь забезпеченості фінансовими ресурсами, раціональності їх

розміщення, достатності власних оборотних коштів для своєчасного проведення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями та здійснення ефективної господарської діяльності в майбутньому [1].

Метою визначення ефективності функціонування аграрного підприємства є визначення оптимального співвідношення факторів діяльності зовнішнього та внутрішнього середовища, які можуть сприяти розвитку ділової репутації, розширенню ринкового оточення. Розглядаючи методику для аграрних підприємств, слід враховувати традиційні методи оцінки. Так, традиційними векторами аналізу і контролю фінансового стану діяльності аграрного підприємства є: оцінка ліквідності, планування, аналізу та контролю фінансових показників, що дозволяють виявити необхідні заходи для формування ефективної діяльності підприємства. Доцільно також використовувати варіанти угруповання та уточнення бухгалтерського балансу із застосуванням доповнень елементів та показників. Основним правилом у даному випадку має виступати системність та взаємозв'язок аналізу, що дозволить в результаті отримати оцінку з урахуванням особливостей галузі та впливу різноманітних факторів. Однак, існує «ризик вибірки» і можливість, що певні показники повністю та об'єктивно відбивають фінансово-економічну ситуацію аграрного підприємства.

Доцільність проведення аналізу фінансового стану для аграрного підприємства зумовлена наступним:

- 1) інформація є безпосереднім джерелом до ухвалення управлінських рішень;
- 2) результати оцінки можуть бути розглянуті зовнішніми користувачами під час формування рішення про співробітництво;
- 3) постійний аналіз фінансового стану підприємства дозволяє оперативно реагувати зміни, відповідно уникнути кризового становища.

Рівень фінансової стійкості визначається низкою показників, що відображають наявність, розміщення та застосування фінансових ресурсів. Однак, незважаючи на різноманіття методик, немає єдиного комплексного

підходу до відбору фінансових показників, що характеризують фінансове стан для галузі.

Отже, фінансовий стан є найважливішою складовою ефективності діяльності аграрного підприємства. Він відображає конкурентоспроможність, потенціал, гарантує своєчасні виплати за зобов'язаннями. Стійкий фінансовий стан формується в процесі всієї виробничо-господарської і комерційної діяльності та залежить від чітко обґрунтованої стратегії підприємства, постійного контролю фінансових ресурсів, а також зовнішніх умов, що надають безпосередній вплив на його діяльність.

Список використаних джерел

1. Островська О.А. Оцінка фінансового стану підприємств та шляхи її удосконалення (на прикладі підприємств будівельних матеріалів): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01 / О.А. Островська; Київ. нац. екон. унт. Київ. 2014. 20 с.

ФОРМУВАННЯ ПІДСИСТЕМ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Шаповал С.С., аспірант кафедри економіки
Науковий керівник: к.е.н., доц. Тамара САМІЛИК
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Сучасна концепція управління підприємствами – це концепція стратегічного управління. Вона ґрунтується на поєднанні маркетингової концепції й внутрішньофірмового економічного управління. Гнучке реагування на зміни, що відбуваються в зовнішньому середовищі, поєднання стратегічного, довгострокового й поточного планування є типовими рисами ефективного управління. Стратегічне планування підкріплюється плануванням структури підприємства, що відповідає поставленим цілям. Планування показників може мати вид: прогнозу показників стану, при тому,

що збіг прогнозу й факту не мотивується; нормативного значення показника, при тому, що збіг плану й факту мотивується; централізовано встановленого значення показників стану, при тому, що збіг плану й факту забезпечено.

Багаторівнева система еволюціонує по визначених «кроках» (стадіях). На кожному «кроці» здійснюється корекція відносин між ресурсами й реалізується функція вибору за допомогою конкретних механізмів. В умовах невизначеності ризику реалізоване рішення найчастіше не збігається з цільовими настановами. Цю різницю між бажаними й реалізованими рішеннями необхідно розглядати не як міру реалізації, а як характеристику стійкості – принцип оптимальності.

З погляду системного розгляду стійкого розвитку виділяють шість основних підсистем.

1. Індивідуальний розвиток (цивільні свободи й права людини, соціальна справедливість, індивідуальна незалежність, право на працю, соціальна інтеграція й участь у соціальному житті, рівень матеріального благополуччя, кваліфікація, спеціалізація, освіта, відпочинок і дозвілля, творчість).

2. Соціальна система (динаміка населення, розподіл доходів, соціальні групи й організації, соціальне забезпечення, охорона здоров'я).

3. Політичне управління (уряд і адміністрація, державні засоби й податкова політика, демографічна й імміграційна політика, правова система, політика міжнародного співробітництва, політика в області розвитку технологій).

4. Інфраструктура (транспорт і розміщення промислових об'єктів, система постачання, послуги в області охорони здоров'я, зв'язок і засоби масової інформації, матеріальна база в області освіти, наука).

5. Економічна система (виробництво та споживання, платіжні кошти, підприємництво й торгівля, праця, дохід, ринок, міжрегіональна торгівля).

6. Ресурси й навколишнє середовище (природне середовище, атмосфера, природні ресурси, екосистеми, біологічні види, виснаження непоновлюваних ресурсів, регенерація поновлюваних ресурсів, поглинання відходів, переробка матеріалів, забруднення навколишнього середовища, екологічна деградація) [1].

Зазначені підсистеми являють собою основні частини сфери, що підпадають під вплив людського суспільства та впливають на нього. Кожну з підсистем можна розглядати з погляду представлення визначеного потенціалу, що є життєво важливим для розвитку загальної системи.

Дані підсистеми характеризують суспільство в цілому й безпосередньо впливають на розвиток усіх систем усередині суспільства. Розглядаючи підприємство як одну із систем суспільства, потрібно сказати, що крім цих шести підсистем, воно містить і внутрішні підсистеми, які також визначають стійкий розвиток.

Внутрішні системи відображують власну оцінку результативності діяльності підприємства, його продуктивність на основі співвідношення ресурсів (витрат) і продукту (результату). З огляду на той факт, що підприємство має входи (сировина, матеріали, фінанси, основні фонди, праця, НДДКР, інформація) й виходи (товар, робота, послуга), доцільно виділити наступні підсистеми, які контролюють стійкий розвиток підприємства.

1. Матеріальна підсистема – сировина, основні й допоміжні матеріали, паливо, покупні вироби та напівфабрикати, використовувані для власного виробництва й споживання, а також для продажу.

2. Майнова підсистема – земельні ділянки, об'єкти природокористування, будинки, споруди, робочі та силові машини й обладнання, вимірювальні й регулюючі прилади та пристрої, обчислювальна техніка, транспортні засоби, інструмент, виробничий і господарський

інвентар і приналежності.

3. Фінансова підсистема – виторг від реалізації продукції, робіт і послуг, відсоток, дивіденди, отримані від придбання цінних паперів, часток, паїв, доходи, отримані від емісії цінних паперів, позики й кредити, доходи від реалізації основних засобів, доходи від реалізації запасів, доходи від реалізації окремих напрямків бізнесу, витрати на придбання сировини й матеріалів, оплата послуг підприємств, оплата праці персоналу, податки, збори й обов'язкові платежі, виплати відсотків, дивідендів по залучених ресурсах, повернення залучених ресурсів, витрати на залучення фінансових активів, витрати на придбання основних засобів, витрати на придбання нових напрямків бізнесу.

4. Трудова підсистема – професіоналізм працівника й рівень його кваліфікації, моральна й соціальна активність, творчий потенціал, цивільна відповідальність і організованість, стан здоров'я працівника та його мобільність.

5. Науково-дослідна підсистема – фундаментальні й прикладні наукові дослідження, націлені на наступні проектно-конструкторські й дослідні розробки, поєднання винаходів і інновацій.

6. Інформаційна підсистема – системи зв'язку підприємств, що забезпечують збір, збереження, актуалізацію, обробку й передачу інформації з метою підтримки якого-небудь виду діяльності [2; 3].

Представлені шість підсистем відповідають потенціалам, які потребують стійкої підтримки. Кожний з них означає запас чи капітал життєво важливої якості, що може розвиватися чи знецінюватися та який варто підтримувати в нормальному стані, для того, щоб внести частку в розвиток загальної системи.

Список використаних джерел

1. Вініченко І.І.,Крючок С.І. Економічна стійкість підприємства та її складові. *Агросвіт*. № 24. 2016. С. 15-20.
2. Сокол О.Г. Дослідження впливу чинників на економічну стійкість сільськогосподарських підприємств. *Агросвіт*. 2018. №1. С.21-25.
3. Черевко Д.Г. Конкурентоспроможність підприємства як характеристика його економічного стану. *Економіка АПК*. 2019. №6. С.114-121.